HØGSKOLEN I OSLO
OG AKERSHUS

Åse Garten Galtrud

Opplyst uenighet

En studie av informasjonsatferd hos opposisjonspolitikere på Stortinget

Masteroppgave 2017
Master i bibliotek- og informasjonsvitenskap
Høgskolen i Oslo og Akershus, Institutt for arkiv- bibliotek- og informasjonsfag

Sammendrag

Denne masteroppgaven handler om hvor stortingsrepresentanter fra opposisjonspartiene finner informasjonen de trenger til saksbehandlingen, og hvordan de vurderer kvalitet og relevans av informasjon. Ideen om å studere informasjonsatferden til stortingsrepresentantene kom fra et ønske om å bedre forstå hvordan man kan tilrettelegge for kunnskapstjenester for en særegen gruppe beslutningstakere. For å undersøke dette har jeg gjort semistrukturerte intervjuer med åtte informanter, sju stortingsrepresentanter og en politisk rådgiver. Informantene representerer tre ulike opposisjonspartier. Mine funn er satt i sammenheng med tidligere forskning på parlamentarikeres informasjonsatferd, samt teori om informasjonsmiljøer, informasjonshorisonter, informasjonens rolle i organisasjoner av politisk type og forholdet mellom forskning og politikk. Resultatet av studien viser et komplekst informasjonsmiljø med et kildenettverk som brukes både formelt og uformelt. Nettverkene er utpreget sosiale. Informasjonsatferden er videre preget av reaktiv informasjonssøking, og stort tidspress. Funnene diskuteres også i lys av Chatmans teori om informasjonsfattigdom og eksempler på sosiokulturelle barrierer for informasjonssøking.

Abstract

The aim of this thesis is to investigate where members of parliament from the opposition find the information they need in their work, and how they evaluate the quality and relevance of information. The idea to study the information behavior of the MPs, came from an interest in how one can best facilitate knowledge services for this distinctive group of decision makers. To examine these issues, I've conducted semi structured interviews with seven members of the Norwegian parliament (the Storting) and one political advisor. The informants represent three different opposition parties. My findings are viewed in context with previous research on the information behavior of parliamentarians, as well as theory on information use environments, information horizons, the role of information in organizations in political mode and the relationship between science and politics. The results of the study show complex information environments where the parliamentarians build their own networks of sources. The sources tend to be used both formally and informally, and the relationship between source and politician often has a social character. The information behavior of the parliamentarians is dominated by reactive information seeking and a pressure of time. The findings are further discussed in the light of Chatmans theory of information poverty, and examples on socio-cultural barriers to information seeking.

Høgskolen i Oslo og Akershus, Institutt for arkiv- bibliotek- og informasjonsfag
Oslo 2017

Forord

Det sies at det tar en landsby å oppdra et barn, og jeg vil legge til at det tar et kollegium å ta master mens man jobber fulltid. Takk til alle kolleger som har tatt vakter og dekket for meg på andre vis, diskutert faglige problemstillinger, lest korrektur og kommet med innspill og ideer til denne oppgaven. Stortingsbibliotekar Gro Sandgrind og leder for Kunnskap- og dokumentasjonsavdelingen Eli P. Fiskvik har støttet prosjektet helt fra begynnelsen, og uten det hadde det nok aldri blitt noe av. En stor (!) takk til informantene mine som i en mer enn travel nok stortingshverdag allikevel tok seg tid til å diskutere informasjon, kilder og kildekritikk med meg.

Den viktigste faglige diskusjonspartneren har selvsagt vært min veileder Katriina Byström, som med gode spørsmål, diskusjoner og nyttige tips har sørget for at denne oppgaven kom i havn. En ekstra takk for de gangene min "berrypicking" ble litt vel ørkesløs og bokstavelig talt på bærtur, og du fikk meg på rett sti igjen.

Sist, men ikke minst, en takk til familie og venner som har holdt ut med å høre om dette i halvannet år, for oppmuntrende ord, klapp på skuldra, og mætt en sekk med kaffe og øl. Arigato!

Oslo, 14. desember 2017

Innholdsfortegnelse

1. Innledning ... 1
1.1 Plassering i det informasjonsvitenskapelige landskapet ... 1
1.2 Opposisjonspolitikere som gruppe ... 3
1.3 Problemstilling ... 4
1.4 Avgrensninger ... 5
1.5 Oppgavens struktur ... 5

2. Teoretisk rammeverk og tidligere forskning ... 7
2.1 Tidligere forskningsfunn om parlamentarikeres informasjonsatferd ... 7
2.1.1 Informasjonens plass i beslutninger ... 8
2.1.2 Økt lovregulering ... 9
2.1.3 Å avgrense hva som er relevant informasjon ... 10
2.1.4 Uformelle og muntlige kilder ... 13
2.1.5 Digitale kilder viktigere, men usikkerhet om troverdigheten ... 14
2.1.6 Betydning av utdanning og erfaring ... 15
2.1.7 Ansattressurser og tilgjengelige støttetjenester ... 16
2.1.8 Oppsummering av tidligere forskningsfunn ... 17
2.2 Å studere informasjonsmiljøer ... 18
2.2.1 Hva er spesielt med parlamentet? ... 18
2.2.2 "Oppfatningen av nok" ... 20
2.2.3 Parlamentarikerens informasjonshorisont ... 21
2.2.4 En organisasjon med politisk modell ... 22
2.2.5 Strukturer som kan føre til informasjonsfattigdom ... 23
2.2.6 Barrierer mot informasjonssøking ... 25
2.2.7 Å oppnå makt i politiske organisasjoner ... 28
2.2.8 Informasjonens rolle i beslutninger i et politisk system ... 29
2.2.9 Parsons modell over tilgjengelig informasjon for parlamentarikere ... 31
2.2.10 Oppsummering av kap 2.2 ... 32

3. Metode og forskningsdesign ... 34
3.1 Metodologiske overveielser ... 34
3.2 Valg av metode ... 36
3.2.1 Kvalitative intervjuer ... 36
3.2.2 Vurdering av metodetriangulering og vedvarende observasjon ... 37
3.3 Evaluering av kvalitative undersøkelser ... 38
3.3.1 Begrensninger ved metodevalget i denne oppgaven ... 40
3.4 Forskningsetikk ... 40
3.4.1 Forskning på egen arbeidsplass ... 40

3.5 Hensyn i utvalg av respondenter og gjennomføring av intervjuene 41
3.5.1 Rekruttering av informanter 42
3.5.2 Anonymisering 43
3.5.3 Gjengivelse av intervjuene og analyse av dataene 43

4. Resultater fra intervjuene 45
4.1 Saksgang, noen sentrale begreper og opposisjonens rolle 45
4.2 I møte med nye saker 47
4.2.1 Kvalitet på sakspapirene - byråkratisk språk 50
4.2.2 Andre sakstyper og virkemidler for å fremskaffe informasjon 51
4.2.3 Informasjonsbehov i endring 53
4.2.4 Hvordan vet de at de har nok informasjon? 55
4.2.5 Oppsummering av kapittel 4.2 56
4.3 Hvor og hvordan politikerne finner informasjon 57
4.3.1 Formelle, eksterne kilder 57
4.3.2 Uformelle, eksterne kilder 59
4.3.3 Interne, uformelle kilder 63
4.3.4 Når informasjonen ikke tilflyter dem 65
4.3.5 Oppsummering av kapittel 4.3 68
4.4 Vurdering av informasjon og samspillet mellom forskning og politikk 68
4.4.1 Opplæring i å være stortingspolitiker 68
4.4.2 Kildekritikk 70
4.4.3 Forholdet mellom forskning og politikk: 71
4.4.4 Oppsummering av kapittel 4.4 73

5. Oppsummering av funn og diskusjon 74
5.1 Hvor og hvordan stortingspolitikere finner informasjon 74
5.2 Hvordan kvalitet og relevans vurderes 77
5.3 Hvorfor stortingspolitikerne søker andre kilder 79
5.4 Refleksjoner om betydningen av kunnskap i politiske prosesser 81
5.5 Informasjonsrik og informasjonsfattig på samme tid 82
5.6 Oppsummering og betydning for praksisfeltet 85

6. Avsluttende refleksjoner og mer forskning 86

7. Litteraturliste 89
7.1. Figurliste 93
7.2. Vedlegg 93

1. Innledning

Politikere er en særegen gruppe beslutningstakere. I tråd med ideologisk overbevisning og den informasjonen de har tilgjengelig skal de ta stilling til et stort antall saker. Samtidig har de kort tidshorisont til neste valg, og må posisjonere seg både i forhold til andre i eget parti, og mot konkurrerende partier. Den norske politiske tradisjonen har siden 1814 vektlagt kunnskap og kunnskapsbaserte politiske avgjørelser (Sørensen, 1988; Isaksen, 2015), noe som blant annet kommer til uttrykk i de mange store offentlige utredningene og i saksfremleggene til Stortinget. Samtidig som stortingspolitikerne skal forholde seg til den store informasjonsmengden fra regjeringsapparatet, søker de hele tiden etter annen og supplerende informasjon som kan hjelpe dem med å forstå saken og utfordre den politikken som foreslås. Hvordan stortingspolitikere orienterer seg i verden, hvordan kunnskap bidrar (eller ikke bidrar) til politiske beslutninger og hvem som blir hørt angår til syvende og sist oss alle. Det er vår hverdag de regulerer når de vedtar lover, budsjett og når de kontrollerer at regjeringen og forvaltningen følger de politiske vedtakene. Denne oppgaven handler om hvor og hvordan politikere finner og bruker den informasjonen de trenger i arbeidet sitt.

Jeg har ønsket å se nærmere på den informasjonen som er produsert andre steder enn i regjeringsapparatet, og derfor er det i denne undersøkelsen partiene som ikke sitter i regjering som er interessante. Hvordan møter en liten gruppe folkevalgte det de får fra den store statsforvaltningen?

1.1 Plassering i det informasjonsvitenskapelige landskapet

Studier om informasjonsatferd gjøres for å bedre forstå hvordan mennesker (individer og grupper) bruker informasjon i ulike sammenhenger, slik at man dermed kan belyse hvordan man best mulig kan tilgjengeliggjøre den informasjonen som er relevant for dem. Innenfor bibliotek- og informasjonsvitenskap har disse studiene ifølge Case & Given (2016) pågått i nesten hele det 20. århundre, hvor det i begynnelsen var særlig bruk av bøker og massemedier som sto sentralt. Den delen av tradisjonen som handler om å forske på informasjonssøking og systemer for

gjenfinning kalles gjerne en systemorientert forskning. På 1960-tallet ble det publisert flere forskningsartikler om de spesialiserte informasjonsbehovene til grupper som ingeniører og vitenskapsfolk. På 1970-tallet utvidet man perspektivet fra strukturerte ”informasjonssystemer” til å undersøke hvordan enkeltpersoner finner, skaper, forstår og bruker informasjon. Denne mer individorienterte forskningen observerte også hvordan de tekniske systemene ofte ikke tilfredsstilte brukerens behov. (Case & Given, 2016). Med denne vendingen fra en systemorientert til en personorientert forskningstilnærming fulgte også et skifte i metodebruk, fra kvantitative til kvalitative metodevalg (Wilson, 2000). Utover 1990- og 2000-tallet har det blitt vanligere å tilnærme seg informasjonsatferd mer holistisk. Begreper som informasjonspraksis har blitt brukt for å beskrive et helhetlig syn hvor sosiale roller, oppgaver og identitet har blitt undersøkt i et forsøk på å unngå at man gjør feilaktige generaliseringer. Case og Given (2016) skriver at selv om man skal være varsom med å generalisere om gruppers informasjonsatferd, fortsetter kontekst å være et viktig utgangspunkt for studier fordi informasjonsatferd ikke oppstår i et vakuum. Den som søker informasjon gjør det i et miljø som er med på å bestemme, begrense og bidra til hva som finnes av informasjon, og sammen med individets egne kognitive evner er det med på å definere atferden (Case & Given, 2016). Wilson (2005) er blant dem som argumenterer for at man må rette forskerblikket mot atferden til en gruppe, man kan nemlig se atferd, mens en persons informasjonsbehov er en intern mental tilstand som det ikke er mulig å observere.

Det kan være nyttig å redegjøre for noen nøkkelbegreper innen dette forskningsfeltet. Å anerkjenne at man har et *informasjonsbehov* er å se at man ikke har tilstrekkelig kunnskap til å nå et mål man har, enten det er å skrive en semesteroppgave eller finne ut hvilken bil man skal kjøpe. *Informasjonssøking* er en bevist handling for å anskaffe informasjon som øker kunnskapen om et gitt emne, enten i manuelle informasjonssystemer som et fysisk bibliotek eller digitale søkesystemer som internett eller en database (Wilson, 2000). Begrepet *informasjonsatferd* favner aktiv informasjonssøking, tilfeldig eller passiv atferd som gjør at man kommer over informasjon, så vel som aktiv unngåelse av informasjon. Denne retningen innenfor bibliotek- og informasjonsvitenskap rommer derfor både psykologi, sosiologi og organisasjonsteori i tillegg til det informasjonsvitenskapelige (Case & Given, 2016).

1.2 Opposisjonspolitikere som gruppe

Det norske politiske systemet er innrettet for å legge til rette for opposisjonens aktive rolle. Rasch skriver i *Stortingets historie 1964-2014* (2014b) om opposisjonens funksjon og at det er fem forhold som er sentrale. Opposisjonen søker å få oppmerksomhet om sine mål og løsninger, de vil påvirke den politiske dagsordenen og de politiske vedtakene. Dessuten skal de kontrollere regjeringen, regjeringsapparatet og beslutningsgrunnlaget som legges frem, og til slutt skal de også (i ulik grad, til ulike tider) fremstå som et troverdig regjeringsalternativ. Kompleksiteten i opposisjonens rolle styrkes ytterligere av at det er vanlig med mindretallsregjeringer i Norge, nesten ⅔ av alle regjeringer etter 1884 har manglet flertall i Stortinget (Rasch, 2014b). At man kan skifte fra opposisjon til posisjon i løpet av valgperioden kan være med å definere hvordan de ulike aktørene forholder seg til det politiske spillet og hverandre. Et skiftende flertall kan også gjøre at det dannes flertall for forslag som regjeringen ikke ønsker, og opposisjonen kan derfor ha reelt gjennomslag. At det ikke er mulig å skrive ut nyvalg i Norge har trolig også noe å si for samspillet mellom opposisjon og posisjon, det er ikke lurt å markere for mye avstand til noen som senere kan bli dine allierte.

Opposisjonspolitikeres arbeidssituasjon er interessant fordi de har en svært krevende arbeidsoppgave. Da Taylor skrev sin artikkel om *Information Use Enviroments* i 1991, var parlamentarikere en av gruppene han brukte som eksempel. De jobber i et informasjonsmiljø hvor de ikke har kontroll over dagsorden, og må opptre reaktivt i forhold til hva regjeringen jobber med. Samtidig er det et enormt spenn i tilgjengelige ressurser. Mens departementene, som er det faglige sekretariat for politisk ledelse, hadde 4597 ansatte i 2015 (Direktoratet for forvaltning og ikt, 2016), har opposisjonspolitikerne i snitt én rådgiver hver (Heidar, 2014).

For å hjelpe de folkevalgte i arbeidet finnes det på Stortinget støttetjenester som bibliotek, arkiv og utredningshjelp, organisert som en egen kunnskaps- og dokumentasjonsavdeling, som blant annet har til oppgave å innhente og tilrettelegge informasjon til arbeidet i Stortinget. Tjenestene er særlig viktig for å bidra til at nettopp opposisjonen skal kunne gjøre sin jobb i møte med det store regjeringsapparatet. Når stortingspolitikere møter stadig mer utfordrende saker, øker også kravene til støttefunksjonenes evne til å betjene politikerne på best mulig måte og slik at

ressursene prioriteres riktig. For å kunne si noe meningsfullt om hvordan disse støttetjenestene kan fungere, må man i tråd med Taylor (1991) undersøke den konkrete arbeidssituasjonen for dem man skal bistå. Denne undersøkelsen gjøres derfor i tråd med hvordan man innenfor bibliotek- og informasjonsvitenskapen har beveget seg fra å undersøke informasjonssøking med utgangspunkt i systemer, til å fokusere på menneskene og deres atferd i den konteksten de skal løse sammensatte og komplekse aktiviteter.

For å undersøke opposisjonens informasjonsmiljø på Stortinget har jeg intervjuet sju stortingsrepresentanter og én politisk rådgiver. Gjennom å la dem beskrive hvordan de jobber, hvor de finner informasjon og hvordan de vurderer nytte og kvalitet på informasjon, ønsker jeg å tegne et bilde av hva de har tilgang på av kunnskap, hva de eventuelt savner og om de opplever mangler eller begrensninger i den informasjonen de får gjennom prosessen frem til vedtatt politikk. Dataene fra disse intervjuene diskuteres i lys av ulike teoretiske perspektiver og tidligere empirisk forskning på parlamentarikere som til sammen kan bidra til å beskrive den delen av politikeres informasjonsmiljø som eksisterer i arbeidsprosessene frem til saker vedtas på Stortinget.

1.3 Problemstilling

Problemstillingen for denne oppgaven er: hvor finner stortingspolitikere fra opposisjonspartiene informasjonen de trenger til saksbehandlingen, og hvordan vurderer de kvaliteten på og relevansen av informasjon?

I tillegg har jeg formulert tre forskningsspørsmål som utdyper problemstillingen, og også angår politisk arbeid utover selve saksbehandlingen:

1) Hvordan finner de informasjon?
2) Hvorfor søker de andre kilder enn det som finnes i saksdokumentene fra regjeringen?
3) Hvilke refleksjoner gjør stortingspolitikere seg om betydningen av kunnskap i politiske prosesser?

1.4 Avgrensninger

Selv om jeg jobber i Stortingets administrasjon, er ikke denne oppgaven noen vurdering av tjenestetilbudet på Stortinget. En slik undersøkelse ville måttet se helt annerledes ut. Jeg har bevisst unngått å spørre om hvor fornøyd de er med tjenestene, og har bare spurt om og til hva de eventuelt bruker tjenestene.

Opposisjonspolitikere brukes i denne sammenhengen om de folkevalgte fra partiene som ikke var en del av regjeringen i perioden 2013-2017, det vil si Arbeiderpartiet, Sosialistisk venstreparti, Senterpartiet, Kristelig Folkeparti, Venstre og Miljøpartiet de grønne. I perioden var det en samarbeidsavtale mellom KrF, Venstre og regjeringspartiene (Høyre og Fremskrittspartiet). I denne oppgaven er allikevel KrF og Venstre behandlet som opposisjonspartier, siden de ikke formelt sett har tilgang til ressursene i regjeringsapparatet.

1.5 Oppgavens struktur

I kapittel 2 vil jeg gjennomgå det teoretiske rammeverket jeg arbeider innenfor, og for tidligere relevant forskning på området. Kapittelet starter med en gjennomgang av tidligere empirisk forskning på parlamentarikere, før jeg redegjør for teori om informasjonsmiljøer, informasjonshorisonter, organisasjoner av politisk type, hva som kan begrense søking og bruk av informasjonen og parlamentet som informasjonsmiljø.

Kapittel 3 tar for seg metodevalg og hvilke vurderinger jeg gjorde for å samle de dataene jeg ønsket, forskningsetikk og særlige problemstillinger når man forsker på egen arbeidsplass, i tillegg til en gjennomgang av det spesielle ved å intervjue elitepersoner. Her finnes også en gjennomgang av hvordan intervjuguiden ble utformet, og informanter rekruttert.

I fjerde kapittel gjør jeg først kort rede for saksgangen på Stortinget, forklarer prosessene i saksbehandlingen og noen av de sentrale begrepene som brukes. Jeg sier også litt om hvilke virkemidler opposisjonen har for å gjøre sin jobb. Deretter kommer en gjennomgang av

resultatene fra intervjuene jeg gjorde, og informantenes beskrivelser av hvordan de jobber, hvor de finner kilder og hvilke refleksjoner de gjør seg om forskningens rolle i politikken.

I femte kapittel løfter jeg frem noen av de viktigste og mest interessante funnene mine, og diskuterer dem i lys av teori og tidligere forskning slik den er beskrevet i kapittel 2. Sjette kapittel er noen avsluttende refleksjoner og ideer om videre forskning, og sjuende og siste kapittel er litteraturlisten med figur- og vedleggsliste.

2. Teoretisk rammeverk og tidligere forskning

I dette kapitelet vil jeg si noe om hvilke rammer som definerer parlamentarisk arbeid[1], og hvordan de bidrar til å skape informasjonsmiljøet politikerne arbeider innenfor. Jeg vil også gjennomgå den mest relevante empiriske forskningen som er gjort på parlamentarikeres informasjonsatferd.

2.1 Tidligere forskningsfunn om parlamentarikeres informasjonsatferd

Det er gjennomført noen, men ikke veldig mange, studier om parlamentarikeres informasjonsatferd innenfor bibliotek- og informasjonsvitenskap. Jeg har funnet frem til et utvalg artikler som jeg mener er spesielt relevante for min undersøkelse, disse er funnet gjennom bibliotekkatalogen Oria og kjedesøking. I 1996 publiserte Thapisa en undersøkelse om parlamentarikers informasjonsbehov i Botswana, og i 2005 publiserte Moostert & Ocholla resultatene fra sin undersøkelse blant ni lovgivende forsamlinger i Sør-Afrika. Marcella, Carcary og Baxter gjorde en undersøkelse blant Storbritannias medlemmer i Europaparlamentet i 1999, og Orton gjorde sammen med Marcella og Baxter en undersøkelse i 2000 hvor de observerte to parlamentarikere i britiske House of Commons. Senere har også Marcella og Baxter i samarbeid med Davies og Toornstra gjort en undersøkelse blant brukerne av European Parliamentary Documentation Center (2007). Shailendra & Prakash gjorde en undersøkelse i den lovgivende forsamlingen i Dehli (India) i 2008, og Hossain, Hossain og Islam publiserte resultatene fra en undersøkelse i Bangladesh i 2017. I tillegg til disse empiriske undersøkelsene brukte Taylor lovgivende forsamlinger som et eksempel da han skulle beskrive sin teori om ulike gruppers informasjonsbehov i artikkelen *Information Use Environments* (1991).

I tillegg til det som er gjort innenfor bibliotek- og informasjonsvitenskap er parlamentarikeres informasjonsbehov også et tema innenfor statsvitenskap. Allerede i 1970 utga Baker & Rush

[1] Parlamentarisk arbeid brukes om det politiske arbeidet i nasjonalforsamlingen eller en lovgivende forsamling. Litt om hverandre kaller jeg studieobjektene mine parlamentarikere, politikere eller representanter, og henviser altså med det til de folkevalgte medlemmene av parlamentariske forsamlinger. I Norge betyr det stortingsrepresentanter.

boka *The Member of Parliament and his Information*. Mye av det som beskrives i denne boka vil oppfattes som utdatert i dag, men de viste gjennom sine undersøkelser på 60-tallet det sentrale poenget at å kunne få informasjon raskt var det viktigste ved politikeres informasjonssøking. De fant også at de minst erfarne parlamentarikerne var mer troende til å søke ytterligere informasjon i saksbehandlingen enn de med lengere erfaring. Politikeren Colin Shepard (1991) pekte på følgende faktorer som påvirker en politikers informasjonsbehov: krav fra velgerne i valgdistriktet, økt lobbyisme, behovet for rask respons og økende behov for informasjon som er bearbeidet og lett tilgjengelig.

2.1.1 Informasjonens plass i beslutninger

Marcella et al. (1999) gjennomgår flere ulike teorier om hvilken plass informasjon har i beslutningsprosesser, og refererer blant annet til sosiologiprofessoren Martin Bulmer som hevder at et problem eksisterer på grunn av mangel på informasjon, som igjen kan korrigeres av research. Marcella et al. (1999) peker på at informasjon ikke nødvendigvis er nøytral eller udiskutabel. Allerede inntatte standpunkter og sterke overbevisninger spiller en rolle i valget mellom ulike løsninger og villigheten til å akseptere kunnskap. Orton et al. (2000) betegner like godt informasjonsbehovet som "endeløst og uuttømmelige" (incessant and relentless), og peker på at det er en av de tingene som karakteriserer rollen som politiker.

Hvilken rolle informasjon og kunnskap egentlig har i den politiske prosessen blir også diskutert av Watt (2010). Han mener at den empiriske forskningen på parlamentarikere innenfor bibliotek- og informasjonsvitenskap er for preget av et misforstått syn på politiske beslutninger om at de *kan* eller i det hele tatt *bør* ta mål av seg å være fullstendig informerte. Et slikt syn kommer tidvis til uttrykk hos Marcella et al. (1999), som når de skriver at man kan minimere risikoen for gale beslutninger ved å sørge for at det finnes informasjon av høy kvalitet, som representerer de ulike synspunktene, og som kan utgjøre det nødvendige underlaget for å ta avgjørelser på et grunnlag som minimerer betydningen av partiskhet og manglende forståelse av saken. Watt skriver at det neppe vil finnes noe verdinøytralt og riktig kunnskapsgrunnlag som ville fått oppslutning blant alle velgere, og at man må forholde seg til dette mangfoldet og denne uoppgjortheten i politisk diskusjon. Som jeg vil komme tilbake til beskriver Parsons (1995), Choo (2006) og Brown et al.

(2005) hvordan informasjonen har flere roller i det politiske spillet. Den skal ikke bare opplyse og avdekke, men også å være overbevisende om betydningen og riktigheten av et politisk valg.

Samtidig oppfatter jeg at den empiriske forskningen som er gjort på parlamentarikere vektlegger at informasjonsbehovene er elastiske, og at informasjonen kan spille flere roller enn bare som objektiv opplysning av et spørsmål.

Orton et al. (2000) skriver at den spesielle rollen det er å jobbe med politikk, gjør at det ikke finnes noen tilsvarende arbeidssituasjon å sammenligne med. Et knippe mennesker med ulike bakgrunner og svært varierende kvalifikasjoner forventes å levere på krevende nye oppgaver uten noen profesjonell erfaring eller utdanning som har forberedt dem til oppgaven de skal gjøre.

Studien til Hossain et al. (2017) viser også hvordan behovet for informasjon gjennomsyrer hverdagen til parlamentarikerne. I undersøkelsen svarte informantene at typiske aktiviteter som utløste informasjonssøking var når de trengte informasjon om nåværende og tidligere politiske forhold, når de skulle jobbe med innlegg og debatter i parlamentet og for å stille spørsmål til regjeringen. I tillegg oppstår et informasjonsbehov når de skal besvare henvendelser fra egen valgkrets eller viktige velgergrupper, til interne partidiskusjoner, deltakelse på seminarer, konferanser og til intervjuer med pressen. Beskrivelsen ligner den Shepard (1991) ga, noe som styrker overførbarheten av disse rammene for å forstå informasjonsmiljøet.

Uansett hvilken rolle man måtte mene at informasjon har i en politisk prosess, så viser forskningen at det er høyst uforutsigbart hva som trengs. Marcella et al. (2007) formulerer det slik: Mange av dem som er i parlamentet vet ikke hva de trenger å vite, kan umulig vite alt de trenger å vite, og vil ofte ikke kunne forutse hva de trenger å vite i morgen eller neste uke. (Marcella et al., 2007, s. 931).

2.1.2 Økt lovregulering

Å vedta lover er parlamentets viktigste oppgave. Taylor beskrev i 1991 hvordan stadig flere områder av samfunnet ble lovregulert, og at det betyr at politikere må ta avgjørelser innenfor

stadig nye områder som de har liten kunnskap om. I Marcella et al. sin undersøkelse fra 1999 følges dette opp, og forfatterne viser at med økt rettsliggjøring har det også fulgt en økning i tilgjengelig informasjon, som igjen har ført til det som kalles "information overload", en informasjonsoverbelastning. Dette er særlig problematisk for lovgivere, skriver Marcella et al. (1999), fordi det er helt urealistisk at parlamentarikeren skal kunne være ekspert på alle områder, allikevel må hen ta avgjørelser innen komplekse saksfelt.

I tillegg til manglende forkunnskaper og stor spredning i saksfelt, viser Marcella et al. (1999) til parlamentets uforutsigbarhet. Politikerne vet aldri vet hva de kan komme til å trenge, behovene er ofte akutte og "krisedrevet" (brannslukking), det må fremskaffes informasjon raskt og reaktivt. For deres undersøkelse i Europaparlamentet er det i tillegg særegne problemer med overnasjonale perspektiv og vanskelig sammenlignbare enheter det skal vedtas lovregulering for. På toppen av stort arbeidspress og mangel på tid viser Marcella et al. (1999) også at det er en økende informasjonsmengde (både offisiell og uoffisiell), og at webressurser ble vurdert å ha lite brukervennlige grensesnitt.

2.1.3 Å avgrense hva som er relevant informasjon

Som jeg var inne på over har Watt (2010) vært kritisk til deler av den forskningen som er gjort på parlamentarikeres informasjonsatferd. Han skriver at forskningen på feltet legger for stor vekt på at nøytral og korrekt informasjonsformidling i parlamentene skal bidra til bedre avgjørelser. Han påpeker at ideen om politikeren som er fullt ut informert om sakene som behandles ikke stemmer. Ideen om den velinformerte beslutningen er først og fremst viktig for å forstå hvordan kunnskap fungerer som symbolsk makt. Watt (2010) skriver at i de konkrete politiske beslutningene kan man lett se at det er svært varierende hvor viktig kunnskap er, og at den like gjerne innhentes for å legitimere beslutningen etter at den er tatt. Å ta inn over seg Watts kritikk av et normativt syn på informasjon behøver ikke å bety at man avskriver verdien av forskning og kunnskap, men når man forsker på politikere er det viktig å være bevisst på dette når man skal tolke svarene man får.

Parlamentarikernes egne erfaringer med å finne relevant informasjon ble nærmere undersøkt i Marcella et al. (2007). De fant at det er utfordrende for parlamentarikerne å få et tydelig bilde av den informasjonen som finnes om et emne. Synet på hva som er relevant informasjon endrer seg ofte i løpet av den lovgivende prosessen (Marcella et al., 2007). I starten er informasjonsbehovet så stort at det omfatter alle synspunkter på et tema. Det er her lobbyister og pressgrupper gjerne legger frem sine synspunkter og fremhever den informasjonen som støtter deres sak. Ofte blir denne informasjonen gjort tilgjengelig på interessegruppenes egne initiativ. Etter den første gjennomgangen vil parlamentarikerne fokusere på det viktigste, og se bort fra all informasjon som anses som perifer, upålitelig eller har en avsender hvis interesser kan oppfattes som for partiske. Videre skriver Marcella et. al. (2007) at det er på dette stadiet at temaet gjerne undersøkes mer helhetlig, rettet spesifikt mot informasjon rundt deler av tema som fortsatt fremstår som omstridt, uten bevis eller vanskelig å forstå. Da kan man oppsøke hjelp til å finne ut av usikkerhetsmomenter. Forfatterne viser i figuren nedenfor hvordan behovene skifter i løpet av prosessen, og hvordan representanten veksler mellom passiv mottaker og aktiv søker av informasjon som kanskje ikke finnes ennå, et funn som også støttes av Orton et al. (2000). De fant at informasjon ofte kom politikerne i hende tilfeldig eller ved at andre aktivt ønsket å gi dem den.

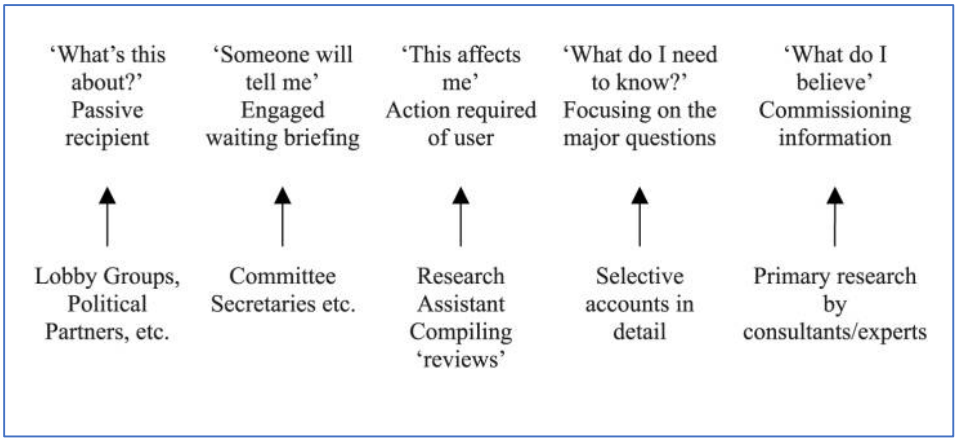

(Figur 1. Marcella et al., 2007, s. 931)

Gjennom de ulike delene av prosessen veksler det på om informantene foretrekker ubearbeidet eller bearbeidet informasjon, og det veksler også mellom ulike typer saker. Mens de som jobber

med lovgivning foretrekker å ha grundig informasjon uten andres fortolkninger eller vurderinger av hva som er viktig, er det i andre saker ofte foretrukket med informasjon som er mer komprimert og forståelig ved første gjennomlesning.

Informantene til Marcella et al. (2007) ble spurt om hvor gode de anså seg selv til å finne informasjonen de trenger. 90 prosent av respondentene anså seg selv for å ha gode eller veldig gode ferdigheter i informasjonsgjenfinning. Allikevel fant forfatterne tegn på at brukerne lett blir fornøyd, så lenge informasjonen kan tilfredsstille deres kortsiktige og ukritiske behov. Det viktigste er at den er raskt og lett tilgjengelig. Sånn sett skiller ikke politikere seg fra andre beslutningstakere som ”satisfice rather then maximize” (Simon (1997, gjengitt i Choo, 2006, s. 212).

Marcella et al. (2007) stilte også spørsmål til informantene om når de opplevde det som vanskelig å finne relevant og troverdig informasjon, noe som utløste en ”malstrøm av eksempler” (Marcella et al., 2007, s. 931). Artikkelforfatterne mener at dette resulterer i at politikerne ofte bruker informasjonen som kommer fra dem som best og mest aktivt formidler den. Respondentene hos Marcella et al. (2007) ga uttrykk for at lobbyister og interesseorganisasjoner ofte bidro med den informasjonen de fant hadde høyest kvalitet, på tross av at de visste at denne kunne mangle objektivitet. Den profesjonelle fremstillingen av forskning og data som disse bidro med virket ofte overbevisende nok til at det roet bekymringen for partiskhet.

Det er også gjort forskning i Norge som tyder på en lignende vurdering av lobbyisters betydning. Espeli publiserte i 1999 boka *Lobbyvirksomhet på Stortinget*, hvor han gjenga funn fra sin spørreundersøkelse om lobbyisme fra 1995. Den viste at 90 % av stortingsrepresentantene var enige i at henvendelser fra organiserte interesser ga dem “bedre tilgang til alternativ informasjon og motekspertise i forhold til regjering/departementet” (Espeli, 1999, s. 252). Over 80 % av de som svarte på undersøkelsen var også enige i at innspill fra lobbyister bedret mulighetene til å utøve kontroll av regjeringen (Espeli, 1999). Kontakten organisasjonene har med parlamentarikerne har fortsatt å øke etter at Espeli gjorde sin undersøkelse, i 2005 hadde mer enn hver tredje organisasjon månedlig eller hyppigere kontakt med Stortinget (Rommetvedt, 2014).

Ifølge Rommetvedts tall har denne kontakten ikke erstattet den organisasjonene har med departement og underliggende etater, men kommet i tillegg, slik at den totale mengden lobbyarbeid har økt.

2.1.4 Uformelle og muntlige kilder

Da Thapisa gjorde sin undersøkelse i 1996, var et viktig funn hvordan informantene bruker både formelle og uformelle kilder i arbeidet, at aviser og medier er viktige for å sette dagsorden, og at parlamentarikerne søker informasjon fra et bredt spekter av kilder, ikke minst *utenfor* de formelle kanalene som for eksempel parlamentets bibliotek. Selv om det er et lite utvalg informanter som ligger til grunn for Thapisas undersøkelse viser den resultater som også støttes av senere funn, nemlig at uformelle (og personlige kilder) er veldig viktige, fordi de raskt gir relevant informasjon, også der den formelle informasjonen ellers er mangelfull.

Marcella et al. (1999) viste i sin undersøkelse at uformelle kilder var ansett å være de beste og viktigste kildene til informasjon. På tross av det var det ingen "aksepterte mekanismer" for å vurdere kvaliteten på denne uformelle informasjonen (Marcella et al., 1999, s. 176). Funnene om formelle og uformelle kilder støttes også av Orton et al. (2000) som gjennom fem utvalgte eksempler på saker viser hvordan formelle og uformelle kilder supplerer hverandre i prosessen.

I motsetning til hos Thapisa (1996) , Marcella et al. (1999) og Orton (2000) var ikke muntlige kilder særlig høyt verdsatt blant informantene til Mostert & Ocholla (2005), et funn som skiller seg fra resten av forskningen på feltet. På tross av det brukte allikevel 75 % av respondentene personlige kilder, uten at forskernes spørreskjema fanget opp hva slags kilder det var.

Denne tilliten til uformelle og muntlige kilder som kommer frem hos Thapisa (1996), Marcella et al. (1999) og Orton (2000) kan kanskje komme av at kildene oppfattes å ha det Patrick Wilson kalte kognitiv autoritet (Rieh, 2005). Wilsons teori går ut på at kunnskap kommer til oss via våre egne opplevelser (førsthåndskjennskap) eller fra hva andre forteller oss (andrehåndskjennskap), og at bare de man oppfatter at "vet hva de snakker om" blir kognitive autoriteter (Rieh, 2005).

Som politiker er man jo avhengig av andres tillit for å bli valgt, så det er kanskje nødvendig at den tilliten også går motsatt vei, at man har tillit til det velgerne forteller en.

2.1.5 Digitale kilder viktigere, men usikkerhet om troverdigheten

Tradisjonelt har parlamentsbibliotekene vært viktige samlere og formidlere av kunnskap til politikerne. Orton et al. (2000) viste at politikerne ikke oppfattet at bøker var nok for å forstå høyst kompliserte og ofte kontroversielle saker. Å finne informasjon i bøker har dessuten ofte gått via et mellomledd, som en rådgiver eller en bibliotekar, og jo flere mellomledd – jo større er sjansen for divergens mellom det opprinnelige informasjonsbehovet og resultatet (Orton et al., 2000). Shailendra & Prakash (2008) oppsummerer i sin undersøkelse at bøker ofte oppfattes som mindre viktig, og de antar at det er fordi de på grunn av lang produksjonstid ikke er aktuelle nok om det som er til debatt i parlamentet, i tillegg til at det tar for lang tid å lese dem.

Mostert & Ocholla publiserte i 2005 sin studie om sørafrikanske politikeres informasjonsbehov og strategier når de lette etter informasjon, samt parlamentsbibliotekenes posisjon. De avdekket i undersøkelsen at politikerne i stor grad foretrakk å oppsøke andre kilder enn parlamentsbiblioteket, og i økende grad digitale kilder. På tross av at sørafrikanske politikere generelt hadde god tilgang til internett da undersøkelsen ble gjennomført (høyere enn tilsvarende i f.eks. Storbritannia), viste resultatene at det var en preferanse for trykt materiale. Kvaliteten ble regnet for å være høyere i bøker, tidsskrifter, aviser og dokumenter fra regjeringen. Manglende tilfredshet med bruk av digitale kilder hang i stor grad sammen med tidspress og at de ikke opplevde å finne riktig og relevant informasjon på den tiden de hadde tilgjengelig. Valget av foretrukken kilde var ofte avhengig av at man kjente til kilden og hadde lett tilgang på den når den trengtes. For informantene til Hossein et al. (2017) og Shailendra & Prakash, (2008) er heller ikke internett blant de høyest vurderte kildene, men både tilgang på teknologien og informantenes alder antas å være medvirkende til dette resultatet.

Dette kan i noen grad sies å stå i motsetning til Marcella et al. (2007) som fant at det eksisterte en ukritisk tillit til ”quick and dirty” internettsøk, selv i en kontekst hvor informasjonen skal belyse beslutninger som trolig vil være betydningsfulle for økonomiske, sosiale og kulturelle forhold (Marcella et al., 2007, s. 931). Allikevel kan det henge sammen, at man både anser trykte

kilder for å være mest troverdige, men må ta til takke med et raskt internettsøk når tiden ikke strekker til for å gå dypere inn i materien. Hossain et al. (2017) oppsummerer i hvert fall at parlamentarikerne prioriterer rask og enkel tilgang til informasjon, og at de i noen tilfeller vil ignorere viktigheten av at informasjonen er sann og troverdig.

2.1.6 Betydning av utdanning og erfaring

Orton et al. (2000) fant at tidligere erfaring med informasjonsrike miljøer har noe å si for hvor godt politikerne håndterer informasjonsoverbelastning og kompleksitet. Det funnet støttes av Mostert & Ocholla (2005), som viste at informantene med høyere utdanning generelt brukte et bredere kildegrunnlag enn dem med en kortere utdanning. Det er mulig at praktisk erfaring kan kompensere for manglende formell utdanning og erfaring med informasjonsrike miljøer, Baker og Rush (1970) viste i alle fall at nye representanter hadde en tendens til å bruke mer tid på informasjonssøking enn mer erfarne kolleger, men dette er ikke undersøkt nærmere i nyere forskning.

Orton et al. (2000) viser også at nivået blant representantene er svært ulikt, og at det kan være utfordrende å orientere seg raskt nok. I slike tilfeller vil ideologisk overbevisning og partiet ofte være med på å styre informasjonssøkingen mot det som bekrefter allerede inntatte standpunkt. For den enkelte representant er dette en styrke, det setter hen i stand til å orientere seg i den i prinsippet grenseløse tilgangen på informasjon, og er med på å definere oppfatningen av hva som er nok (Kuhltau, 1999). Å søke informasjonen som bekrefter standpunktet blir en kognitiv forenkling som virker som en mental snarvei forbi motstridende informasjon, noe også Choo (2006) skriver om i vurderingen av hvilken plass kunnskap har i beslutninger. Orton et al. (2000) argumenterer for at dette til dels står i motsetning til hvordan politikere liker å fremstille seg selv, nemlig som selvstendige og autonome aktører. Men politikere som er medlemmer av et etablert parti er ikke uavhengige, og arbeidshverdagen deres er preget av kollektivt arbeid mot felles mål. Ideologi, eller behovet for å holde partiets linje, kan ofte begrense informasjonssøkingen til den som bekrefter det de allerede mener, eller som partiet forventer at de skal stå for. Denne forutsetningen, skriver Orton et al. (2000) er en faktor som må ha

betydning for hvordan de søker og bruker informasjonen.

2.1.7 Ansattressurser og tilgjengelige støttetjenester

Det er høyst ulikt hvor mange ansattressurser parlamentarikere har i arbeidet og hvordan dette er organisert. Den som har sett nærmest på hvordan dette fungerer i praksis er Orton et al. (2000) som gjennom observasjon viste hvor forskjellig organisering av ansattressursene kan være innenfor et og samme parlament og parti. Orton et al. observerte to ”backbenchere” fra Labour, hvor den enes kontor var preget av lite oversikt og samarbeid, mens det andre hadde lagt til rette for informasjonsflyt og deling av arbeidsbyrden. Rådgiverne i House of Commons ansettes av den enkelte representant, og Orton et al. beskriver at det var stor utskiftning. Forfatterne skriver at det i flere intervjuer de utførte i forbindelse med artikkelen, kom det frem at rådgiverne savnet karrieremuligheter og langsiktighet i arbeidet sitt. Allikevel er det slik i det britiske systemet at man vektlegger hver representant sin autonomi så sterkt at man ikke kan tenke seg at partiet ansetter rådgivere, og her skiller det britiske systemet seg fra det norske.

Orton et al. (2000) peker også på at det er stor forskjell på tilgjengelig støtteapparat for representantene. Selv om antallet representanter i parlamentene ikke er spesielt høyt, er antallet som faktisk fronter saker i offentligheten enda mindre. De såkalte backbencherne har færre ressurser tilgjengelig til å hjelpe seg i det daglige arbeidet. Til sammenligning viste Marcella et al. (1999) at deres informanter i Europaparlamentet hadde i snitt 3,5 assistenter/rådgivere hver. Partiene på Stortinget har omlag én ansatt politisk rådgiver per representant (Heidar, 2014), men det er noe ulikt hvordan rådgiverstillingene organiseres, både mellom partier og i partigruppenes fraksjoner.

Representantene har også tilgjengelige støttetjenester som bibliotek- og utredningsseksjoner. Hos Marcella et al. (2007) var det bare en fjerdedel av informantene som brukte European Parliamentary Documentation Centre (EPDC). Dette ble begrunnet med den fysiske lokaliseringen av tjenesten, at det kunne bli et ekstra steg (utenom) i informasjonssøkeprosessen, vanskeligheter med å formulere riktig spørsmål og usikkerhet om EPDC kunne levere raskt nok. Noen informanter sa også at tjenesten ikke var tilstrekkelig omfattende og for akademisk preget,

andre sa at de ansatte i tjenesten ikke forsto hva slags informasjon brukerne har behov for i den politiske saksbehandlingen. Dette støttes også av Shailendra & Prakash (2008) og Hossein et al. (2017), begge viser at av deres informanter brukte bare omlag halvparten bibliotekets tjenester. De som ikke brukte biblioteket oppga stort sett de samme grunnene som hos Marcella et al. (2007), men først og fremst at tidspress ikke ga rom for å oppsøke biblioteket.

2.1.8 Oppsummering av tidligere forskningsfunn

I dette kapittelet har jeg gjennomgått den mest relevante empiriske forskningen som har vært gjort innenfor oppgavens tema. Forskning om parlamentarikere viser at arbeidssituasjonen deres er preget av at de må sette seg inn i stadig nye samfunnsområder og at de har en reaktiv informasjonssøking. Informasjonsbehovet til parlamentarikere er tilnærmet uuttømmelig, i stadig endring, og de finner ofte at informasjon fra lobbyister er den som er mest nyttig. I tillegg er det stor bruk av uformelle og personlige kilder. Digitale kilder har blitt stadig viktigere, og selv om de ikke nødvendigvis er de kildene som har den høyeste troverdigheten, gjør det at de er raskt og enkelt tilgjengelig at parlamentarikere kan være villig til å overse eventuelle svakheter ved de digitale kildene. Erfaringen med informasjonsrike miljøer har også betydning for hvor godt parlamentarikere håndterer informasjonsmengden. Parlamentarikere er som regel del av et arbeidsfellesskap med en eller flere assistenter eller politiske rådgivere, men det er ulikt hvor mye ressurser hver enkelt har tilgjengelig.

Det er ikke publisert tilsvarende studier som jeg har referert til i dette kapittelet om norske eller nordiske parlamentsmedlemmers informasjonsatferd. Selv om det er forskjeller mellom ulike parlamenters arbeidsmetoder, saksgang og politiske tradisjoner, er likhetene i arbeidssituasjon så store at det er hensiktsmessig å se på de norske stortingsrepresentantenes informasjonsatferd i lys av disse tidligere forskningsfunnene. Nasjonalforsamlinger er institusjoner med unike oppgaver i et samfunn, og det er som regel bare én av dem i hvert land. Det er derfor opplagt at sammenligninger må skje på tvers av grenser.

2.2 Å studere informasjonsmiljøer

Med teorien om informasjonsmiljøer ville Taylor (1991) identifisere hvilke bestanddeler et informasjonsmiljø besto av hos ulike grupper med stort informasjonsbehov, slik at man best mulig kunne lage tilpassede informasjonssystemer- og tjenester til den aktuelle gruppen. Han ville forstå typene av informasjon, foretrukne måter å få det tilgjengeliggjort på og hvilke tillegg eller tilpasninger som ville øke verdien av informasjonen i den konteksten eller det informasjonsmiljøet den skulle brukes. Taylor hevdet at i informasjonen selv finnes det bare en potensiell nytteverdi, det er i bevisstheten til brukeren eller i den konkrete bruken av informasjonen at den reelle verdien kommer frem. (Palmqvist, 2005). Informasjonsmiljøet defineres av hvem som deltar, hvilke problemer man skal løse, hvilken setting det skjer i og hva som anses som akseptable mulige løsninger (Taylor, 1991). I dette kapittelet vil jeg gjennomgå noen sentrale teorier som kan bidra til forståelsen av parlamentet som informasjonsmiljø, parlamentarikere som gruppe og den enkelte deltakers rolle i et slikt miljø.

2.2.1 Hva er spesielt med parlamentet?

Taylor (1991) bruker to andre yrkesgrupper i tillegg til parlamentarikere i sin artikkel som eksempler på andre informasjonsmiljøer; leger og ingeniører. For dem er det utdannelse, bakgrunn, personlige preferanser og det som oppfattes som viktige problemstillinger i faget som definerer informasjonsmiljøene. For parlamentarikere er det annerledes: det er sakene som er til behandling, og problemene knyttet til disse, som definerer informasjonsmiljøet.

Taylor beskriver hvordan utviklingen i det amerikanske senatet fra 1970 til 1990-tallet førte til mer komplekse og flere arbeidsoppgaver for de folkevalgte. Dette førte igjen til en økning i antallet ansatte (både politiske og administrative) som utførte informasjons- og støtteoppgaver for representantene. I politikken er det dessuten ikke bare et spørsmål om å fremskaffe riktig informasjon, men en rekke taktiske og politiske valg som avgjør beslutningene. Taylor beskriver lovgivende forsamlinger som rotete institusjoner hvor den samme informasjonen kan være både overflødig og nyttig, og hvor konvensjonell objektivitet ikke nødvendigvis er særlig verdifullt

(Taylor, 1991, s. 239). Lovgivning må ses på som et resultat av kompromiss mellom ulike interesser, ideologier, valgkretser og personligheter (Taylor, 1991, s. 241).

En opposisjonspolitiker vil ha andre behov enn en politiker som representerer et regjeringsparti eller er en del av flertallet. I tillegg til uforutsigbarheten, peker Taylor på at stadig flere områder av samfunnet reguleres gjennom lovgivning. Informasjonsbehovet til parlamentarikere øker etter hvert som de må ta stilling til nye områder som de i utgangspunktet har lite kunnskap om. En tilsvarende rettsliggjøring peker også Marcella et al. (1999) på, og man har sett at den samme utviklingen i Norge, noe som blant annet var tema i Maktutredningen (NOU 2003:19).

Taylor (1991) skriver at folkevalgte trenger fire ulike typer informasjon:

- *Strategisk* informasjon. Om andre partier og representanters syn på en sak, om de mulige konsekvensene av vedtak og om sakens betydning for gjenvalg eller karrieremuligheter.
- *Politisk* informasjon. Det faktiske forslagets politiske innehold, alternativer og muligheter, viktigheten av saken og sannsynlige effekter av forslaget.
- *Evaluerende* informasjon. Om status og effekt for allerede gjennomførte vedtak.
- *Prosedyreinformasjon*. Om saksbehandling, når en sak skal behandles, hvem som behandler den og hvilke andre vedtak som berøres av saken.

Det fjerde punktet i dag mer forenklet gjennom tekniske løsninger som streaming av møter og nettsider som lenker mellom saker og sakspapirer, enn da Taylor skrev sin artikkel. Men for å ha innflytelse på utfallet er det fortsatt nødvendig å vite når i prosessen du bør snakke med hvem. Den strategiske, politiske og evaluerende informasjonen vil komme politikerne i hende både gjennom saksbehandlingen og det kan også kreve aktiv informasjonssøking.

2.2.2 “Oppfatningen av nok”

Ifølge Case & Given (2016) er det innen forskning på beslutningstaking en vanlig oppfatning at det å redusere usikkerhet er en nøkkelprosess for å kunne ta et standpunkt, til tross for at man ikke kan ta for gitt at mer informasjon faktisk reduserer usikkerheten. For beslutningstakere som parlamentarikere er nettopp tidspress, og i forlengelsen av det, tilgjengelighet innenfor den tiden man har til rådighet, et sentralt tema i tidligere forskning (Thapisa, 1996; Mostert & Ocholla, 2005; Marcella et al. 1999, 2007; Orton, 2000). Marcella et al. (2002) fremhever derfor også at teori om hvordan man håndterer stress og informasjonsoverbelastning kan være nyttig for å forstå denne gruppens informasjonsbehov. For å definere hva de legger i håndtering bruker Marcella et al. Folkmans definisjon: “… cognitive and behavioural effects to master, reduce or tolerate the internal and external demands that are being created by stressful situations” (Folkman, 1984 sitert i Marcella et al. 2002, s. 197).

Kuhlthaus kvalitative forskning på informasjonssøkeprosesser fremhever hvor holistisk søkeprosessen er, med et samspill av tanker, følelser og handlinger som oppstår når en person blir oppmerksom på at en ikke har den kunnskapen en behøver (Case & Given, 2016). Kulhthaus modell ble først utviklet i 1983, og er siden brukt i kvalitative og longitudinelle forskningsprosjekter og casestudier av biblioteksbrukere. I Kuhltaus modell gjøres valgene i prosessen med fire kriterier som avgjør hvorfor noe vurderes som relevant eller ikke i en informasjonssøkeprosess: oppgave, tid, interesse og tilgjengelighet.. (Kuhlthau, 2005). Kulthau lanserte i 1999 begrepet ”the concept of enough” – oppfatningen av nok. Dette beskriver viktigheten av å håndtere en mulig informasjonsoverbelastning, noe som i høyeste grad er relevant også for dette masterprosjektet. Parlamentarikere blir stilt ovenfor svært store informasjonsmengder. Det å kunne skille mellom viktig og uviktig, og hva som er nok informasjon til å ta en beslutning er avgjørende for ikke å drukne i arbeid. Å sette grensen for hva som er nok informasjon, er noe annet i dag enn da man faktisk kunne samle det som fantes av relevant informasjon om et emne. Å forstå hva som er nok, er essensielt for å kunne skape mening av den informasjonen som er tilgjengelig for oss.

> The ISP[2] treats the concept of enough as what is enough to make sense for oneself within a context and to accomplish the task at hand. By applying the concept of enough in each stage of the process, systems may be developed that accommodate the ability to recognize an information need, explore information on a general topic, formulate a specific focus, gather information pertaining to a specific focus, and prepare to share what has been solved, learned or created. (Kuhltau, 1999, s. 16)

Kuhltaus artikkel tar for seg betydningen av ”oppfatningen av nok” i utformingen av informasjonssøkesystemer, men også hvert enkelt individ som skal håndtere store informasjonsmengder må lage seg noen kognitive grenser for hva som er nok og når man skal slutte å lete etter supplerende informasjon. Som Orton et al. (2000) viste har tidligere erfaring med informasjonsrike miljøer noe å si for hvor godt parlamentarikere håndterer informasjonsoverbelastning og kompleksitet. Sett i sammenheng med at det ikke er aksepterte mekanismer for hvordan parlamentarikere vurderer uformell informasjon (Marcella et al, 1999), kan det tyde på at “oppfatningen av nok” er taus, internalisert kunnskap hos politikere (Choo, 2006). Trolig er nettopp konteksten og miljøet man er en del av da med på å legge rammene for hva som oppfattes som nok (Case & Given, 2016).

2.2.3 Parlamentarikerens informasjonshorisont

Den tidligere forskningen gjennomgått i kapittel 2.1. viser at det er et komplekst informasjonsbehov hos parlamentarikere. Et relevant informasjonsvitenskapelig perspektiv for hvordan dette håndteres på individnivå kan være Diane H. Sonnenwalds teori om informasjonshorisonter (Sonnenwald, 2005). Det er en generell deskriptiv forklaring på informasjonssøkeatferd i kontekst. Sonnenwald vektlegger sosiale nettverk og kontekster, samt viktigheten av å forstå informasjonsatferd som en prosess. Sonnenwalds rammeverk inkluderer en del faktorer som ofte har blitt utelatt i studier av informasjonssøkeatferd, som når og hvor folk bruker (eller ikke bruker) individer og andre informasjonskilder, forholdet mellom kilder, en proaktiv holdning til informasjonskilder og betydningen av kontekst og situasjoner for informasjonssøkeprosessen.

[2] Information Search Process

Sonnenwalds metode innebærer å be informantene om å tegne kart over informasjonskildene sine, og forbindelsene mellom dem. Resultatet av en slik analyse viser hvilke kilder som brukes mest og minst, hvilke kilder som anbefaler andre kilder og hvilke kilder som er uavhengig av andre. Kilder kan være sosiale nettverk, kolleger, eksperter, bibliotekarer, dokumenter, media, nettsider, bøker, informasjonsgjenfinningsverktøy, bibliografier, opplevelser og observasjoner i verden. Informasjonshorisonten, og hva som er relevante kilder, bestemmes sosialt og individuelt, og kan være ulikt i ulike kontekster, også for én enkeltperson. Informasjonshorisonten kan begrenses av sosiale forhold, økonomi eller politikk. Men informasjon kan også komme en i hende når noen ser at individet mangler kunnskap om et felt. Informasjonssøking skal derfor ses som et samarbeid mellom individet og de kildene som finnes, og som noe som begrenses av individets informasjonshorisont. Dette sosiale perspektivet der nettverk er viktig for å finne frem til kilder støttes av forskningen som viser at uformelle kilder er svært viktige for parlamentarikere (Thapisa, 1996; Marcella et al. 1999; Orton et al. 2000). Måten politikere samler kilder på kan også ligne på det Bruce (2005) kaller PAIN-hypotesen (*personal anticipated information need*), en atferd hvor forventet fremtidig informasjonsbehov gjør at man samler seg kilder av ulik karakter for mulig bruk på et senere tidspunkt.

2.2.4 En organisasjon med politisk modell

Choo viser i *The Knowing Organisation* (2006) til fire ulike modeller for hvordan beslutninger tas i organisasjoner, og hvilken rolle informasjon spiller. Disse er rasjonell modell, prosessmodell, politisk modell og anarkistisk modell. Selv om Stortinget er en politisk organisasjon, betyr ikke det at all beslutningstaking nødvendigvis skjer som i den politiske modellen Choo beskriver. Alle organisasjoner kan ha de ulike beslutningsmodellene i ulike situasjoner, på ulike nivåer og til ulike tider. I en organisasjon er kunnskapen om hvordan den fungerer en blanding av taus kunnskap, eksplisitt og uttalt kunnskap og kulturell praksis, hvor man lærer seg hvordan ting fungerer gjennom å delta selv (Choo, 2006).

I en rasjonell modell er både mål og tilgjengelige alternativer klare, og organisasjonen reduserer usikkerhet rundt beslutningstaking ved å spesifisere etter hvilke premisser, regler og rutiner beslutninger skal tas. I en prosessmodell identifiseres faser og aktiviteter som danner strukturene

for mange strategiske beslutningsprosesser. Kvaliteten på beslutningsprosessen avhenger da av hvordan problemstillingen avgrenses og hvordan alternativer utvikles. I en anarkistisk modell tar deltakerne beslutninger løpende etterhvert som behovet oppstår. Når problemer, løsninger, deltakere og valg sammenfaller – tas det også en beslutning, skriver Choo (2006).

En organisasjon som passer inn i den politiske modellen kjennetegnes blant annet ved at de ulike deltakerne har ulike mål og interesser og at det er åpenhet om posisjonene. Det er liten usikkerhet om den formelle prosessen frem til en avgjørelse som nesten alltid vil føre til at noen aktører taper på bekostning av andre. Et kjennetegn ved den politiske modellen er at ingen grupper har ressurser til å gjennomføre vedtak alene, og ingen har heller full kontroll over hva som står på agendaen. I den politiske modellen er det fire måter å utøve makt på. Å ha kontroll på informasjonen er en av disse måtene, i tillegg til å bygge koalisjoner med andre parter, forberede hvor profesjonelt man oppfattes og gjøre egne prioriteringer eksplisitte og vanskelige å argumentere mot.

Den politiske modellen er den som best beskriver hovedtendensen jeg undersøker, nemlig behandlingen av politiske saker hvor det i utgangspunktet er uenighet og dermed en opposisjon. De sakene hvor det er stor grad av enighet og man finner løsninger er mindre viktige i denne oppgaven, og jeg vil derfor ikke gå videre inn i de andre modellene Choo beskriver eller om de til tider er relevante for å forstå Stortingets arbeid.

2.2.5 Strukturer som kan føre til informasjonsfattigdom

Taylor (1991) skriver at en av de tingene som definerer informasjonsmiljøet er hvilke løsninger som anses å være akseptable. Med Sonnenwalds (2005) perspektiv på hvordan individer søker informasjon i en kontekst, er det også nyttig å se på hvilke faktorer som kan begrense informasjonssøking utover de personlige kognitive strategiene man velger for å unngå informasjonsoverbelastning (Kuhlthau, 1999). Også Orton et al. (2000) er inne på dette når de beskriver hvordan ideologi, eller behovet for å holde partiets linje, kan begrense informasjonssøkingen.

Chatman skriver i artikkelen *The impoverished life-world of outsiders* (1996) om sitt arbeid med teorien om "the information poor" - de informasjonsfattige. Å være informasjonsfattig skal ifølge Chatman ikke nødvendigvis forstås som lav sosioøkonomisk status (selv om det i mange av hennes studier er en vesentlig faktor), men derimot som en situasjon hvor tilhørigheten din i en gruppe begrenser muligheten til å fritt søke informasjon, ved at du benytter noen former for selvbeskyttelse i informasjonssøkeprosessen.

> If we were to think about a situation in which a person was in true information need and that need was not being shared (primarily due to self-protecting behaviours), it is reasonable to assume the person lives in an impoverished life-world. (Chatman, 1996, s. 197)

Insiderne i en gruppe deler et felles kulturelt, sosialt eller religiøst perspektiv som skiller dem fra outsiderne. Denne felles erfaringen er med å definere normer og oppførsel når man skal orientere seg i verden og hva som anses som viktig og uviktig innenfor den felles arenaen. Å være innenfor eller utenfor avgjør også om du har tilgang på den kunnskapen som trengs for å klare seg i det aktuelle miljøet. Denne kunnskapen kan virke snever, men bidrar til å isolere og beskytte miljøet mot kritikk utenfra, og skaper en kontrast mot outsiderne, selv om outsiderne ikke nødvendigvis er klar over det.

I en situasjon hvor man har et informasjonsbehov beskriver Chatman (1996) fire varianter av selvbeskyttelse som kan hindre en i å få informasjon, disse er kriterier for informasjonsfattigdom. Den første varianten er *hemmelighold*, at man skjuler det reelle behovet man har, fordi personlig informasjon anses å være nettopp dét. Chatman nevner økonomiske problemer som et eksempel, at man selv for sine nærmeste holder det skjult at man har vansker med økonomien. Behovet for hemmelighold kan komme av at vi trenger å føle autonomi i eget liv, selv om man isolert sett har behov for hjelp med den vanskelige situasjonen. Det anses som et personlig problem man ikke ønsker å dele med noen utenfor, og i den grad man gjør det er det på et minimumsnivå der man håper å ikke måtte legge alle kortene på bordet. Den andre varianten er *bedrag*. Chatman (1996) beskriver det som en prosess hvor man bevisst bruker falsk eller villedende informasjon for å skjule tingenes tilstand. Det hindrer selvsagt muligheten for å få nyttig informasjon, og der det man måtte motta av informasjon i stedet er irrelevant. Den tredje varianten er *risikotaking*. Skal man engang ta sjansen på å søke informasjon hos outsidere?

Kan man stole på svaret man får? For å kunne benytte seg av informasjon er det grunnleggende at man må ha tillit til avsenderen og det som står der. Den fjerde varianten er *situasjonell relevans*, informasjonen må gi mening for den som søker den for å være relevant. Chatman (1996) skriver at det er grunnen til at man noen ganger overser potensielt nyttige kilder, fordi de ikke oppleves å ha verdi hvis de ikke også har legitimitet hos de andre deltakerne i gruppa. Et annet problem kan oppstå hvis det kreves for mye innsats å bruke kilden, eller hvis det kompromitterer den som søker informasjon.

Chatmans teorier virker kanskje ikke ved første øyekast å være relevante for en privilegert gruppe som stortingspolitikere, men det er også for denne gruppen noen kjennetegn som gjør at insider/outsider-perspektivet i kombinasjon med Choos (2006) beskrivelse av en politisk beslutningsmodell, kan bidra til å belyse hva som hindrer informasjonssøking. Statsviteren Donald D. Searing beskriver også parlamentarikeres informasjonsmiljø på en måte som viser at insider/outsider er en treffende beskrivelse av den spesielle situasjonen politikere er i:

> Members of Parliament possess a special and important body of knowledge and apply this knowledge about political ideologies (complex goals and the most effective means to reach those goals); and very considerable knowledge about… parliamentary roles… These are the principal components of Westminister's political culture which is not, in anything like its fully developed form, acquired by anyone besides Members of Parliament. (Searing, 1994, s. 372, gjengitt av Watt (2010)).

Det politiske miljøet er sterkt konkurransepreget, både mellom og internt i partier. Risikoen ved å blottlegge at man har et informasjonsbehov der andre utviser selvsikkerhet er at det kan svekke ens egen posisjon, og det kan gjøre at en benytter seg av Chatmans (1996) former for selvbeskyttelse: hemmelighold om eget informasjonsbehov, bedrag for å villede motstanderen, at man ikke stoler på informasjon utenfra eget miljø og at informasjon må oppleves å ha situasjonell relevans innenfor gruppa for å oppleves som relevant.

2.2.6 Barrierer mot informasjonssøking

Savolainen (2016) utdyper hvordan sosiokulturelle faktorer kan være barrierer mot informasjonssøking. Han har gjort en metaanalyse av 55 artikler, bøker og konferansebidrag innenfor bibliotek- og informasjonsvitenskap som beskriver hva som hindrer folk i å søke den

informasjonen de trenger, enten det er egne affektive eller kognitive barrierer, barrierer utenfor en selv eller sosiokulturelle barrierer.

Sosiokulturelle faktorer definerer Savolainen som et sett av verdier, normer, roller, språk, symboler, skikker, moral og religiøse overbevisninger, tabuer, oppfatninger og preferanser som medlemmer av det aktuelle samfunnet har tilegnet seg. Disse faktorene har en dobbeltrolle siden de både tilrettelegger for, men også begrenser menneskelig handling. Savolainen beskriver seks typer hindere: 1) språklige, 2) sosialt stigma eller kulturelle tabuer, 3) gruppetilhørighet (”small-world”, i tråd med Chatman), 4) institusjonelle barrierer, 5) organisasjonsmessige barrierer og 6) barrierer på grunn av manglende sosial eller økonomisk kapital.

Savolainenes tabell viser hvordan de ulike barrierene kan påvirke informasjonssøkingen.

R. Savolainen / Library & Information Science Research 38 (2016) 52–59 57

Table 1
The typology of socio-cultural barriers to information seeking.

Barrier types	Main features of barriers	Impact on information seeking
Barriers due to language problems	– Insufficient language proficiency – Dependence on gatekeepers	*Common to all barrier types*: – Hindering information seeking
Barriers related to social stigma and cultural taboo	– Being classified as a member of a stigmatized group of people – Prohibitions related to cultural taboo	– Restricting information seeking – Delaying information seeking – Negative affective reactions such as frustration
Small–world related barriers	– Distrust of outsiders as information sources – Avoidance of risk-taking	*Specific to individual barrier types*: – Concealing attempts to seek information due to social stigma or cultural taboo
Institutional	– Authoritarian control – Excessive bureaucracy – Insufficient staff resources – Poor organization of information resources	– Refraining from seeking information from certain types of sources such as outsiders – Fear of being judged inferior or incompetent in work community
Organizational	– Strong hierarchies within organizations – Internal competition between work teams – Lack of trust – The existence of cliques – Not-invented-here syndrome	– Fear of being judged socially deviant from others, or outsider, or becoming expulsed from a small-world community – Helping to avoid conflicts within an organization or community – Circumventing barriers by finding alternative sources – Making use of proxy information seekers in small-world communities
Barriers due to the lack of social and economic capital	– Poor contact networks – Insufficient economic resources	

(Figur 2. Savolainen, 2016, s. 57)

Savolainen bruker Chatmans begrep ”small-world” om den tredje typen av barrierer han beskriver. Chatmans begrep viser til et samfunn eller en gruppe hvor medlemmene har et felles syn på verden (Fulton, 2005). En gruppe mennesker skal her forstås som mer enn en samling individer, disse må også ha en form for felles oppgave eller et formål som knytter dem sammen (Burkeland & Veiden, 1999). Hva kjennetegner politikere som gruppe? Ifølge Max Webers

lagdelingsteori har politikere ikke en klar økonomisk posisjon som gjør at de tilhører samme klasse, og de er heller ikke nødvendigvis medlemmer av samme stand. Weber (1922/2000) skriver at mens klassene hører hjemme i et økonomisk system, og stendene i en sosial orden, oppstår partier der man klarer å organisere interesserelasjoner. Medlemmer i partiene forfølger visse mål på en planmessig måte, enten det er et politisk mål, et personlig mål om makt og innflytelse, eller begge deler. Weber skriver at av den grunn kan partiene bare oppstå innenfor sosiale enheter som har en rasjonell orden og et apparat av personer som er villige til å gjennomføre denne orden. Partiets mål er å erobre herredømmet i samfunnet, og derfor pleier partier selv alltid å være autoritært bygget opp i større eller mindre grad (Weber, 1922/2000).

Når Savolainen (2016) beskriver hvordan en gruppetilhørighet kan være en barriere for informasjonssøking, er det fordi det er en vesentlig karakteristikk ved slike grupper at sosiale normer definerer grensene for hva som oppfattes som akseptabel og uakseptabel atferd. Disse grensene kan være vanskelige å få øye på for personer som ikke selv har tilhørighet til gruppa. Det Chatman (1996) beskriver som situasjonell relevans lager barrierer ved å sette grenser for hva som anses å være nyttig eller unyttig informasjon. Unyttig informasjon unngås fordi det hverken gir mening for hver enkeltperson i gruppa, eller anses som legitime informasjonskilder av de andre medlemmene i gruppa. I tillegg er Chatmans kriterier med å unngå risiko brukt for å beskytte en selv mot informasjon som kan sette ens egen posisjon i spill, og frykt for represalier fra gruppa kan hindre en i å uttrykke at man har et informasjonsbehov i det hele tatt. Dette tyder på, skriver Savolainen, at barrierer som formes innenfor en gruppe effektivt kan hindre at man søker informasjon.

I tillegg kan institusjonelle barrierer, som sendrektig byråkrati eller byråkratisk språk, skape barrierer, og den politiske organisasjonen er også sterkt preget av organisasjonsmessige barrierer, der konkurranse mellom de ulike partiene gjør at relevant informasjon kan bli holdt tilbake. I kapittel 5 vil jeg diskutere videre hvordan mine resultater kan ses i lys av Chatman og Savolainens perspektiver på informasjonsfattigdom og sosiokulturelle barrierer for informasjonssøking.

2.2.7 Å oppnå makt i politiske organisasjoner

Choo (2006) skriver at i den politiske modellen kan man utøve makt ved å kontrollere premissene for beslutninger, gjennom utvalg, vekting eller definisjoner av premissene for saken, eller ved å selektivt fremheve eller filtrere vekk informasjon. I et politisk system har regjeringen stor mulighet til å kontrollere premissene for beslutninger. De har embetsverket i ryggen, som produserer saker etter statsrådens beslutning, som så legges frem for Stortinget. Embetsverket skal være lojalt til den sittende statsråden, men samtidig være politisk nøytralt, i tråd med Webers teori om det rasjonelle byråkratiet (Weber, 1919/2000). Tidvis stilles det spørsmål ved om de politiske dokumentene virkelig er de nøytrale utredningene de skal være. Konsekvensutredningen som lå til grunn for å åpne for oljeutvinning i Barentshavet har for eksempel fått kritikk for å beregne for høye gevinster og for lave kostnader (Hirsti, 2017). I boka *Mørkelygten*, som er basert på intervjuer med danske embedsmenn, hevder Tynell (2014) at embedsverket tilpasser tall, juridiske vurderinger og faktaopplysninger så de skal passe til regjeringens politikk, og at det inkluderer å mørklegge det som ikke passer inn i det politiske narrativet til den sittende regjeringen.

Siden regjeringen kontrollere premissene blir det opposisjonens rolle å kritisk gjennomgå premissene, søke etter annen og/eller motstridende informasjon og bruke denne informasjonen for å styrke seg selv, påvirke beslutningene og forsøksvis svekke regjeringen.

En annen måte å få makt på er gjennom å påvirke dagsorden, skriver Choo (2006), og det kan også opposisjonen gjøre. Det handler ikke minst om forholdet til mediene, og evnen til å løfte en sak frem i offentligheten. Eide (2014) skriver om hvordan pressen utfordrer Stortinget og politikerne, men også hvordan de folkevalgte bruker mediene for å sette dagsorden og posisjonere seg og sine saker. Dagens mediesituasjon har både journaliststyrte medier og muligheten til selv å styre egne utspill i sosiale medier, gjør at det ikke lenger eksisterer noe før og etter deadline. Thune (2015) argumenterer i boka *Øyeblikkets triumf* for at det aldri hvilende mediejaget går ut over den langsiktige styringen av landet. Han skriver at tre av fire politikere han har intervjuet mener at medienes dekning i vesentlig grad styrer den politiske hverdagen og at politikk ofte blir formet som et resultat av medienes fokus og vinkling. Thune bruker

utenriksdebatten i Stortinget som eksempel på at mediene er politikernes linse til verden utenfor. I løpet av en tjueårsperiode endret utenriksdebatten seg fra at saksspørsmålene nesten ikke omhandlet aktuelle nyhetssaker, til at 80 % av tiden i debatten ble brukt på det gjeldende nyhetsbildet. Politikere er altså ikke bare reaktive på initiativ fra regjeringens, også medienes døgnkontinuerlige drift er med på å definere informasjonsmiljøet.

2.2.8 Informasjonens rolle i beslutninger i et politisk system

Det er skrevet mye om hva som er den egentlige rollen til kunnskap og informasjon i politikken. Allerede i 1970 skrev Barker & Rush i boka *The Member of Parliament and his Information* at politikere bruker informasjon som støtter eller underbygger deres for lengst inntatte standpunkter (Barker & Rush, 1970).

Parsons, som også ble brukt som en viktig kilde i Marcella et al. (1999), skriver i *Public policy* (1995) om hvilken rolle informasjon har i politiske beslutninger. Han viser til Majone (1989) som beskriver analyser som fremlegges i politiske dokumenter som noe helt annet enn vitenskapelige og tekniske forklaringer, målet er ikke å gi beslutningstakere objektive kart og modeller over mulige løsninger. Mens man i naturvitenskapen kan gi en analyse av hvordan naturlovene virker, er analyse i politisk sammenheng mer som en advokats vurdering av en sak. Analysene skal klargjøre argumentene, og de verdier og overbevisninger som de bygger på skal kommuniseres klart og effektiv. Politisk analyse bidrar til å konstruere fornuftige, akseptable og overbevisende argumenter, skriver Parsons (1995). I prosessen frem til beslutningen skal tas, er den politiske analysen rett og slett sterkt verdiladet.

> Experts are involved in a political process in which norms are set, decisions are legitimated, and a case made out. Analysis in the policy process is consequently a form of persuasion; techniques a form of rhetoric. (Parsons, 1995, s. 384)

Fra beslutningstakernes ståsted kan forskning gi informasjon og økt legitimitet for en avgjørelse. Det gir troverdighet når myndighetene kan argumentere med at politikken er kunnskapsbasert. Men i dette ligger det også en risiko for at det akademiske bidraget kan bli manipulert for å passe

til avgjørelsen som allerede er tatt, selv om forskningen langt fra er entydig. Manglende entydighet i forskning er så dominerende at Parsons beskriver det slik: sett to eller tre eksperter i et rom, og alle vet at du får et dusin ulike teorier (Parsons, 1995, s. 393).

Choo (2006) støtter opp om det samme i sin beskrivelse av organisasjoner som har en politisk modell, det er ikke uvanlig å ta avgjørelsen først, og så finne informasjon som støtter opp under den etterpå. Forskningens tvetydige rolle utdypes også hos Brown et al. (2005), som skriver at dette spennet i forskningens rolle i politikken ikke bare handler om "cherry-picking", å velge ut den forskningen som passer ditt allerede inntatte standpunkt. Forskning spiller en rolle hvor den like mye er en del av kommunikasjonen til politikere, fordi de håper at et standpunkt anses som mer legitimt når det er begrunnet med forskning. Å be om mer forskning kan også brukes som et argument for å utsette behandlingen av en sak. Brown et al. (2005) kaller forskningens første rolle (å identifisere, forstå og legge til rette for at det kan tas avgjørelser om et politikkområde) for en *problemorientert* funksjon. Når det å vise til forskning brukes for å rettferdiggjøre politiske vedtak, eller å forsinke eller utsette beslutninger, kaller de forskningens funksjon for *politikkorientert*.

Denne måte å bruke informasjon på får også virkninger tilbake til de som bidrar med å gi utfyllende og supplerende informasjon til politikerne. For å imøtekomme at kunnskapsbasert politikk både er kunnskap og argumentasjon bygger interessegrupper opp sine egne miljøer og kilder av ekspertise, som sammen med kompleksiteten i det som skal vedtas og usikkerheten om vitenskapelig kunnskap, har ført til en politisering av vitenskapen, altså det motsatte av kunnskapsbasert politikk (Brown et al., 2005). Paradoksalt nok har denne politiseringen av vitenskapen både ført til økt synlighet for eksperter og samtidig svekket deres autoritet.

Forskningens rolle, skriver Parsons (1995), er ikke å være dommer i diskusjoner om hvem som har rett, men bidra med argumenter og funn om hvordan noe fungerer, som igjen kan overbevise om at et tiltak eller en løsning er riktig. Forskernes rolle er derfor ikke å utforme politikken gjennom å delta i komiteer og formelle utvalg, men som en leverandør av ideer og kunnskap til

den offentlige debatten.

2.2.9 Parsons modell over tilgjengelig informasjon for parlamentarikere

Parsons har strukturert og kategorisert de ulike typene informasjon som er tilgjengelig for politikere i saksbehandlingen. Disse kildene til informasjon er plassert langs to akser, horisontalt går det fra intern til offentlig kjent informasjon, og vertikalt går det fra uformell til formell informasjon.

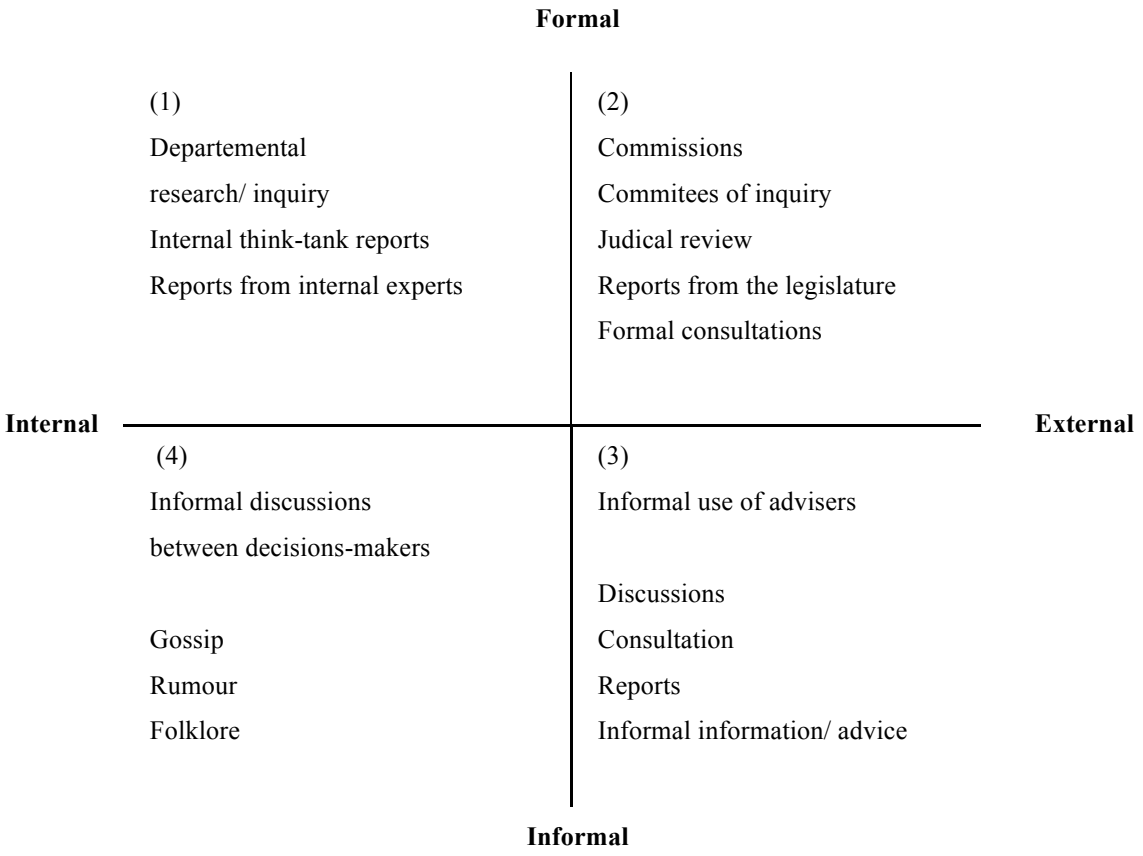

(Figur 3. Parsons, 1995, s. 385)

Den første firkanten viser informasjon som både kan og ikke kan være offentlig, men som er kunnskap produsert innenfor regjeringsapparatet. I den andre firkanten er informasjon som er helt eller delvis produsert utenfor regjeringsapparatet. Den tredje inneholder informasjon som kan fås gjennom uformelle diskusjoner med eksperter eller interesseorganisasjoner, men som bare blir tilgjengelig ved at den etterspørres. Den fjerde inneholder uformell informasjon som utveksles gjennom insidere i statsforvaltningen.

Parsons (1995) argumenterer for at man må skille mellom informasjon som er produsert eller distribuert av regjeringsapparatet og informasjon som finnes uavhengig av statsforvaltningen. Informasjonen som er produsert innenfor statsforvaltningen kan reflektere ensidige eller partipolitiske standpunkter. Tilsvarende kan informasjonen produsert utenfor regjeringsapparatet være preget av å være knyttet til profesjonenes standpunkter. Uformelle kilder kan ofte vise seg å være ensidige, men uformelle kanaler og informasjon kan i realiteten vise seg å være mer definerende enn de offisielle dokumentene for å forme beslutningsprosessen. Parsons skriver at personlige kontakter, erfaring, rykter og sladder, offentlig oppmerksomhet i pressen, middagssamtaler og råd alle er en del av den uformelle informasjonen som kan danne både metoder og resultater i den politiske analysen.

I denne undersøkelsen av stortingsrepresentanters informasjonsatferd er det Parsons skille mellom informasjon som er produsert eller distribuert av regjeringsapparatet, og informasjon som finnes uavhengig av denne behandlingen, sentralt. Det er den supplerende og alternative informasjonen til det som kommer i saksdokumentene jeg har valgt å undersøke, for å bedre forstå representantenes informasjonsmiljø.

2.2.10 Oppsummering av kap 2.2

I dette kapitelet har jeg gjennomgått noen sentrale teorier som kan kaste lys over parlamentarikeres informasjonsatferd. Taylors artikkel fra 1991 om *information use environments* er sentral siden den både beskriver Taylors generelle teori om hvordan man ved hjelp av kjennskap til en brukergruppes arbeidsoppgaver og informasjonsmiljø kan legge til rette

for gode tjenester, men også fordi parlamentarikere er en av gruppene han bruker som eksempel. Den gjennomgåtte forskningen i kapittel 2.2. viser også at måten Taylor bruker parlamentarikere som eksempel er godt fundert i den empiriske forskningen på deres informasjonsatferd.

Kuhlthau (2005) viser hvordan informasjonssøking er en holistisk prosess, hvor det ikke er en klar start og slutt. Sammen med hennes teori om "oppfatningen av nok" gir det en viktig bakgrunn for hvordan man kan forstå svært informasjonsrike miljøer og evnen til å håndtere informasjonsoverbelastning. Denne håndteringen skjer på individuelt nivå, ofte i samarbeid med andre, og ofte vil nyttige kilder komme en i hende via sosiale kontakter (Sonnenwald, 2005).

En politisk organisasjon har visse kjennetegn ved hvordan informasjon brukes i beslutninger (Choo, 2006). Det er åpenhet om posisjoner, fremgangsmåter og om at man har ulike interesser. Samtidig er det en kontinuerlig kamp om makt og troverdighet som er med på å definere hvordan man reagerer og argumenterer. I politikken får kunnskap og forskning derfor en todelt rolle. Den er både problemorientert og politikkorientert, den beskriver verden, men brukes også som argument for å overbevise om løsningene som er valgt (Brown et al. 2005). Parlamentarikere har mye informasjon tilgjengelig i beslutningsprosessen, med ulik grad av formell karakter og ulik grad av hvor åpne og kjente disse kildene er. Politikere bruker et bredt spekter der kildene utfyller og supplerer hverandre (Parsons, 1995).

Det å være parlamentariker gir en spesiell arbeidssituasjon og oppgavene er, som Taylor (1991) beskriver, unike. Det skaper et miljø med egne normer for hva som anses å være akseptabel bruk av informasjon og hvilke kilder som har situasjonell relevans (Chatman, 1996). Dette miljøet kan også skape barrierer for informasjonssøkingen (Savolainen, 2016).

3. Metode og forskningsdesign

I dette kapittelet vil jeg gjøre rede for hvilke metodologiske overveielser jeg har gjort, begrensninger i metodevalget, hvordan datainnsamlingen og utvalget av informanter ble gjort, samt diskutere forskningsetikk og de spesielle utfordringene med å forske på egen arbeidsplass. Jeg vil også forklare hvordan dataanalysen er gjort og resultatene gjengitt.

3.1 Metodologiske overveielser

Samfunnsvitenskapelig metode dreier seg om hvordan vi går frem for å finne informasjon om den sosiale virkeligheten, hvordan denne informasjonen analyseres og hva den forteller oss om samfunnsmessige forhold og prosesser (Johannesen et al., 2016). I valget av metode for oppgaven er det en rekke faktorer som er med på å sette rammer for hva som er mulig å få til. Som forsker er det min oppgave å velge en metode som gjør at jeg ikke trekker konklusjoner på sviktende grunnlag, men oppfyller det Johansen et al. kaller strenge krav til "bevisbyrden" før man kan trekke konklusjoner.

Problemstilling for oppgaven er: hvor finner stortingspolitikere fra opposisjonspartiene informasjonen de trenger til saksbehandlingen, og hvordan vurderer de kvaliteten på og relevansen av informasjon? Valget av metode er gjort for best å kunne frembringe data som svarer på problemstillingen.

Taylor (1991) var av den oppfatning at bare gjennom å studere spesifikke kontekster kan vi konstruere teorier og testbare hypoteser om ulike informasjonsmiljøer. Han skriver at slike studier vil måtte være multidimensjonale, og inkludere "uvitenskapelige"[3] tilnærminger som vedvarende observasjon (Taylor, 1999, s. 250).

[3] Det er Taylors egen bruk av hermetegn som er gjengitt her

Den tidligere forskningen på parlamentarikeres informasjonsatferd har brukt både kvantitative og kvalitative metoder. Thapisa (1996) hadde en semistrukturert spørreundersøkelse blant 40 parlamentarikere, hvor 11 svarte, noe som ga en svarprosent på 27,5. Mostert & Ocholla (2005) brukte et spørreskjema som ble distribuert til et utvalg på 763 potensielle informanter i ni provinsforsamlinger i tillegg til nasjonalforsamlingen. 167 besvarte undersøkelsen, og det ga en svarprosent på 23. Marcella et al. (1999) valgte også kvantitativ metode og brukte en spørreundersøkelse som ble sendt til 87 representanter i to omganger, med mindre justeringer fra første til andre runde. Responsraten var 34 % (30 respondenter), fra fire av syv partier. De anså responsraten som akseptabel, særlig i lys av målgruppens pressede tidsskjema. Hossain et al. (2017) gjennomførte en kvantitativ undersøkelse der 50 av 350 representanter ble tilfeldig valgt og besvarte en kvantitativ spørreundersøkelse muntlig til forskerne som fylte ut spørreskjemaet på vegne av informantene. Utvalget informanter tilsvarer en svarprosent på 14,3. Jevnt over har det altså vært lav svarprosent i disse undersøkelsene, men forskerne har ansett den som akseptabel grunnet det potensielle utvalgets travle timeplan.

Orton et al. (2000) brukte ikke-deltakende observasjon, og fulgte to backbenchere fra Labour over en periode på fire uker. Denne metoden ble valgt fordi de mente spørreundersøkelser ville gi for overfladiske svar. De vurderte det som en mulighet at representantene ikke selv ville fylle ut undersøkelsen, men overlate det til en rådgiver. Utvalget var for lite til å generalisere, men forfatterne mener det kunne etableres noen hypoteser for senere testing. I 2007 valgte også Marcella et al. kvalitativ metode da de gjennomførte semistrukturerte intervjuer med 72 brukere og elleve ansatte i European Parliamentary Documentation Centre. Av informantene var fem representanter og to observatører i Europaparlamentet, av totalt forespurte 84 representanter og 22 observatører. Artikkelforfatterne skriver at det lave antallet representanter ikke var uventet, siden de har en arbeidssituasjon med høyt tempo.

Marcella, Baxter og Moore (2002) diskuterer metodevalg og skriver at de med årene har beveget seg mer i retning av en fenomenologisk metode som søker å forstå hvordan folk konstruerer mening i verden på forskjellige måter og som anerkjenner at den individuelle opplevelsen nødvendigvis er subjektiv. Å bevege seg i denne retningen har gjort at de har lagt større vekt på utforskende intervjuer med studieobjektene, hvor resultatene ikke er farget av deres egen agenda

og forventede utfall. De er også opptatt av at forståelsen for konteksten er en nødvendighet for å skape mening når man skal undersøke informasjonssøking, informasjonsbehov eller informasjonsbruk.

3.2 Valg av metode

Som disse tidligere forskningsprosjektene viser kan det være vanskelig å få et høyt antall respondenter når man forsker på parlamentarikere. I tillegg til at de refererte studiene viser det, er det også erfaringen fra sosiologiske undersøkelser på parlamentarikerne i Norge. Engelstad (2010) skriver at stortingsrepresentanter får så mange henvendelser fra forskere at en del blir avvist. Siden noe av formålet med studien også er å finne ut mer om politikeres informasjonsatferd for å kunne bruke resultatet til å videreutvikle kunnskapstjenester for denne gruppen gir intervjuer en helt annen mulighet til å komme i dialog med informantene enn for eksempel en spørreundersøkelse ville gjort. I en samtale er det lettere å få belyst hvilke nettverk og sammenhenger som finnes i valg av kilder, i tråd med Sonnenwalds (2005) teori om informasjonshorisonter. Til sammen gjorde dette at jeg så det som mest sannsynlig at et kvalitativt metodevalg ville egne seg til å kunne fremskaffe de ønskede dataene.

3.2.1 Kvalitative intervjuer

Kvalitativ intervjuer er ifølge Johannesen et al. (2016) den mest brukte metoden for å samle inn data. Blant fordelene er at det gjør det mulig å få fyldige og detaljerte beskrivelser av det som studeres. (Johannessen et al., 2016, s. 145). De trekker videre frem at det er en undersøkelsesmetode som de fleste informanter vil føle seg vel med. Kvalitative forskingsintervjuer anses å være godt egnet når man ønsker å studere meninger, holdninger og erfaringer (Kvale & Brinkmann, 2015).

Jeg har i min undersøkelse benyttet meg av semistrukturerte intervjuer. I arbeidet med å forberede intervjuene utarbeidet jeg en intervjuguide (se vedlegg 2), og så i tillegg på saker behandlet i komiteen som representanten/rådgiveren satt i eller jobbet med, for å finne eksempler

til bruk i samtalen. Jeg gjennomførte et pilotintervju med en hjelpsom venn, og fikk på den måten forbedret spørsmålstillingen og strukturen i intervjuguiden. Intervjuguiden var først og fremst en støtte for meg under samtalen, og informantene fikk ikke se den. Den fungerte som en huskeliste over hvilke tema jeg ønsket å komme innom i løpet av samtalen, og i hvilken rekkefølge. Det er i kvalitative forskningsintervjuer viktig at informantene får frihet til å uttrykke seg uten de begrensningene som ligger i f.eks. et strukturert spørreskjema. Derfor ble de oppfordret til selv å bidra til å styre samtalen mot de temaene de selv mente var viktige og eksempler de så som relevante, samt rekonstruere hendelser. Dette skiller kvalitative forskningsintervjuer fra andre mulige metoder som observasjon eller bruk av et strukturert spørreskjema (Johannesen et al., 2016).

Forskningsintervjuer har i seg et asymmetrisk maktforhold, der det er meg som forsker som definerer tema, og det er heller ingen likestilt dialog, men informanten som deler sine erfaringer (Kvale & Brinkmann, 2015). I tillegg er det intervjueren som har monopol på å fortolke, og det er et privilegium man må utvise stor respekt for. Det er forskerens etiske ansvar å gjengi informantene på en sannferdig måte, og ikke tillegge dem meninger eller oppfatninger utover det som det finnes dekning for i dataene. Det asymmetriske maktholdet kan allikevel være av mindre betydning med mine informanter, fordi de i kraft av sine posisjoner kan anses å være det Kvale & Brinkmann (2015) kaller elitepersoner, som er vant til å bli spurt om sine tanker og meninger, og gjerne har klare ideer om hva de ønsker å kommunisere i intervjusituasjonen. Engelstad (2010) hevder at når man intervjuer elitepersoner er det faktisk informanten som beholder kontroll over intervjusituasjonen. Man bør ha god kjennskap til konteksten informantene jobber innenfor når man intervjuer elitepersoner (Kvale & Brinkmann, 2015; Engelstad, 2010). På den måten kan man styrke egen stilling som kvalifisert samtalepartner, og man raskt komme til kjernen i det man ønsker å undersøke.

3.2.2 Vurdering av metodetriangulering og vedvarende observasjon

Metodetriangulering og vedvarende observasjon er to metoder som øker sannsynligheten for at man frembringer troverdige resultater, skriver Johannessen et al. (2016). Observasjon kunne vært en svært interessant metode for å se på hvordan representanter og rådgivere går frem når de

jobber med politiske saker. Det ville kunnet fange opp en del av de uformelle informasjonstypene som Parsons (1995) beskriver, utdypet i denne oppgavens kapittel 2. På den andre siden kan det være vanskelig å få lov til å delta som observatør i ulike partigrupper, og det vil være vanskelig å være til stede i alle situasjoner som er relevante. I en travel hverdag er det mye som utveksles utenfor møter, på forbifarten, i telefonsamtaler eller på e-post. Det var dessuten begrenset tid som kunne brukes til datainnsamlingen, så jeg anså derfor ikke observasjon som en reell mulig metode for oppgaven.

Jeg vurderte også om det kunne vært aktuelt å kombinere intervjuene med en dokumentanalyse. Saker som behandles i Stortinget resulterer i ulike dokumenter som f.eks. innstillinger, komitémerknader og muntlige innlegg i stortingssalen som i ettertid publiseres i fulltekst. En gjennomgang av disse dokumentene ville kunne belyst hvilke kilder som ble referert av ulike partier, og bidratt til en forståelse av hvor de finner informasjon. Når jeg allikevel har valgt ikke å gjennomføre en dokumentanalyse som en del av datainnsamlingen er det fordi det i praksis ville gjort det svært vanskelig å anonymisere informantene. Informantenes mulighet til å snakke fritt er i denne sammenhengen viktigere enn om dokumentene ville bidratt til å belyse saken nærmere. Jeg har imidlertid i samtalene med informantene brukt reelle saker og bedt informantene snakke om hvordan de har jobbet med dem. Alle utsagn som kunne identifisere saksfelt, parti eller organisasjoner er deretter anonymisert. Utsagn er utelatt i de tilfellene hvor anonymisering ikke lot seg gjøre på en slik måte at de fortsatt fremsto som meningsfulle for å besvare denne masteroppgavens problemstilling.

3.3 Evaluering av kvalitative undersøkelser

Johannessen et al. (2016) skriver at det for kvalitative studier noen ganger må brukes andre kriterier for å vurdere kvaliteten på forskningen enn de man vanligvis bruker i kvantitativ forskning. De bruker i sin gjennomgang begrepene pålitelighet, troverdighet, overførbarhet og bekreftbarhet som kriterier for vurdering av kvalitative undersøkelser

For kvalitativ forskning benyttes ikke strukturerte datainnsamlinger, det er gjerne samtalen som styrer datainnsamlingen, og observasjoner er dessuten klart verdiladede og kontekstavhengige. Et krav om reliabilitet er derfor lite hensiktsmessig, siden det i praksis vil være umulig for en annen forsker å gjenskape akkurat den samtalen den første forskeren har hatt. Johannessen et al. (2016) skriver at forskeren kan styrke påliteligheten gjennom å gi leseren en inngående beskrivelse av konteksten, og en åpen og detaljert fremstilling av fremgangsmåten.

I kvalitative undersøkelser dreier troverdighet seg om hvorvidt vi undersøker det vi har til hensikt å undersøke, og i hvilken grad forskerens fremgangsmåter og funn på en riktig måte reflekterer formålet med studien og representerer virkeligheten. En måte å øke sannsynligheten for at forskningen frembringer troverdige resultater er å bruke vedvarende observasjon og metodetriangulering (kombinasjon av metoder for å studere samme fenomen). Andre metoder er å la informantene få tilgang på resultatene for å bekrefte resultatene, eller la andre kompetente personer analysere materialet.

Kan resultatet fra undersøkelsen overføres til lignende fenomener? Ved kvalitative undersøkelser snakker man om en overføring av kunnskap i stedet for generalisering, fordi det siste gir assosiasjoner til statistisk generalisering og kvantitative studier. En undersøkelses overførbarhet dreier seg om hvorvidt det lykkes forskeren å etablere beskrivelser, begreper, fortolkninger og forklaringer som er nyttige på andre områder enn det som studeres. Johannessen et al. skriver at det ved kvalitative undersøkelser heller er snakk om *overføring* av kunnskap enn generaliseringer: ”En undersøkelses overførbarhet dreier seg om hvorvidt det lykkes en å etablere beskrivelser, begreper, fortolkninger og forklaringer som er nyttige på andre områder enn det som studeres.” (Johannessen et al., 2016, s. 233)

Kvalitative undersøkelser skal bringe unike perspektiver på det de studerer, men som et resultat av forskning, og ikke forskerens subjektive holdninger. Johannessen et al. (2016) skriver at det derfor er viktig at forskeren legger vekt på å beskrive alle beslutninger i hele forskningsprosessen slik at leseren kan følge og vurdere dem. Man bør også være særlig oppmerksom på avvik eller skjevheter i materialet og om egne oppfatninger kan påvirke fortolkningene. Bekreftbarheten kan

videre styrkes hvis fortolkningen støttes av annen litteratur eller av informantene i undersøkelsen.

3.3.1 Begrensninger ved metodevalget i denne oppgaven

For å styrke denne oppgavens pålitelighet vil dette kapittelet vise fremgangsmåten for rekruttering av informanter, utarbeidelse av intervjuguide og gjennomføring av intervjuene. I resultatkapittelet redegjør jeg også mer for konteksten undersøkelsen ble gjennomført i. Troverdigheten kunne vært styrket av metodetriangulering eller ved at resultatene ble tilbakeført til informantene, men som det vil fremkomme i resultatkapittelet, og som også den gjennomgåtte teorien viser, er tidspress et tilbakevendende problem for parlamentarikere. Jeg har derfor ikke vurdert det som realistisk hverken for dem eller for meg å få tid til en slik kontroll. Selv om antallet informanter er lite, og det ikke kan generaliseres utfra deres svar, vil jeg også bemerke at de trekker frem mange av de samme erfaringene. Jeg mener det derfor er en overførbarhet i de beskrivelsene av prosessene som jeg gir. Fortolkningene er også i stor grad i tråd med funn i tidligere forskning (Thapisa, 1996; Mostert & Ocholla, 2005; Marcella et al., 1999, 2007; Orton et al., 2000; Shailendra & Prakash, 2008; Hossein et al., 2017), noe som styrker bekreftbarheten.

3.4 Forskningsetikk

Siden jeg gjorde opptak av intervjuene ble undersøkelsen meldt til NSD, som godkjente den før intervjuene startet (se vedlegg 3).

3.4.1 Forskning på egen arbeidsplass

Det er særegne utfordringer ved å forske på egen arbeidsplass (NSD, udatert). Det mest vesentlige for meg var å ivareta det profesjonelle forholdet til informantene, at de ikke skulle oppleve det som vanskelig å si nei til å delta, og at de kunne være trygge på profesjonaliteten i gjennomføringen av undersøkelsen. Det er ikke brukt noen personopplysninger som jeg har fått tilgang på fra andre kilder enn informantene selv, og det er kun innhentet opplysninger som er relevante for forskningsformålet.

For å kvalitetssikre prosjektet og de etiske utfordringene ved forskning på egen arbeidsplass ble ledelsen i Stortingets administrasjon ved direktør Ida Børresen og avdelingsleder for kunnskap- og dokumentasjon Eli Pauline Fiskvik orientert om prosjektet og fikk fremlagt den invitasjonen jeg ønsket å sende mulige informanter. På deres anbefaling ble den samme invitasjonen sendt sekretariatslederne i partiene, slik at de fikk mulighet til å orientere sine ansatte og representanter og eventuelt stille spørsmål rundt opplegget. Sekretariatslederne hadde ingen innvendinger til prosjektet.

3.5 Hensyn i utvalg av respondenter og gjennomføring av intervjuene

Johannesen et al. (2016) skriver om utvalgsstrategier at det er lite hensiktsmessig å rekruttere tilfeldig i kvalitative undersøkelser. Rekrutteringen av informanter er *strategisk* og har et klart mål: å definere hvilken målgruppe som må delta for å få samlet de nødvendige dataene. Denne undersøkelsen vektlegger opposisjonspolitikerne, siden fokuset er på den supplerende informasjonen til det som er produsert i regjeringsapparatet. Jeg fokuserte derfor på å rekruttere informanter fra de seks partiene som var representert på Stortinget i perioden 2013-2017, men som ikke satt i regjering.

Marcella et al. (2007) valgte å gjøre sin undersøkelse før Europaparlamentsvalget i 2004 for å sikre at dataene ble innhentet hos erfarne representanter og assistenter. Jeg ønsket også å intervjue personer med noen års erfaring med parlamentarisk arbeid når de deltok i undersøkelsen og gjennomførte den derfor våren 2017, i siste halvår av representantenes fireårige periode. Av samme grunn har jeg ekskludert rådgivere med kortere fartstid enn to år fra utvalget.

Det potensielle utvalgets størrelse for å besvare denne problemstillingen er begrenset. Stortinget har 169 representanter, og det er omtrent like mange politiske rådgivere. I kvalitativ forskning er det vanskelig å si hva som vil være *nok* informanter (Johannesen et al., 2016). Det må samles inn nok data til å belyse problemstillingen. Kvaliteten på intervjuene bidrar også til å avgjøre om man får ny informasjon gjennom mer datainnsamling.

Johannessen et al. (2016) viser i sin metodebok til Malterud (2011), og at et passende utvalg gjerne er 10-25 informanter. I dette, som er et studentprosjekt, gjør blant annet begrenset tid at det er nok med færre intervjuer, om lag 6-8 informanter. Et lavere antall informanter ga også mer tid til både forberedelse av intervjuene og analysen i etterkant (Kvale & Brinkmann, 2015). Dette kan kritiseres å være for lite til å trekke slutninger, men jeg har søkt å oppnå høy kvalitet i intervjuene for å bøte på det lave tallet informanter. Johannessen et al. (2016) skriver også at det er viktigere å skaffe et *relevant* utvalg av informanter enn å skaffe mange.

3.5.1 Rekruttering av informanter

Jeg valgte ut tre tilfeldige komiteer, og kontaktet alle representanter fra opposisjonspartiene i disse komiteene, og alle tilknyttede rådgivere med mer enn to års erfaring. 30 potensielle informanter ble spurt om å delta, ni personer sa ja, men en trakk seg, slik at det totalt ble åtte informanter. Å velge tre komitéer som utgangspunkt ble gjort for å lette forarbeidet med å gjennomgå behandlende saker, siden jeg da kunne gjenbruke noen av eksemplene i flere intervjuer. En svakhet med dette er selvsagt at det kan være ulik arbeidsmåte i de ulike komiteene, og at de kan ha forskjellig erfaring med de departementene som leverer saker til behandling. For å undersøke dette spurte jeg informantene som hadde erfaring fra mer enn én valgperiode om de lagt merke til forskjeller mellom de komiteene de hadde sittet i, noe de i liten grad hadde opplevd.

Informantene er rekruttert hovedsakelig per epost, med noe oppfølging på telefon, og det ble understreket fra første henvendelse at det var frivillig å delta. Alle informanter fikk et infoskriv om prosjektet på forhånd (se vedlegg 1), som også ble tatt med til intervjuet for signering på at man var informert om prosjektet, om anonymisering og muligheten for å trekke sin deltakelse uten noen form for begrunnelse om man skulle ønske det. I starten av samtalen gjorde jeg det klart at jeg jobber på Stortinget, men at undersøkelsen ble gjort som en del av et studieløp, slik at det ikke skulle oppfattes som en formell undersøkelse om tjenestene fra min arbeidsgiver til representantene. Intervjuene foregikk på informantenes kontor eller i møterom på Stortinget.

Intervjuene er gjennomført våren 2017, og hadde en varighet på mellom 25 min. og 1 time og 20 minutter. Totalt er det 8 timer og 11 minutter lydopptak fra intervjuene. For å kunne bevare informantenes anonymitet har jeg valgt ikke å beskrive deres yrkes- eller utdanningsbakgrunn nærmere.

Undersøkelsen er en tverrsnittsundersøkelse og de åtte intervjuene ble gjort over en tidsperiode på to måneder våren 2017. Dette gir et øyeblikksbilde, og vil ikke nødvendigvis kunne avdekke årsakssammenhenger mellom fenomener som måtte kunne utledes av dataene (Johannesen et al., 2016).

3.5.2 Anonymisering

Alle informanter er anonymisert, og det fremgår ikke hvilket parti de representerer eller hvilken av Stortingets komitéer de jobber i. Eventuelle eksempler fra konkrete behandlede saker er beskrevet på en måte som gjør at det ikke kan gjenkjennes hvilken sak eller hvilket saksområde det er snakk om. De åtte informantene representerer tre ulike partier, det er seks kvinner og to menn, og de har mellom en og tre perioders erfaring fra Stortinget. Syv av informantene er representanter, mens én er politisk rådgiver. Informantene er mellom 30 og 65 år. I oppgaven har jeg gitt informantene navn i tilfeldig rekkefølge etter det fonetiske NATO-alfabetet, de benevnes som Alfa, Beta, Charlie, Delta, Echo, Foxtrot, Golf og Hotel.

3.5.3 Gjengivelse av intervjuene og analyse av dataene

Intervjuene ble tatt opp på lydbånd og deretter transkribert. I sitatene fra informantene har jeg markert utelatte setninger med (...). Setninger har blitt utelatt hvis de har identifisert den konkrete saken de snakket om, hvis setningen har vært gjentakelse av den forrige og ikke brakt ny forståelse eller forklaring, eller hvis de har kommet tilbake til et tema og de mellomliggende setningene ikke har relevans i denne sammenhengen.

Der jeg har fjernet navn på personer eller partier har jeg i stedet satt en forklarende tekst for hva som er utelatt i [hakeparentes]. Betoning er gjort med **fet** skrift. Latter er beskrevet i parentes

som (haha). Transkriberingen er gjort talenært, der alle småord og repetitive ord er tatt med. I gjengivelsen av sitater i resultatkapittelet er derimot dette redigert bort der de gjorde teksten tyngre å lese, men bare så lenge fjerningen av disse ordene ikke endret meningsinnholdet i utsagnet, eller fjernet det som tydelig var nøling eller usikkerhet i svaret.

Intervjuene er analysert ved hjelp av dataprogrammet Nvivo, hvor jeg har kodet materialet under tre hovedspørsmål:

1) Møte med nye saker. Hvordan informantene beskrev arbeidsprosessen sin.
2) Ulike kilder til informasjon. Utdypning om mulige kilder og ulik bruk.
3) Informantenes måter å vurdere informasjon på, og synspunkter på forholdet mellom forskning og politikk.

Sortering ble deretter gjort ved å markere undertema og felles trekk ved dataene. Resultatene fra tidligere forskning var en viktig pekepinn på hvilke tema og sorteringer som kunne være aktuelle å se etter i materialet.

4. Resultater fra intervjuene

4.1 Saksgang, noen sentrale begreper og opposisjonens rolle

For best å kunne forstå resultatet av intervjuene jeg har gjennomført, kan det være nyttig med en gjennomgang av noen sentrale prosesser og begreper i Stortingets saksbehandling. Stortinget har tre hovedoppgaver, å vedta lover, å vedta budsjett for landet og å kontrollere regjeringen. Saksgangen i Stortinget skiller mellom ulike sakstyper, og hva slags vedtak de fører til.

Tema i denne oppgaven er hvor stortingsrepresentantene finner informasjon, og da særlig utenom den som produseres i regjeringsapparatet. Noe forenklet sagt kommer saker til behandling ved at regjeringen tar dem opp på eget initiativ, og noen ganger ved at det settes ned et utvalg til å utrede saken gjennom en NOU (Norges offentlige utredninger). Departementet med faglig ansvar for området behandler saken og lager en proposisjon (forslag til stortingsvedtak, ofte kalt "prop") eller en melding (en orientering om et område som ønsket drøftet i Stortinget, eller hvis et lovforslag skal trekkes tilbake) Saken behandles deretter i statsråd, før den legges frem for Stortinget.

Stortinget mottar saken og tildeler den til fagkomiteen hvor den hører hjemme. Partifordelingen innenfor hver komité er mest mulig lik partifordelingen i et samlet storting, men kabalen går ikke alltid opp og i noen komiteer vil det kunne oppstå skjevheter sammenlignet med partifordelingen i Stortinget som helhet. Det kan føre til at flertallet i komiteen ikke er det samme som flertallet i Stortinget i plenum, og kalles "omvendt flertall". Komiteen behandler saken, og i mange komiteer er bruk av åpen høring er viktig del av behandlingen. Da inviteres departement, underliggende organer, organisasjoner og andre berørte parter til å legge frem sitt syn på saken som er til behandling. I motsetning til høringene, foregår komitemøtet som behandler saken for lukkede dører. Det at møtene er lukket for offentligheten har en konsensusfremmende funksjon ifølge Nordby (2004), som skriver at historien har vist at uenighet i store saker har blitt løst med kompromisser i fagkomiteen som behandler saken.

I møtet avgir komiteen en innstilling til saken, og det er denne det stemmes over i stortingssalen. I innstillingen ligger i tillegg til forslag til vedtak også partienes merknader. Merknadene beskriver partienes politikk på det foreslåtte vedtaket, det kan være kommentarer, synspunkter og vurderinger i saken. Hvis saken er et lovforslag stemmes det to ganger over den, og den sanksjoneres av Kongen i statsråd. Andre saker stemmes det over én gang.

I tillegg til proposisjoner og meldinger kan representantene fremme representantforslag. De behandles også i fagkomiteene, som gir en innstilling til saken.

Stortinget skal også kontrollere regjeringen, og følge opp at det som er vedtatt av Stortinget blir utført. Dette gjøres blant annet gjennom kontrollhøringer, men også gjennom det som kalles spørreinstituttet. Rasch (2014b) skriver i *Stortingets historie 1964-2014* at den mest markante endringen i spørreaktiviteten de siste tiårene er at det nesten fullstendig har blitt opposisjonenes domene, regjeringspartiene deltar i svært liten grad i denne kontrollvirksomheten. Spørreordningen brukes også til å løfte frem saker som ellers ikke ville fått oppmerksomhet.

Det er tre måter å stille et spørsmål til ansvarlig statsråd:

- i spørretimen (her skilles det mellom spontanspørretimen og ordinær spørretime med forberedte svar). Spørretimen holdes normalt hver onsdag med 2-3 statsråder tilstede.
- å sende et skriftlig spørsmål til statsråden (som ikke debatteres i Stortinget), hvor det skal gis svar innen seks virkedager,
- man kan reise en interpellasjon. En interpellasjon er en mer omfattende form for spørsmål som debatteres i Stortinget i inntil 1 time og 30 minutter.

Som jeg vil komme tilbake til er spørreinstituttet en av måtene mine kilder finner informasjon på. Utdypende forklaring på Stortingets arbeid finnes på stortinget.no (Stortinget, udatert a).

4.2 I møte med nye saker

Først i intervjuene ble informantene bedt om å beskrive den typiske fremgangsmåten for en ny sak, slik at de kunne snakke mest mulig fritt om sine strategier. Informantene Alfa, Echo, Foxtrot og Hotel sier at de skumleser, eller leser resymeet av saksdokumentet for å få en oversikt over saken, før de eventuelt kobler på en rådgiver - eller lar saken ligge til den skal behandles i komiteen. Bravo skiller seg ut ved å være den eneste som sier at hen leser sakene ganske grundig med én gang. Echo og Foxtrot bruker uttrykket "å finne politikken" i en sak, altså se hva som er stridstemaene i det som legges frem. For å finne politikken gjelder det å ha politisk teft, erfaring med hva man skal se etter og klare å skille mellom viktig og uviktig i det som legges frem. Å finne politikken i en sak handler om politikernes grunnleggende verdisyn og hvilke interesser de representerer i politikken. Den kritiske lesningen gjøres utfra om forslagene anses å være i tråd med partienes viktigste verdier, som litt forenklet kan sies å være liberale (V), kristeligdemokratiske (KrF), sosialdemokratiske (Ap), distriktsvennlige (Sp), sosialistiske (SV) eller miljøvennlige (MDG).

> Foxtrot: Da gir jeg den til rådgiveren og ber dem lese den og plukke ut det som er viktig. (…) det er jo sikkert mye informasjon i den lefsa, som i og for seg er interessant, men det som er interessant for oss er jo det politiske. Hvilke endringer foreslår de? Og det har vi jo en rådgiver til som har lang erfaring og som er veldig trent i det, som har politisk teft og som plukker ut det som jeg må vite. Det er veldig sjelden at jeg selv sitter og leser gjennom meldinger og proposisjoner fra a til å.

Golf er inne på noe av det samme, og mener at det er lett å se skillelinjene i dokumentene og vite hvordan man skal håndtere saken. Det betyr også at man lar mange av sakene som fremmes gå gjennom:

> Jeg er egentlig overrasket kanskje, disse fire årene, hvor mye vi stoler på regjeringa og sier at dette er plankekjøring. (…) du ser fort om det er ideologiske skillelinjer eller ikke.

Charlie understreker dette med å lese med "stor skepsis", og beskriver det som å lete etter det som *ikke* står der, hen beskriver at man må undersøke om beskrivelsene er riktige eller om det er gjemt ting under overflaten av teksten.

En annen måte å angripe sakene på er å gjøre som informanten Delta, som i beskrivelsen av sin praksis skiller klart mellom viktige og mindre viktige saker. Avhengig av hvilke saker som kommer, legger Delta opp til ulike strategier:

> Hvis ikke det er en som vi har ventet på, eller som vi tenker er veldig viktig, så hender det at jeg leser pressemeldinger og så tenker jeg "ja ja, arbeid i framtida." (ha ha) så får vi lese den når vi har komitébehandling. (...) Hvis det er veldig viktige meldinger så prøver jeg å lese mest mulig i løpet av 2-3 timer den samme dagen. Men hele meldinga leser jeg som oftest ikke før, ja i dagene som kommer eller når vi begynner stortingsbehandlingen. Og det er klart at selv da så er det varierende hvor nøye jeg leser det, ofte er det jo lange bolker med faktabeskrivelser. Og de skummer man nok en del av.

Det å supplere saksfremleggene med annen informasjon fremstår som en helt grunnleggende del av saksbehandlingen. Som vist over er det ikke klare grenser i denne tidlige fasen, avhengig av hva som legges frem spenner handlingene til mine informanter fra å skumlese og legge til siden, til å aktivt lete etter hva som *ikke* står der, til å granske de politiske skillelinjene i saken, og finne den kortfattede politiske reaksjonen som man umiddelbart skal levere ut i offentligheten.

> Foxtrot: Alle, altså uansett hva som ligger på bordet fra regjeringa så er vi jo nødt til å supplere med annen informasjon. Og det får vi jo fra, altså når vi sitter med ting som er til diskusjon, så er det klart at det er jo veldig mange som er på banen, enten i høringer eller i møte med oss. Altså, organisasjoner, ja, det er jo mye organisasjoner, kommuner, fylker. Det kan være også spesielt interesserte fra akademia for eksempel, som har et spesielt engasjement i forhold til en sak, og som ber om å få redegjøre for det. Og vi må jo være kritisk til all den informasjonen vi får fra bordet, men det er klart at vi får jo også den veien inn mye kunnskap som vi selvsagt benytter oss av, i saksbehandlingen. Eller vi tar selv kontakt med forskningsinstitusjoner hvis det er ting vi lurer på, eller hvis vi vil ha en second opinion.

I alle partiene er de politiske rådgiverne sentrale i den tidlige fasen når nye saker fra regjeringen legges frem. Rådgiverne til mine informanter er organisert etter saksområde. De har ofte ansvar for mer enn ett felt og de bistår flere representanter. Forholdet til rådgiveren kan være avgjørende for hvordan representanten arbeider med sakene og arbeidsdelingen mellom representant og rådgiver kan være varierende og skiftende fra sak til sak. Informantene roser ikke bare sine egne, men også andre partiers rådgivere, som de noen ganger blir godt kjent med.

Ofte er det rådgiverne som gjør arbeidet med informasjonsinnhenting etter å ha diskutert saken med representanten. Siden de har ansvar for saksområder er det også ofte de som er partiets kontinuitet i saker og tema som er tilbakevendende. Representanter byttes ut ved stortingsvalg og noen ganger bytter de komité i løpet av perioden, men rådgiverne jobber mer langsiktig med

temaene og vet derfor hvilke organisasjoner og personer man bør snakke med om ulike tema, og hvilke kilder som kan være nyttige.

Delta, som er politisk rådgiver, forklarer hvor skiftende arbeidet kan være:

> Det vet jeg er veldig forskjellig fra politikere innad i de ulike partiene, så man må på en måte tilpasse seg politikerne. Men noen stortingspolitikere jobber jo nesten, eller veldig lite med komitéarbeidet i det hele tatt, og lar rådgiveren gjøre veldig mye av det, mens andre politikere jobber kjempemasse med det. Om noen er masse i media, og da kanskje jobben å passe på at det de i sier media er riktig. At ikke det er feil fakta og sånne ting, så da går jo mye på faktasjekk for påstander og sånne ting. (...) Og det er det jeg mener da med den informasjonsinnhentingsjobben, at veldig mye av jobben handler om å vite hvem man skal spørre for å få svar fort.

Rådgiverne har full tillit, men hvor nøye de gjennomgår detaljene avhenger også av hvor komplisert saken er. Når den skal debatteres i stortingssalen må representanten ha forstått den godt nok til å raskt kunne gå i klinsj med de politiske motstanderne etterhvert som de tar opp ulike sider av saken. Foxtrot, som over har fortalt om hvordan hen lar rådgiveren plukke ut det viktigste i saken, forteller om en sak som skilte seg ut ved å være spesielt vanskelig:

> det var jo en maraton. Fordi at du har forslaget fra regjeringa, som handlet om veldig mange forskjellige ting, meldingen var skrevet i et veldig vanskelig språk, sånn at det dukket hele tiden opp nye problemstillinger, under hele prosessen. Så der brukte vi ekstremt mye tid på å gå gjennom proposisjonen på nytt og på nytt og på nytt, og gå gjennom høringsuttalelser, stille spørsmål, så den… og det holder vi vel egentlig fortsatt på med.

Så viktige er rådgiverne at Hotel sier: "Det er nok rådgiverne som har det tøffest i perioder, når det er mye saker."

Å vedta lover er Stortingets viktigste oppgave, og mine informanter uttrykker tillit til at prosessen vil gi dem det de trenger for å kunne ta stilling til forslagene. Departementet sender ting ut på høring, og interesseorganisasjonene er flinke til å følge med på hva som fremmes og ta kontakt om lovforslag som angår deres felt. Saksdokumentene drøfter også hovedproblemstillingene og refererer høringsinstansene på en korrekt måte. Informantene er også opptatt av å understreke at lovarbeidet er noe de tar veldig seriøst:

> Bravo: Altså, men når det gjelder lover så er det så presist, og gjennomarbeidet, altså for der er det jo en fordel i Norge at vi har så, hva skal man si, så omfattende prosesser for å bli hørt. (...) jeg har aldri blitt tatt på det, at de ikke har drøftet hovedproblemstillinger. Så da holder det å lese, vi stoler på det de legger fram.

> Golf: Jeg er veldig opptatt av at du ikke skal få det inntrykket av lovendringer, for det er det viktigste vi gjør her på huset – det er å endre loven. Og det jobber vi godt med, men representantforslag og sånn, det kan man ta litt lett på.

Informantene sier jevnt over at de har liten kontroll over sin egen timeplan, de vet ikke alltid hvilke saker som kommer etter statsråd på fredager eller hvor mange møter som må til for å bli ferdig med saken i komiteen. Noen saker har man ventet på og vet omtrent hvordan man vil stille seg til. Andre anses ikke som så viktige eller kontroversielle, og da er det heller ikke nødvendig med en rask reaksjon eller å komme med offentlig utspill. I den tidlige fasen er nettopp denne politiske analysen av saken svært viktig for hvordan man legger opp løpet videre for arbeidet med saken.

4.2.1 Kvalitet på sakspapirene - byråkratisk språk

Bravo, Foxtrot, Golf og Hotel roser alle kvaliteten på sakspapirene. De er stort sett grundige, belyser saken fra flere sider, refererer innvendinger som har kommet i høringsrunden og setter representantene i stand til å behandle saken på en god måte. Det er flere som løfter problemstillingen med at selv om innholdet er godt, kan språket bidra til å tilsløre saken, et byråkratisk språk gjør teksten vanskelig å trenge gjennom. Hva er egentlig byråkratisk språk? Umiddelbart tenker man kanskje på noe som er ordrikt, men samtidig uklart, der man må dekonstruere setningene for å komme frem til det egentlige meningsinnholdet. Samtidig har byråkratisk språk en funksjon, byråkratiet er tjenestepersoner og skal være nøytrale formidlere av det politisk ledelse ønsker å foreslå. Informantene er svært bevisste på denne dobbeltheten i språket som brukes i proposisjoner og meldinger.

Alfa beskriver at den ytterste konsekvensen av vanskelige språk er at man ikke egentlig forstår vedtakene man gjør. Foxtrot er inne på det samme:

> Foxtrot: veldig sånn juridisk - juridisk og snirklete byråkratisk språk. Og jeg, det kan jo godt hende at det gjort med vilje, for at det skulle være vanskelig å forstå hva hensikten var. Og noe, altså, det blir jo bare en spekulasjon: men det var nå i hvertfall ikke skrevet på en måte som skulle gjøre det enkelt for oss på Stortinget å ta stilling til det. Og noen av forslagene var formulert så snirklete at vi brukte kjempelang tid på å rett og slett analysere teksten. Og følge opp med spørsmål for å finne ut hva som var hensikten. (…) jaa, det er ganske uvanlig. For ellers så er det jo ikke alle stortingsmeldinger som er skrevet i et like lystelig språk, men som regel så er det mulig å forstå hva som står der.

Det byråkratiske språket er en egen sjanger, sier informantene mine, og å lære seg det er en del av å lære seg hvordan man jobber politisk. Imidlertid finnes det snarveier for å forstå konfliktlinjene bedre, og det er å se hva høringsinstansene skriver. Delta bruker det som en måte å komme til sakens kjerne:

> Så egentlig, heller enn å lese en hel prop., så kan det være fornuftig å lese høringssvara, for de er mye mer polariserte fra ulike vinkler på en måte. Mens i stortingsmeldinger og i proper så er det så **utrolig** avbalansert språk at du av og til sliter med å få litt sånn – litt sånn 'cut the crap', hva er greia liksom? Ja, det blir så ordentlig da.

Blant informantene mine er det også enkelte som mener at noen departement benytter seg av tilslørende språk i større grad enn andre:

> Echo: Det er, det er ingen grunn til å stole på at det som står der er den hele og fulle sannheten. For eksempel synliggjø – konsekvenser av lovendringer og den type ting, har jo vært ekstremt dårlig fra det departementet i det siste. (…) men det har vært ganske slående synes jeg, at man er veldig dårlig til å, enten bevist eller ubevist, synliggjøre konsekvensene av det man foreslår da.

Informantene viser altså høy bevissthet om at språket kan tilsløre og at dokumentene ikke bare er nøytrale utredninger, men også skal brukes for å overbevise om politiske løsninger. Dette svekker allikevel ikke tilliten til byråkratiet, men synes å være en del av det politiske spillet hvor man må forsøke å få øye på hva som er de politiske konsekvensene.

4.2.2 Andre sakstyper og virkemidler for å fremskaffe informasjon

Som jeg vil komme tilbake til senere i dette kapittelet er organisasjoner og deres medvirkning i de politiske prosessene viktig. Organisasjoner kan være profesjonelle i større eller mindre grad, jeg bruker det som et samlebegrep om alt fra arbeidsgiver- eller arbeidstakerorganisasjoner til

profesjonsforeninger, pasientforeninger, lokale initiativ, næringsinteresser, idrettsklubber og "bestemødre for fred".

Alle mine informanter hører på interesseorganisasjoners innspill i prosessen, og de legger til dels stor vekt på det de sier. I tillegg til at organisasjonene bidrar til sakene regjeringen legger frem, hender det også at representantene selv utarbeider forslag med større eller mindre bidrag fra organisasjonene. Bravo er en av dem som har jobbet tett med en interesseorganisasjon for å løfte tema hen er opptatt av. Som den eneste av mine informanter snakker Bravo om det å få vedtatt et representantforslag når man selv er i opposisjon som en måte å binde opp eget parti og samarbeidspartier, hvis man skulle komme i posisjon etter neste stortingsvalg.

> Bravo: Jeg visste at vi sånn sett ikke ville få veldig mye gjennomslag [for representantforslaget], sant. Men samtidig bruker jeg også momentum, at det som vi gjør nå i opposisjon, blir vår politikk når man kommer i posisjon. Sånn at da forplikter det. Sånn at jeg bandt egentlig opp mest partiet.

Spørreinstituttet er også en viktig kilde til informasjon for mine informanter. En del spørsmål er for kompliserte til at man selv kan utrede dem, eller at en interesseorganisasjon kan gi et pålitelig svar. Da kan man få departementet til å gjøre arbeidet gjennom å stille statsråden spørsmål.

> Foxtrot: Vi bruker jo spørreinstituttet både i politisk øyemed og for å få røyka ut regjeringa, eller få statsråden ut på glattisen, eller lage snubletråder for [navn på statsråden] senere. Eller snubletråder var kanskje stygt sagt, men det er klart, det er nå den rent politiske funksjonen. Men vi bruker selvfølgelig også spørreinstituttet for å hente inn faktakunnskap. Og det handler jo særlig om beregninger, hva koster det, hva er den juridiske vurderingen? Hva er effektivitetsberegningene? Og i forlengelsen av det: [saksfelt]. Der stiller vi jo veldig mye spørsmål for å få fakta på bordet, og for at vi skal lage politiske alternativ som er kvalitetssikra og troverdig.

Å lære seg hvordan man kan bruke disse ulike sakstypene kan ta litt tid når man er fersk på Stortinget, og nesten alle mine informanter forteller om hvordan de måtte finne ut av prosesser og metoder mer eller mindre på egen hånd, selv om de har et parti i ryggen. Delta sier at det tok et stortingsår (fra Stortingets åpning i oktober, til siste uka i juni) før hen forsto helt hvordan Stortinget fungerer og hva slags måter man kan samle informasjon på.

Informantene bruker alle sakstyper til å belyse saker, få vurdert ulike forslag og undersøke hvor andre partier står i en sak. Dette gjøres ofte i samarbeid med organisasjoner som har interesse i saken, enten ved at de indirekte bidrar med bakgrunnsstoff til f.eks. et representantforslag eller spørsmål til statsråden, eller at de bidrar i skriveprosessen på selve forslaget.

4.2.3 Informasjonsbehov i endring

Informantene beskrev en rekke ulike situasjoner som gjør at informasjonsbehovet deres endrer seg i løpet av prosessene. Når saken kommer skal man kanskje ha klart et politisk angrep, og det bør være kort og ferdig raskt. Delta sier at "du skal egentlig si tre setninger om noe som er på 300 sider". Dette stiller spesielle behov til informasjonskildene om både vinkling, retorikk og den "riktige" politiske tolkningen (med riktig mener jeg her at det skal passe inn i partienes ulike ideologiske utgangspunkt).

Flere trekker frem at når saken skal behandles i komiteen oppstår det nye informasjonsbehov. Her har man behov for å vite hva de ulike partiene mener om ulike sider av saken, slik at man eventuelt kan bygge allianser. Delta utdyper balansegangen i denne fasen:

> det [å markere primærstandpunkt] er mye enklere enn å være i en reell forhandling, der det du forhandler om kan bli reell politikk. Og der du er nødt til å gi noe, som gjør at du kanskje ikke har din primærposisjon. Men du må ikke gi så mye at du mister liksom din egen posisjon helt ut av syne. Så der er egentlig informasjonsbehovet størst.

Det kan også komme nye forslag til vedtak i komiteen eller formuleringer i merknader som man må undersøke før man kan ta stilling til om man støtter dem. Da er det lite hjelp å finne i saksdokumentene fra regjeringen. Men også departementet kan komme med innvendinger som gjør at man må finne ny informasjon:

> Echo: det endrer seg jo ofte når saken er sendt til departementet, så får man svar – så får vi jo svarbrev fra departementet, og da oppstår det ofte behov for ny argumentasjon, fakta. Fordi departementet argumenterer jo ofte veldig godt mot våre forslag, og da oppstår det ofte et behov for å ta noen telefoner for å få… ja, påfyll på våre argumentasjonsrekker.

Partienes synspunkter på de sakene komiteen behandler skrives som merknader til innstillingen. En merknad er et viktig politisk signal til regjeringen og offentligheten, og i lovsaker sier det

også hvordan lovgiver tolker loven. Innledningen til hver merknad oppsummerer hvilke partier som står bak den. Skrivingen av merknader er en vesentlig del av den politiske saksbehandlingen, og alle mine informanter sier at det gjøres i samarbeid med rådgivere eller partifraksjon, eller andre partier. Igjen kommer det frem at organisasjonene spiller en viktig rolle. Bravo får gjerne forslag til merknader rett fra organisasjoner hen stoler på:

> Og gjerne hjelp oss med merknadsskriving, at dere ønsker at det skal være formulert sånn og sånn. (...) Kan du ikke bare skrive det sånn at det blir riktig formulert? (ha ha) Også kan jeg gjøre om til et politikerspråk, men at i alle fall betegnelsene og de riktige paragrafene og alt dette her kommer klart frem. (...) det er mye lettere for oss å jobbe med utkast til merknader i stedet for at vi må sitte der og jobbe helt fra scratch.

Det kan også være en måte å spare tid på å la andre partier legge inn merknader først. Det forutsetter en tillit til de man vanligvis er alliansepartner med, men da lar man noen andre håndtere det nye informasjonsbehovet som oppstår, så håper man de gjør det på en god måte.

Foxtrot fremhever det at man må løpende passe på kostnadssiden av det man foreslår eller dersom man innfører nye prinsipper:

> Å passe på at vi ikke foreslår ting som vi ikke vet hvordan vil slå ut på statsbudsjettet. Det er kanskje litt typisk [partinavn], men det bruker vi mye tid på, og da kan kvalitetssikre det enten ved å stille spørsmål til regjeringa eller ved å gå tilbake til budsjettdokumenter.
> (...) Står vi her i fare for å innføre et nytt prinsipp som enten koster mye penger, eller som gjør at de her sakene, folk som må i retten med de her sakene blir forskjellsbehandlet i forhold til andre saker?

Uenighet innad i partiet kan også skape nye informasjonsbehov. Man må argumentere for sitt syn internt først. Da er det ikke nødvendigvis de samme argumentene eller kildene som når man deltar i offentlig debatt om en sak. Partigruppa er en annen arena hvor andre argumenter og kilder kan være utslagsgivende for hvilken retning partiet skal gå.

Informasjonsbehovet til politikerne er i endring gjennom så og si hele prosessen, men det er kanskje særlig i forbindelse med komitébehandlingen at nye behov som krever aktiv handling oppstår. Det er ikke gitt at samme type informasjon oppleves som troverdig og relevant i de ulike situasjonene hvor det oppstår et nytt informasjonsbehov.

4.2.4 Hvordan vet de at de har nok informasjon?

Alle informantene formulerer et svar på dette spørsmålet i retning av "det vet man ikke". De beskriver det som om man får en følelse av å vite nok til å kunne ta et standpunkt, at det er "godt nok" og at man må kunne leve med usikkerhet om det. Bravo er opptatt av at man som stortingspolitiker skal legge de store linjene, og ikke gå for mye ned i detaljer:

> Vi skal passe på at de grunnleggende tingene er på plass, og overlate – gi - en viss frihet til å utforme videre. Men så lenge vi gir retning så er det bra. Så, altså, du kan ikke være petimeter når du jobber med politikk, da får du heller jobbe på ligningskontor.

Noen ganger er det viktigste å finne balansen mellom å si nok til å markere et standpunkt, men ikke si så mye at det blir tydelig at du ikke har gått veldig grundig inn i saken.

> Delta: Men hvis du bare skriver din egen særmerknad som du vet ikke får flertall, så er tross alt det viktigste å ikke drite deg ut. Da skal du dekke ræva di på en måte.

I styringssystemet ligger også statsrådens opplysningsplikt (regjeringen plikter å legge frem alle relevante opplysninger i en sak, og de opplysningene som legges frem må være korrekte). Det understrekes at man må stole på at de politiske realitetene kommer frem i sakene. En annen måte å sikre seg på er å se hva de andre partiene gjør. Som jeg har beskrevet er det stor grad av tillit og åpenhet om hverandres roller i det politiske spillet. Rådgiverens vurdering av om noe er belyst godt nok trekkes også frem og eventuelt partikollegaers vurdering. Til slutt er det tiden som setter naturlig begrensninger:

> Charlie: Nei både tid og plass gjør at du er nødt til å begrense, Den nødt til å begrense inputet, det greit at du sitter til 22, men du kan ikke sitte til kl 2 om natta hver eneste dag altså, fordi du trenger de 2-3 timene ekstra til å kvalitetssikre. Det grenser og for hvilke hensyn du kan ta.

Tidspresset er et tilbakevendende tema i samtalene, og noe alle informantene må finne seg en måte å leve med. Det svekker også muligheten til å sette agendaen, og mange opplever at de hele tiden må ta hånd om sakene de får tildelt, heller enn å løfte frem egne hjertesaker. Tidspresset gjør også at saker som de skulle ha diskutert eller forankret i partiet, må gjøres på e-post fremfor

i møter. Saksbehandlingen går tidvis så fort at informanten Golf sier at:

> det er jo sånn som man kanskje ikke vil at folk ute skal vite så mye om, for av og til går det jo ganske fort i svingene, ikke sant. Så man får ikke tid til å diskutere.

Det stikk motsatt kan også være tilfelle, at man ikke får en "information overload", men bare må nøye seg med det man har. Det er i liten grad en problemstilling mine informanter opplever, de får mye informasjon om sakene de jobber med, men Golf sier at det kan skje:

> Golf: Ja ja ja. Men det er jo min egen skyld, fordi jeg ikke prioriterte å bruke tid på saken godt nok. For du finner jo den informasjonen du trenger, og du kan be om den. Men av og til prioriterer man ikke å bruke tid på… god nok tid på det.

Intervjuene med mine informanter viser er at de har et stort og nærmest konstant informasjonsbehov som går langt utover det de får i saksfremlegg fra regjeringen, og det endrer seg gjennom hele prosessen.

4.2.5 Oppsummering av kapittel 4.2

I møte med nye saker er det ulike lesestrategier og metoder som tas i bruk, men en politisk analyse ligger til grunn for det videre arbeidet med saken. I denne analysen inngår hvor viktig saken anses å være for partiet og om det er mulig å bygge allianser. Informantene samarbeider som regel med en rådgiver, men noen gjør også mye av arbeidet på egenhånd. Selve saksgangen og byråkratiet har stor tillit, men man er bevisst på rollene, og at det er opposisjonens oppgave å kritisk gjennomgå det de får på bordet. Å finne annen informasjon enn den de får i saksdokumentene er en grunnleggende del av det politiske arbeidet, og gjøres for å undersøke realiteten i det som foreslås, samt å styrke troverdigheten til egen politikk. Samarbeid med organisasjoner er svært vanlig, både når saker kommer fra regjeringen, men også for å reise egne representantforslag eller spørsmål. Representantforslag og spørreinstituttet kan brukes både politisk og for å få tak i informasjon som belyser sakene man jobber med. Informasjonsbehovet er stadig i endring, men det er politikerens egen magefølelse og erfaring som avgjør om og når man søker supplerende informasjon, og hvor dypt man går inn i saken. De opplever et stort tidspress som ofte er det som setter rammer for hvor godt de klarer å sette seg inn i saken.

4.3 Hvor og hvordan politikerne finner informasjon

I intervjuene gikk andre del av samtalen mer over til konkrete eksempler på kilder til informasjon. Som gjennomgått i kapittel 2.2.8 har Parsons kategorisert ulike typer tilgjengelig informasjon for parlamentarikere i en modell. I denne delen av analysen vil jeg se nærmere på hvor mine informanter sier at de finner informasjon, og kategorisere kildene etter Parsons modell. Listen over kilder, som står i vedlagte intervjuguide, er satt sammen utfra empiri fra tidligere forskning, fra Parsons eksempler, og til slutt supplert med egen erfaring og ideer til mulige kilder. Der informanter har brakt nye konkrete kilder inn i samtalen, har de neste informantene også blitt spurt om disse.

4.3.1 Formelle, eksterne kilder

I Parsons' modell er det i den andre firkanten plassert informasjon som er helt eller delvis produsert utenfor regjeringsapparatet, men som er av en formell karakter. Han nevner rapporter, forskning, resultater fra undersøkende utvalg, ekspertvurderinger, informasjon som er fremkommet i høringer og resultater av at noe er prøvd i domstolene.

Når departementet sender en sak ut på høring er det som regel med tre måneders frist på å sende inn skriftlige høringssvar, og ikke mindre enn seks uker (Utredningsinstruksen, 2016). Høringssvarene publiseres på nett og refereres som regel kort i saksdokumentet til Stortinget. Informantene bruker disse dokumentene aktivt, og det trekkes frem som et viktig demokratisk aspekt at interesser blir hørt, men også at det er nyttig for å forstå hvor den politiske konflikten ligger.

Fagkomiteen kan innkalle til høringer om en sak som er til behandling. De er som oftest åpne, og alle som ønsker å bli hørt kan melde seg på (selv om det ikke alltid er plass til alle). Det er litt ulikt hvor mye høringer brukes, men blant mine informanter oppfattes det som en viktig del av informasjonsinnhentingen. Mens noen informanter sier at de "koser seg innmari" på høring, er det andre som sier at det er "dørgende kjedelig, men det er en del av demokratiet". Det er særlig opplevelsen av organisasjoner som "alltid deltar" som trekkes frem som kjedelig, og som

snakker mer om seg selv og behovet for at organisasjonen finnes enn om den konkrete saken som er til behandling. Echo nevner spesielt underliggende etaters og direktoraters bidrag som interessant, og også juridiske vurderinger fra noen som kjenner feltet godt.

I forbindelse med høring bes som regel de som deltar om å levere et kort notat, med sine viktigste punkter og kontaktinformasjon. Det beskrives av noen som et veldig nyttig materiale når man senere skal skrive merknader, mens andre sier det har liten verdi for dem, blant annet fordi høringene avholdes for sent i prosessen. Å komme på høring er selvsagt enklest for aktører med tilhørighet i Oslo, og manglende representasjon fra andre deler av landet trekkes frem som en svakhet ved høringene av flere av informantene.

I høringer om veldig betente eller kontroversielle saker oppleves innspillene som mindre verdifulle. Posisjonene er mer fastlåste, og det som legges frem av høringsinstansene flytter ikke standpunkter.

> Delta: Jeg tror ikke egentlig at høringsinstansene, altså høringssvara der har ikke hatt så mye å si, fordi der er partiene så veldig mobilisert på hva de mener. Så der har nok fylkeslaga til partiene mye mer å si enn at det kommer noen høringsinstanser og sier et eller annet. Så da blir høringsinstansene mer brukt som bevis på at ditt syn er riktig, heller enn at du sitter der og har et åpent sinn og er klar for å bli overbevist. (...) Det er nok typisk i veldig politiserte saker, at høringsrundene heller skal bekrefte ditt syn heller at du skal … enn at det skal forme ditt syn da. Men i andre saker så kan det være helt annerledes igjen.

Høringsinstansene har lite å tjene på retoriske triks for å overbevise tilhørerne. Profesjonalitet er viktig, men ellers sier mine informanter at innhold er viktigere enn form.

> Foxtrot: nei, hvordan de fremstår på høringer, det er i grunn ikke så innmari viktig, vil jeg si. Og jeg tror stortingspolitikere er ganske immune da, mot sånn enten kjedelig språk eller sjarmoffensiv. Folk som prøver å være veldig retorisk, det tror jeg ofte virker litt sånn mot sin hensikt. Sånn sett er vi nok kjedelige da (hehe).

Det varierer hvor mye de ulike komiteene bruker åpne høringer, men hovedtendensen hos mine informanter er at de ser på både skriftlige høringssvar og åpne høringer som noe som bidrar til at de kommer over informasjon som er relevant for dem i den politiske prosessen.

4.3.2 Uformelle, eksterne kilder

I Parsons' tredje firkant er de eksterne, men uformelle, kildene til informasjon som kan fremskaffes ved uformelle diskusjoner med eksperter eller interessegrupper, tenketanker, politiske nettverk og aksjoner.

Kontakt med organisasjoner skjer både i høringer som beskrevet over, og da gis informasjonen i et formelt og åpent fora. Ganske mye av kontakten med organisasjoner foregår imidlertid i uformelle fora, på epost eller i møter med enkeltpolitikere og partier. Informantene mine sier at høringer noen ganger holdes for sent i prosessen. Da er det desto viktigere at organisasjonene er flinke aktive i forkant, og ber om kontakt for å diskutere saker og levere notater på et tidlig tidspunkt.

> Delta: For de er ofte på og leser fort, og de jobber bare med (saksfelt), så det er jo mye raskere enn meg til å finne ting som er interessante eller som er essensen, for hvis du bare leser regjeringa sin versjon så er det jo glansversjonen. Jeg trenger noen til å gi meg den andre versjonen på en måte. (...) Altså sånn, hvis du ser på hvor fort partier responderer på store viktige saker, så er det ingen sjans i havet på de kan ha lest en hel melding eller en prop basert på det. (...) Det er liksom en kunst det der å være på riktig nivå. Du skal være litt overordnet, men du skal være inne i saken. Du skal kunne være ganske konkret på endringsforslag og sånne ting.

Informantene oppgir at de lærer seg hvem man kan stole på gjennom praktisk erfaring, og de som leverer godt, blir spurt igjen. En organisasjon som kan bidra godt kjennetegnes ved at de ofte leser raskt, og kan gi forslag til partiets utspill på en sak som akkurat har kommet. De ser raskt de politiske skillelinjene i saken, og vet når det er grunn til å forsøke å mobilisere motstand hos opposisjonspartiene. I tillegg må de vise diskresjon hvis politikeren lufter et forslag som ikke er ferdig formulert:

> Echo: Det er ikke alle organisasjoner som er veldig proffe.. eh, ikke noe negativt om det altså, men det er ikke alle som skjønner at når jeg sier at dette må være mellom oss, så… hvis man ikke er kjempeerfaren, eller ikke helt skjønner den der påvirkningsprosessen, så kan… uten vond vilje da, men at det lekker videre…

Dette bygger opp under at organisasjonene ikke bare er høringsinstanser, men aktivt kan bidra i utformingen av forslag. Det er en tillit man må vise respekt for hvis man ønsker å ha et godt forhold til politikerne.

Stortinget vedtar landets lover, men de færreste stortingspolitikerne er jurister, og mange trekker frem at det kan være utfordrende å forstå lovsakene. Noen, men ikke alle, sier de har ressurspersoner tilknyttet partiet som kan bidra med juridisk kunnskap. I tillegg har Stortinget administrasjon noen juridiske rådgivere som bistår partiene og representantene i saksbehandlingen. To ulike opplevelser kommer fra Bravo og Golf:

> Bravo:
> Altså hvis vi endrer noe på en lov. Da har vi gjort av og til så vet vi hvem vi skal sende det til for å få det formulert på rett måte. Men det kan også komitésekretæren, så vi går gjennom hen. Men det er en eller annen... type (haha). Vi har brukt han.
> - *Er det en eller annen i stortingssekretariatet eller noe sånt?*
> Ja, han er i hvert fall det gjennom... han er her på huset et eller annet sted.
>
> Golf:
> Det er jo en veldig krevende sak, [saksnavn], der du skal prøve å forstå hva var den forrige, altså hva var den opprinnelige paragrafen, hva er egentlig de to-tre ordene som endres og hva betyr det… Ja.
> - *Trekker dere da inn for eksempel jurister?*
> Vi har ikke noen. Vi har snakket om det i den saken, men vi har ikke noen vi kan bruke og stole 100% på.

Den personlige kjennskapen til ressurspersoner er noe som fremheves som viktig. Det kan være personer de har truffet i arbeidslivet, i andre politiske posisjoner, eller noen de har møtt i rollen som stortingsrepresentant.

> Bravo: Altså jeg tenker at (hjemfylket) er et snitt av det nasjonale, og Oslo blir allikevel så godt hørt. Så derfor tar jeg bevisst og bruker de kildene der.

Enkeltpersoner kan også bidra når representantene opplever at relevant informasjon kommer dem i hende nærmest helt tilfeldig:

> Echo: det er jo et eksempel på at noen ganger så møter du noen, og så sier de "å ja jobber du med den, for jeg har en…" litt random av og til (…) men det understreker jo også bare hvor viktig det er å være til stede – ute i den virkelige verden da.

Erfaringene som enkeltpersoner bidrar med er ikke nødvendigvis den samme som man kan få gjennom forskning, og derfor fremhever mine informanter at man må vedlikeholde disse

nettverkene. Ikke fordi man nødvendigvis er enig med synspunktene, men fordi det supplerer og bidrar til å utvide forståelsen, både faglig og om det er geografiske hensyn man bør ta med seg.

Forskere brukes av flere. Noen ganger fordi man har personlig kjennskap til dem, noen ganger fordi man ser at partiet bør høyne kunnskapsnivået om en sak. Noen sier at de gjerne kan invitere forskere til et seminar eller møte i partiet, fordi det er enklere å invitere noen til å holde et foredrag enn å ta kontakt som enkeltperson når en sak er til behandling. Flere sier at de kanskje burde brukt forskere mer, men som jeg kommer tilbake til i kapittel 5 er også forholdet mellom forskning og politikk tidvis komplisert.

Tankesmier, eller tenketanker, er frittstående organisasjoner som har til hensikt å stimulere til offentlig debatt, ofte med et ideologisk utgangspunkt eller utspring fra et politisk miljø. I Norge er liberalkonservative Civita, sentrum/venstreorienterte Agenda, og venstreorienterte Manifest de mest kjente, men det finnes også tankesmier for minoritetspolitkk (Minotenk) og med kristenkonservativt utgangspunkt (Skaperkraft). Informantene mine uttrykker seg positivt om tankesmier, men ingen sier at de er viktige kilder til informasjon i den politiske hverdagen. Debattene som tankesmiene reiser er delvis av mer ideologisk art, og der er partienes egne standpunkter godt befestet, men det er også diskusjoner som går over lengre tid og uavhengig av hvilke saker som behandles politisk. Informanten Foxtrot uttrykker noe ambivalens til tankesmienes rolle som politikkutviklere, en rolle som tradisjonelt har vært ivaretatt av partiene:

> Det er jo på en måte litt unorsk, fordi at i norsk politikk så er det partiene som har vært tankesmiene – og de politiske verkstedene, men grundige prosesser rundt programarbeid og andre ting. Og jeg er jo litt sånn konservativ på det området, jeg synes jo fortsatt at partiene skal ha den rollen. Samtidig så tror jeg, kanskje særlig med den utviklinga vi har i medielandskapet, der det blir færre journalister og journalistene får dårlige arbeidsvilkår, der du har færre journalister som kan et felt. (...) derfor tror jeg at de tankesmiene har en viktig funksjon, fordi at de sitter nå der og er eksperter – og elite med alt det det innebærer, men de sitter nå der og tenker, og skriver og greier å formidle det. for jeg opplever jo at de når, om de kanskje ikke når ut til hvermannsen, så er det jo mange som lytter til det de har å si. Så det tror jeg er et viktig supplement i den virkeligheten vi lever i i dag.

Halvparten av mine informanter har opplevd å bli kontaktet av et PR- eller kommunikasjonsbyrå. Byråene tilbyr sine kunder kunnskap om når og hvordan man bør påvirke beslutninger og

offentlig debatt, og det har ført til mye offentlig debatt om disse byråenes rolle de seneste årene.

> Foxtrot: Ja, det har jeg vel. Men det er ikke særlig vanlig. Fordi det PR-byråene eller kommunikasjonsbyråene gjør, det er jo at de sier til sine kunder "den og den og den på Stortinget må dere snakke med, men dere må selv ta kontakt". Men det har hendt, men jeg må si… terskelen er veldig høy for å sette seg inn med kommunikasjonsbyrå. Det som vi ofte får henvendelser om, det er kommunikasjonsbyråer som har seminar, om aktuelle tema der de gjerne vil ha politikere til å komme og snakke om dette eller hint. Men det er heller ikke noe… jeg tror aldri jeg har vært på sånn, det er ikke noe jeg prioriterer.

De er også klar over at mange av organisasjonene de er i kontakt med kan ha fått hjelp av et byrå, men at det ikke er uttalt. Golf vil gjerne vite om det har vært et byrå involvert, men mener også at byråene er med på å løfte kvaliteten for det som presenteres for politikerne:

> Det er greit å bli kontakta av et byrå, du må vite hvilken hatt de har på seg, hvem er det de jobber for, ikke at det er sånn at du ikke helt klarer å vite hva er det som skjer. Og så mener jeg at det helt greit at kommuner eller organisasjoner bruker det, men jeg skulle gjerne likt å vite det når jeg møtte dem (...) Ikke fordi det kanskje ville endret oppfatningen, men det ville vært greit å vite. For jeg tror nok at det er mange som har brukt byrå uten av vi får vite det. (…) Også vet vi jo at hvis de har brukt byrå, så er det jo mye bedre det de kommer med, oftest.
> - *Høyere kvalitet?*
> Ja, ja. De svarer på de spørsmålene man lurer på, har tenkt gjennom det og blitt forberedt på hvordan skal man opptre i sånne møter, så man får jo mye mer effektivt møte rundt det.

Informanten Hotel har også opplevd at tidligere politikeres tilstedeværelse kan virke mot sin hensikt:

> så er det jo morsomt å få besøk av folk som driver lobby for et syn, og har med seg pensjonerte stortingsfolk, som sitter og ikke kan noen ting som helst om saken, men som er med for liksom å gi tyngde. Det har jeg opplevd et par ganger, det synes jeg jo var litt festlig. Men om det er PR-byrå, hvem som betaler og lønner det er vanskelig å si.

Hos mine informanter er det en overvekt av dem som uttrykker et noe skeptisk syn på PR- og kommunikasjonsbyråene, som i hovedsak begrunnes med at det kan være uklart hvilke økonomiske interesser som står bak, og at man ønsker åpenhet om påvirkningsprosesser.

Ingen av mine åtte informanter sier at kontakt med søsterpartier utgjør en viktig kilde for dem i det politiske arbeidet, selv om flere sier at de tror det kunne ha vært nyttig. Særlig de nærmeste nabolandene Sverige og Danmark oppfattes som noen man har sammenlignbare

problemstillinger med, og som man kunne lært av. Informanten Golf sier imidlertid at selv om de hadde ambisjoner om å samarbeide mer, så drukner det litt i de daglige sakene som hele tiden må behandles.

I tillegg til stortingsforhandlingene[4] som samler alle saker, debatter og forslag, har også partiene egne arkiver over standpunkter, innlegg og historikk i saker. Dette er en viktig kilde, men informantene mine uttrykker usikkerhet om hva dette omfatter og hvem som egentlig har ansvar for det. En gjenganger er at de vet at det finnes, og at det vedlikeholdes, men veldig ofte er det rådgiverne som finner frem til det de trenger av eldre saker, så de har selv liten kontroll på partiarkivet. Det er også et problem at datasystemene på Stortinget i liten grad snakker med det som brukes på partikontoret, noe som vanskeliggjør å lage gode partiarkiver.

4.3.3 Interne, uformelle kilder

I Parsons' fjerde firkant listes informasjonen som kan fremkomme ved uformelle diskusjoner, samtaler og råd fra insiderne i storting og regjering. Her inngår også intuisjon, rykter, tradisjoner og "jungeltelegrafen".

Det er litt ulikt hvordan opposisjonspartiene bruker gruppemøtene. Mens noen partier tar opp alle saker der, er det andre som bare lufter det som er eller kan være omstridt internt. Flere uttrykker et ønske om mer samarbeid om saker, men det store antallet saker tillater sjelden at flere enn rådgiverne bidrar. Allikevel kan det tidvis være stalltips å hente hos partikolleger:

> Hotel: Det er jo en del historie i veggene, i partiet. (…) Det kan hende jeg spør disse gamle ringrevene (…) som sier "oj, den saken må du ikke ta i, for den – det er departementet som prøver en omkamp, det har de prøvd på i 16 år".

Andre sier også at de prøver å finne noen å diskutere med underveis. Hvis det er uenighet internt øker behovet for å gå dypere inn i saken. Særlig hvis det er noen andre som har ansvaret for den, sånn at man er godt forberedt til å ta debatten internt om hva partiet bør mene.

[4] Stortingsforhandlinger brukes som fellesbetegnelse for dokumenter og referater fra Stortingets arbeid. Disse samles i en utgivelse for hver sesjon.

Samarbeidet mellom partiene trekkes ofte frem som et resultat av arbeidsformen der komiteene er representantens nærmeste arbeidsfellesskap, og man blir kjent på tvers av partigrensene. I store saker kan det være vanskelig for alle å henge med, men det er en tillit til hverandre på tvers av partigrensene allikevel:

> Bravo: Den saken var så stor at – og det var jo et kanskje et problem - at det var det bare meg og [navn på representant fra regjeringsparti] som egentlig hadde full oversikt. Så vi kunne lurt de andre trill rundt.

Informantene sier alle at kontakt med andre partier er vanlig, og det å bruke og spille på hverandres ressurser er noe alle informantene gjør. Den personlige kjennskapen til hvem man bør snakke med fremheves av flere, man bør kjenne til medrepresentantenes rolle innad i partiet:

> Echo: det kan være veldig avgjørende hvilken person som sitter i komiteen. At et menneske fra [partinavn] kan mene noe helt annet enn et annet menneske fra [partinavn] på samme sak da. (…) Det er kanskje ikke alltid den som har ansvaret for feltet som du bør snakke med. (…) det er sånn man lærer seg etter hvert da, hvem som har gjennomslagskraft og liksom pondus og blir hørt, og hvem som kan feltene du jobber med da. (…) det lønner seg veldig å ha god kontakt da, og være på tilbudssida.

Det henger sannsynligvis også sammen med at mange kompromisser inngås utenfor de formelle møtene, det er ”korridorpolitikk” (Rasch, 2014a, s. 394).

Det er allikevel litt forskjell på hva kontakten skal føre til, det er enklere å bli med på en merknad enn å fremforhandle faktiske kompromissforslag som kan få flertall.

> Delta: Så det handler både om hvor liksom flinke politiske håndverkere de som er der er, også handler det litt om hvor mektige de er i sitt eget parti. Om de har forhandlingsmyndighet på en måte, om de kan –om de har lov til å inngå avtaler eller lov til å forhandle. Og bare sånn om de er **interessert** i å forhandle. Noen har ikke så store ambisjoner å gjøre store politiske vedtak.

I tillegg kan ulike representanter ha ulike roller. Choo (2006) skriver at åpenheten om posisjoner er noe av det som kjennetegner politiske organisasjoner. Da er det også lett for alle de andre å vite hvordan man skal forholde seg til forslag fra andre representanter/partier:

> Beta: jeg kjenner [navn på representant fra annet parti] ut og inn. Vi har jo jobbet i lokalpolitikken og alt sammen, altså hen er nidkjær. Og hen har en rådgiver som går inn og tar alle, så der er det bare å dempe litt kritikken.

Samarbeidet begrenser seg dessuten ikke bare til andre opposisjonspartier, kontakten med regjeringspartiene er også en del av dette. Golf sier:

> Jeg føler jo at man kan stole på alle egentlig, det høres veldig naivt ut, men man kan jo til en viss grad stole på alle hvis man er åpen på det her er bare sonderinger, bare sjekker, ikke bruk det til noe. (…) Og [representant fra regjeringsparti] har jeg jo, har vi samarbeidet mye med. Det er jo flere ting som jeg har fått hen til å sjekke, eller få noen i regjeringspartiene til å bare sjekke ut. Og det gjør vi jo ofte, ber dem ofte om å sjekke ut 'er det her korrekt, det vi skriver?'. (…)
> - *For da sjekker de med departementet?*
>
> Mmh, de sender det jo over, det er jo ikke lov, men de sender jo det over – alt sendes over til departementet (...)

Det er stor grad av kontakt mellom partiene, også utenfor de nærmeste allierte. Kjennskapen til hvem som har mest å si internt i andre partier kan være viktig for å få gjennomslag. De yter hverandre betydelig hjelp og har stor grad av tillit til hverandre.

4.3.4 Når informasjonen ikke tilflyter dem

Når politikerne aktivt må søke etter informasjon som ikke har tilflytt dem gjennom kanalene i saksgangen, eller de vanlige informantene kommer til kort, er det en rekke hjelpende kanaler å ta i bruk.

Alle informantene bruker Google når de skal samle informasjon i den politiske saksbehandlingen, og de bruker det ofte. Men de tenker litt ulikt om det, og det kan være både strukturerte søk med klare formeninger om hva man skal finne, og søk for å få noen ideer og innspill. De trekker frem at de noen ganger googler for å få oversikt over en sak, for å oppklare hva begreper som brukes betyr, se hva som har vært historikken i en sak og hva man selv har sagt tidligere. Det kan også være noe så enkelt som å finne igjen et høringssvar uten å måtte lete det frem på regjeringen.no. Før man skal holde et innlegg i stortingssalen kan et raskt googlesøk gjøre at man ikke overser siste nytt, og har de andre partienes posisjoner klart for seg. Informantene gjør noen refleksjoner over begrensningene, slik som at man bare får ut det man

legger inn, at man må være kritisk til det man finner eller at de ikke ser på seg selv som veldig flinke til å google. Ingen av dem nevner problematikken med algoritmer og persontilpasning av søkeresultat, men flere er bevisste på at man må utøver kildekritikk når man googler.

Alle informantene bruker sosiale medier, men de oppfatter det ikke som en viktig arena for informasjonsinnhenting. Delta oppsummerer sitt syn på noen ulike kanaler slik:

> Twitter kan nok brukes til å få en rask respons på noen saker, for å skjønne hva ulike aktører mener eller at ulike aktører tar kontakt med deg og sier sånn "men har dere lest denne rapporten" eller sånne ting. Så til en viss grad ja. Facebook er nok mer en sånn utspillskanal i realiteten, og vi svarer på alle henvendelser og sånne ting da, men formålet er i stor grad å spre info. Men så er jo liksom messenger-funksjonen og sånn på facebook brukes ganske mye som alternativ til mail og sms. Til å ha kontakt med ulike informasjonsfolk. (…) Det er fordi det er raskt, man sitter på dataen uansett.

Informantene Alfa, Charlie, Echo, Foxtrot og Hotel sier at de får innspill og spørsmål, ofte gjennom messengerfunksjonen på Facebook. Det er så vanlig at Echo sier: *Sånn innboks på facebook og sånn, den… det er verre å holde oversikt over enn mailboksen.* Noen ganger kan informasjon som tilflyter på denne måten danne grunnlag for et skriftlig spørsmål eller at man løfter saken videre.

Informantene nevner i liten grad at medier er kilder for dem i arbeidet, selv om flere nevner det som et eksempel på noe de googler for å få historikken i en sak. En gang iblant kan enkelthistorier brukes i forbindelse med spørsmål i spørretimen eller for å reise en interpellasjon, men det er sjeldent. Echo uttrykker en varsomhet med å bruke medier som kilde:

> Jeg er jo ofte sånn at hvis det står referert til forskning så synes jeg det er behagelig å gå inn og lese det selv. Altså hvis jeg skal sitere fra forskning for eksempel, så vil jeg har det fra hovedkilden, jeg vil ikke ha det VG har skrevet om det

Dette er litt overraskende, sett i sammenheng med hvor viktige mediene er for å sette dagsorden. Det kan tenkes at mediene først og fremst brukes til å orientere seg og bli oppmerksom på saker, og at mine informanter ikke har omtalt dem som kilder fordi de ikke er primærkilder, men dette er noe usikkert.

Stortingsbiblioteket er et internt bibliotek. Halvparten av informantene sier at de har brukt biblioteket. En har deltatt på kursing i informasjonssøking, og en annen har fått hjelp til å sette sammen litteraturlister. Foxtrot nevner at hen bruker bibliotekets tilbud med Buyandread (digital aviskiosk) svært mye. Golf sier hen har fått hjelp til å finne frem gamle saker behandlet i Stortinget, og fått litt hjelp til å finne frem sitater til mer uformelle taler.

Stortingets utredningsseksjon tar imot oppdrag fra representanter og politiske rådgivere, og utreder spørsmål i full konfidensialitet. Sju av åtte informanter har brukt utredningsseksjonen og sier de er veldig fornøyde med tjenesten. Særlig det å få kvalitetssikret forslag, gjort sammenligninger med andre land, gode tallgrunnlag og grundige faktasjekker trekkes frem som positivt, og at utredningene ikke konkluderer på tynt grunnlag. For de "raske behovene" - kveldens debatt i radio eller et intervju i morgen er de avhengig av at interne krefter i partiet gjør jobben. Golf er tydelig på at det er de grundige svarene som er viktigst:

> Det meste tror jeg man kan finne hvis man bare leter litt selv. Men det er jo selvfølgelig det å sette det sammen. Men ofte så får du jo linker også, det mener jeg vi har fått noen ganger, og da er det jo sånn "dette kunne jeg funnet selv".

Flere av informantene sier at de gjerne skulle brukt utredningstjenesten mer, men at det ville forutsatt at de klarte å tenke mer langsiktig innen sine arbeidsområder.

På eget initativ tok informanten Hotel opp demonstrasjoner/markeringer som en kilde til informasjon:

> Så er jeg ute av og til, de står jo med megafon av og til på et hjørne her ute – det er ikke så ofte, men da prøver jeg jo å stille opp og lytte litt.

Siden Hotel var den siste som ble intervjuet har ikke de andre informantene blitt spurt om betydningen av at noen er fysisk tilstede for å markere et standpunkt. Det er daglige markeringer utenfor Stortinget, og ikke sjeldent deltar representantene med appeller eller de får overlevert underskriftskampanjer o.l.

4.3.5 Oppsummering av kapittel 4.3

I dette kapittelet har jeg vist at informantene bruker alle de ulike typene informasjon som Parsons beskriver i *Public policy.* På samme måte som prosessene i møte med en ny sak kan variere veldig, er det også varierende hvilke kilder informantene bruker, men organisasjoner fremstår som viktige både i formelle høringssvar og i uformelle fora og som sparringpartnere i utarbeidelse av politiske ståsteder og nye forslag. I veldig politiserte eller kontroversielle saker er høringer og ny informasjon lite verdsatt, da er partiene allerede klare på hvor de står, og informasjon brukes helst for å bekrefte standpunktet man allerede har. Forskning brukes noe på enkeltsaker, men også til å heve partiets kunnskap om et tema. Personlig kjennskap til enkeltpersoner trekkes av mine informanter frem som viktig, det kan løfte inn nye og annerledes perspektiver, og selv om de ikke nødvendigvis deler standpunkt med kildene anses deres bidra som verdifulle. Mindre viktig er tankesmier, PR- og kommunikasjonsbyrå og søsterpartier, mens kolleger i eget og andre partier kan være viktige kilder til informasjon om en sak. Alle informantene bruker også Google og sosiale medier, men det siste er mer en utspillskanal enn en kilde til ny informasjon om en sak.

4.4 Vurdering av informasjon og samspillet mellom forskning og politikk

4.4.1 Opplæring i å være stortingspolitiker

Hvordan har informantene lært seg det politiske håndverket? Hvordan vet de hva de skal gjøre i møte med en ny sak? Informantene beskriver at de selv måttet finne ut av prosesser og metoder, og det har ikke vært organisert noe særlig opplæring når de kom inn på Stortinget. I den grad de har vært tilbudt kursing av administrasjonen har de sjeldent hatt tid til å delta på det. Ansvaret kan være stort, sier Echo:

> Nei det var veldig sånn overveldende. Også blir du… på sitt verste så er dette et forferdelig ensomt sted å være. (...) Og det er veldig ansvar, fordi du har ansvar for et felt som du egentlig ikke kan så mye om, så er det du som skal sitte og gjøre forarbeidene, skrive notater, merknader til resten av [partinavn] (...) selvfølgelig veldig fint å ha makt og sånt, men du føler veldig på et ansvar for at du er redd for å gjøre noe feil da. For det har så enorme konsekvenser.

Som nevnt i kapittel 2.2.8 er partikollegaer en av de mulige uformelle kildene til informasjon som Parsons viser i sin modell. Når det gjelder å lære seg det politiske håndverket ser det imidlertid ikke ut til at noen av mine informanter har hatt organisert opplæring for at nye skal kunne lære av de mer erfarne parlamentarikerne. Golf har for eksempel lært av gamle dokumenter, og tenker selv at det arbeidet hen gjør nå kan komme til nytte for noen i samme situasjon senere.

> Golf: Vi måtte jo bare finne ut av ting selv. (…) du finner jo bare ut av det selv hvordan du skal jobbe, og så må man jo se på det man har… ja, det man har ment tidligere. Åpne gamle dokumenter, innstillinger... – det tenker jeg noen ganger når jeg sitter og skriver merknader nå som jeg vet at det er så få som leser – "jaja, kanskje det er en ny representant som en gang skal inn og sjekke hva mente egentlig vi i forrige periode", og som da skal inn og lese det som jeg skriver.

Noe av det som ofte oppfattes som nytt med arbeidsformen på Stortinget, er at komiteene er så viktige, samtidig som det ikke foregår noen politisk debatt der. Posisjonene er klare og uttrykkes gjennom merknader og stemmegivning, men det er ikke en arena hvor noen forsøker å overbevise hverandre. For Hotel var dette en av de største overgangene ved å bli stortingspolitiker:

> Hotel: Møtet var jo over på fem minutt, for vi bare avtalte tids- framdriftsplan på sakene, saksordfører-fremdriftsplan, vips så var møtet over. Så til mitt første komitémøte når jeg kom på Stortinget så satt jeg jo kvelden før og leste nesten hele programmet vårt, for jeg tenkte at i morgen braker det løs, i morgen må jeg stilles til veggs (…) også kommer du inn på møtet, og så er det overhodet ikke politikk, det er bare administrering av saken.

Etter hvert lærer man av det praktiske arbeidet, og justerer seg etter hva som oppleves som hensiktsmessig.

> Echo: jeg brukte jo sikkert ukesvis på å skrive merknader en periode, for jeg trodde det liksom var det som forandret verden. Så oppdager du at du må skrive det du må, men du må ikke skrive noe mer liksom.

Sju av de åtte jeg intervjuet har erfaring fra lokalpolitikken før de ble valgt inn på Stortinget. Kanskje har de med seg noe av arbeidsmetoden derfra, selv om ikke alt er direkte overførbart. Lokalpolitikken oppfattes uansett som viktig av informantene, og de sier at det gjør dem bedre rustet til å jobbe med politikk på nasjonalt nivå. Derfra kjenner de godt til hvordan prosesser kan

ta lang tid, at endringer ikke er gjort med et vedtak, men skal gjennomføres i praksis. Foxtrot er opptatt av at denne erfaringen gir bedre vedtak:

> Foxtrot: Og jeg vil jo si at det er, det er grunnleggende en styrke ved det norske demokratiet at så mange av dem som sitter på Stortinget, og som sitter i regjering har erfaring fra lokal- og fylkespolitikken. For det gir en større helhet i politikken, bedre sammenheng.

Bravo trekker frem at denne kunnskapen er en grunn til at hen er litt kritisk til politikere som ikke har noe særlig erfaring før de blir valgt inn på Stortinget, i lokalpolitikken lærer du deg å kompromisse for å få til det du vil, mener Bravo. Dessuten vet man mer om hvordan hverdagen er ute i kommuner og fylker når man vedtar politikk for dem.

4.4.2 Kildekritikk

Som jeg har vært inne på er politikere svært kritiske lesere, de tolker informasjon som sterkt verdiladet og leter etter vinklinger utfra egen politisk posisjon. Mine informanter har ikke veldig klare kriterier for hva som skal til for at en kilde er troverdig, men det går igjen at informasjonen må verifiseres, det må være flere kilder som sier det samme. De har ikke fått noen opplæring i kildekritikk, men noen har lært om det i studietiden. Å gå til selve kilden, og ikke via fortolkninger trekkes også frem som en teknikk, i tillegg til å vise varsomhet med enkeltsaker:

> Echo: for eksempel så er jeg veldig forsiktig med å referere til organisasjoner som bruker veldig mye sånn hjerte-smerte og enkeltsaker. Fordi enkeltsaker vet man aldri hele sannheten om. (…) da synes jeg det er bedre å snakke med organisasjoner som jobber på et mer prinsipielt, overordnet nivå.

Erfaring er også viktig for om man stoler på en kilde, noen kilder har høy autoritet og anerkjennes av alle. Statistisk sentralbyrå trekkes frem som eksempel på en kilde man alltid stoler på. Wikipedia nevnes av to informanter som nyttig for å orientere seg, men noe de ikke refererer til som kilde fordi det har for lav troverdighet. En informant sier at: ”du har jo de der document.no og de der høyreekstreme på internett, det er jo helt åpenbart no-go”.

Hvis man opplever at en organisasjon gir feilaktig eller unøyaktig informasjon, vises det varsomhet med å bruke dem igjen. Da foretrekkes andre. Informantene er veldig bevisste på

risikoen ved manglende kildekritikk:

> Charlie: I likhet med saker i Stortinget så skal du være litt forsiktig med hvordan du formulerer deg. Det er alvorlig å være stortingsrepresentant. Det er seriøse greier (haha). Du skal være enormt forsiktig. Altså det skal ingenting til for å havne på VG sin forside. Så kildekritikk er– når du jobber på den måten og det gjør jeg altså, så må det verifiseres i en eller annen fasong,

Manglende evne til å levere korrekt og til avtalt tid trekker ned for en kilde. Manglende profesjonalitet, herunder det å ikke utvise diskresjon hvis en politiker henvender seg, er også negativt. Det bør være en viss fortrolighet om hva man har snakket om.

4.4.3 Forholdet mellom forskning og politikk:

Som Parsons (1995) og Brown et al. (2005) diskuterer er forholdet mellom forskning og politikk ikke entydig og klar. Forskning blir brukt og misbrukt når man skal argumentere for sitt syn, men forskning er ikke nødvendigvis førende for hva partiene mener. Alle mine informanter snakker med en viss tvetydighet om dette temaet. Alle mener at forskning er viktig, og bør være viktig også i politiske avgjørelser. Men som de peker på er deres egen praksis å finne forskning som understøtter det de allerede mener. Synspunktet at "du finner forskning til støtte for hva som helst" gjentas i ulike former av alle informantene.

> Charlie: Altså vi jobber bakvendt med fakta på en måte. Og det tror jeg ikke… det er ikke noe nytt, Det er ikke noe fake news-betraktning fra min side, det er rett og slett for at vi søker den informasjon som underbygger vår konklusjon.

> Echo: Det er jo sånn at vi politikere elsker jo forskning som er enig med oss, som vi kan bruke som sannhetsvitne.

Hvorfor bruker de ikke forskning mer? Svarene er litt ulike. Flere påpeker at omfanget er for stort, en kan ikke lese hele forskningsrapporter for å finne små resultater eller anbefalinger, og at hvis forskere vil påvirke politikken må de bli flinkere til å presentere resultatene kort og konsist. En annen sier at man må kjenne forskningens bakgrunn og formål, fordi forskning ofte er styrt. Politikere anerkjenner forskning, sier en, men de gir den egentlig ikke så mye oppmerksomhet "Fordi vi mener jo noe annet. Jorda **er** flat altså (haha)." Flere sier at forskning kan skape helt

nye politikkfelt med det den avdekker, for eksempel om klima eller helse, men at selv om forskningen kan si mye om hva som er tilfellet og situasjonen, kan den ikke nødvendigvis gi svaret på hva slags virkemidler som kan føre til en annen utvikling. Det viktige er uansett hva man som parti ønsker skal skje, og at politikerne kan se på helheten når de tar avgjørelser.

> Hotel: Så du må jo til syvende og sist ha en politisk avgjørelse om hva du tror er best. Men du må jo basere det på, i størst mulig grad, på fakta.

Det å finne forskning som underbygger et standpunkt man allerede har, er en vanlig praksis hos mine informanter. Av den grunn er det heller ikke så veldig ofte at grunnleggende uenighet om fakta er gjenstand for debatt mellom partiene. En sak som allikevel skiller seg ut er klimaspørsmålet. I regjeringspartiet FrP er det åpen uenighet om hvorvidt det finnes menneskeskapte klimaendringer (Tjernshaugen, 2015). Det er ikke en uenighet som er synlig utenfra i andre partier, og som eneste parti sto FrP utenfor klimaforliket som ble inngått i 2012 (Stortinget, 09.06.2012). Min informant Delta mente at det i realiteten hadde lite å si i saksbehandlingen, og at FrP aldri skrev noe om dette i komitémerknadene. ”Der har de nok tatt et valg i Frp på at det er ikke et syn som de fronter noe særlig sterkt”. Kanskje er det best å ikke si noe, hvis man er usikker eller har intern uenighet. Man debatterer og viser til forskning hvis man kan, men det er ikke et mål at man skal oppnå konsensus om hva som er riktig beskrivelse av et område.

Som med kildekritikken sier mine informanter at det kan være viktig å vite hvem som står bak det dine politiske motstandere viser til. Da vet man også noe om hvordan man kan angripe tallene. Informanten Charlie sier at han noen ganger har lurt på om man egentlig er mer enige om situasjonsbeskrivelsen enn man vil innrømme, men fordi man har ulike ønsker for resultatet, så krangler man også på faktaene. Flere av informantene sier at de ikke opplever det som så hensiktsmessig å bruke mye tid på å diskutere tall og fakta i stortingssalen, det er hvilke konsekvenser og tiltak man skal gjøre som er diskusjonen, og det handler mer om ideologi og politiske visjoner.

4.4.4 Oppsummering av kapittel 4.4

Mine informanter forteller om liten grad av organisert opplæring, men man ser på hva andre gjør og har gjort før, og lærer etter hvert av egen erfaring. Nesten alle har erfaring fra lokalpolitikk og har trolig lært noe der om hvordan man jobber med politikk. Informantenes kildekritikk følger i liten grad standardiserte kriterier, men baserer seg på erfaring med ulike kilder og hva som anses som troverdig og relevant av andre politikere. Det er en høy bevissthet på hva man refererer til for å understøtte sine synspunkter. Like mye som å underlegge sine egne kilder for et kildekritisk blikk er kildekritikken en del av den politiske debatten, hvor man kan bruke kritiske innvendinger til motstanderens fakta for å fremme egne poenger. Forskning ses på som viktig, men ikke først og fremst fordi det fører til konkrete politiske beslutninger. Det inngår som en del av argumentasjonen man bruker om politiske løsninger, men kan også avdekke viktige områder som bør reguleres politisk.

5. Oppsummering av funn og diskusjon

Problemstillingen for denne oppgaven er: hvor finner stortingspolitikere fra opposisjonspartiene informasjonen de trenger til saksbehandlingen, og hvordan vurderer de kvaliteten og relevansen av informasjon? I tillegg har jeg formulert tre forskningsspørsmål:

1) Hvordan finner de informasjon?
2) Hvorfor søker de andre kilder enn det som finnes i saksdokumentene fra regjeringen?
3) Hvilke refleksjoner gjør stortingspolitikere seg om betydningen av kunnskap i politiske prosesser?

Min undersøkelse er kvalitativ, og speiler bare de åtte informantenes svar. Det er derfor ikke alle tenkelige svar som er representert, og heller ikke alle tenkelige situasjoner der de har et informasjonsbehov. Det ville også vært en styrke om alle opposisjonspartiene var representert i undersøkelsen. Allikevel styrkes overførbarheten noe av at informantene i stor grad forteller om ganske like opplevelser og metoder, og at mine resultater bekrefter tidligere forskningsfunn. I dette kapittelet vil jeg løfte frem spesielt interessante funn, og diskutere dem i lys av teori og tidligere forskning gjennomgått i kapittel 2.

5.1 Hvor og hvordan stortingspolitikere finner informasjon

Mine informanter forteller at de bruker et bredt nettverk av kilder og får informasjon både gjennom de formelle kanalene som det er tilrettelagt for i saksbehandlingen, men også gjennom uformelle og personlige kontakter. Det kan være vanskelig å gjøre et skarpt skille mellom *hvor* og *hvordan* de finner informasjon, fordi relasjonene mellom politiker og kilde, og mellom de ulike kildene, er utpreget sosiale og preget av toveiskommunikasjon, noe som er i tråd med Sonnenwalds (2005) teori om informasjonshorisonter.

Som Sonnenwald (2005) beskriver er det konteksten som avgjør hvordan informasjonsinnhentingen gjøres. Politikere jobber tidvis på egenhånd, noen ganger i samarbeid med andre, også med politiske konkurrenter. Orton et al. (2000) viste at det er stor forskjell på hvordan rådgiverressursene organiseres og brukes, og det påvirker arbeidet. Noen av mine

informanter er mer overlatt til seg selv, mens andre har god tilgang på politiske rådgivere til å støtte seg. I informantenes praksis er det å bygge nettverk viktig, og de jobber proaktivt med informasjonsinnhenting der relevante kontakter kan komme til nytte på et senere tidspunkt, i tråd med Bruces (2005) teori om forventet fremtidig informasjonsbehov. Det er utstrakt samarbeid med kildene, der det veksler mellom hvem som tar initiativ, også dette i tråd med Sonnenwald (2005). Disse nærmest uunnværlige kildenettverkene må de selv bygge, og arbeidsmetodene har de stort sett måttet lære seg gjennom praksis. Det å vite hvem man kan spørre for å få et raskt svar fremstår som kjernen i informantenes arbeid. Organisasjoner oppgis å være spesielt viktige, og benyttes både når de formelt deltar i prosessen, og i mer uformelle fora hvor de kan gi innspill og ideer. Politikerne er ikke nødvendigvis alltid enige med kildene i nettverket sitt, men de sier at det allikevel utvider forståelsen av saken. Dette er i tråd med Parsons (1995) som skriver at uformelle kilder på tross av ensidighet kan vise seg å være mer definerende enn de offisielle dokumentene i en beslutningsprosess. Funnene samsvarer godt med det den tidligere empiriske forskningen har vist om hvordan parlamentarikere finner informasjon gjennom muntlige kilder og uformelle nettverk i tillegg til de formelle kanalene (Thapisa, 1996; Marcella et al., 1999; Orton, 2000). Det at berørte interesseorganisasjoner er så viktige kilder støttes også av Harald Espelis undersøkelse av lobbyvirksomhet i Norge (1999).

Marcella et al. (2007) viste hvordan parlamentarikerne skifter mellom å være passive mottakere av informasjon, til aktivt å etterspørre informasjon (som kanskje ikke ennå finnes). Det stemmer godt med mine funn hvor mer eller mindre tilfeldige møter fører til økt kunnskap om et tema og kan bli viktige i behandlingen av saken. Det samme kan skje i åpne høringer der nye perspektiver som de ikke har klart å lese ut av sakspapirene presenteres. Som Kuhltau (2005) skriver er informasjonssøkeprosessen ofte rotete og uten klare mål, de oppsøker f.eks. aktivt organisasjoner som de tror kan bistå dem, selv om de ikke nødvendigvis har en klart formulert forespørsel. I tillegg har de en kognitiv oppfatning av hva som er nok, som de beskriver som ”det vet du bare”, dette fremstår som en taus kunnskap om hva som er tilstrekkelig og hva som vil ha situasjonell relevans innen gruppa (Chatman, 1996).

Informantene mine orienterer seg bredt for å finne utfyllende, supplerende, kritisk og relevant informasjon til sakene som skal behandles. Alle kategoriene av tilgjengelig informasjon for

parlamentarikere som Parsons (1995) beskrev er synlige i mitt materiale. I tillegg til det som produseres i regjeringsapparatet bruker de formelle, eksterne kilder som forskningsrapporter og ekspertvurderinger, mer uformelle eksterne kilder som jurister eller enkeltpersoner, så vel som de interne uformelle kildene som kollegaer fra eget og andre partier. I tillegg benytter de seg i varierende grad av verktøy og tjenester som søkemotorer, sosiale medier, bibliotek, utredningstjenester og medier.

Betydningen av sosiale medier for beslutningstakere er ikke i det hele tatt behandlet i den forskningslitteraturen jeg har gjennomgått, men for mine informanter fremstår sosiale medier først og fremst som en utspillskanal, deretter som en kanal for personlige kilder som med sosiale medier har fått en enklere måte å komme i kontakt med de folkevalgte på. Det kan selvsagt ha en demokratiserende effekt å senke terskelen for å kontakte sine folkevalgte og løfte frem saker, men det anses ikke som en spesielt viktig kanal av mine informanter når de leter etter informasjon. Dette kan henge sammen med at det er tidkrevende å følge opp sosiale medier, men også at de uttrykker noe skepsis til å bruke enkelthistorier fordi det er vanskelig å verifisere.

Det er interessant at mine informanter i liten grad nevner medier som en viktig informasjonskilde. Som Choo (2006) skriver er det å sette dagsorden en vei til å utøve makt i en politisk modell. Eide (2014) og Thune (2015) har vist hvordan mediene i økende grad gjør at politikere må svare døgnkontinuerlig, og at mediesaker i større grad enn tidligere preger den aktuelle debatten i Stortinget. Mine informanter ga noen få eksempler på at de hadde brukt mediene som kilde, men var ellers varsomme med å referere til medienes gjengivelser av en sak, de ville heller undersøke hovedkilden selv og ellers bruke mediene til å orientere seg om det var noe nytt i en sak før den skulle debatteres i stortingssalen. Dette kan kanskje forstås som at mediene ikke betraktes som en autorativ kilde i saksbehandlingen men mer som generell orientering. Det kan henge sammen med det jeg beskrev over om skepsis til å bruke enkelthistorier. Allikevel virker det litt paradoksalt, ikke minst sider medier har vært trukket frem som svært viktige kilder i tidligere forskning (Thapisa, 1996; Marcella et al., 1999; Mostert & Ocholla, 2005; Orton et al, 2000; Shailendra & Prakash, 2008; Hossein et al., 2017). Siden det ikke var et tema som ble undersøkt i dybden i intervjuene er det ikke mulig å konkludere om hvorfor medier i så liten grad ble nevnt.

Verdt å merke seg er det også at søsterpartier ikke anses å være noen vesentlig kilde til informasjon, på tross av at nasjonalforsamlingene er unike i hvert land og det derfor er naturlig å se til andre land når man skal sammenligne seg med noen. I tillegg til at partiene har offisielle søsterpartier er det organisert en rekke interparlamentariske delegasjoner som Nordisk råd og OSSEs parlamentarikerforsamling (Stortinget, udatert b). Ifølge mine informanter er dette arenaer de tror de kunne fått mer ut av, men tiden strekker ikke til for å sortere hva som er relevant og ikke.

Måten mine informanter beskriver at de jobber på tyder på en praksis som er eldre enn noen av medlemmene i gruppa, men det fremstår allikevel som en ensom og individuell reise å lære seg dette. Det er et praksisfellesskap der man kan plukke opp kunnskap fra de andre i gruppa, men det ser ut til å være tilfeldig og uorganisert. Informantene mine forteller at de kastes ut i arbeidet, med lite veiledning og opplæring, så må de selv knytte kontakter og finne ressurspersoner å lære av.

5.2 Hvordan kvalitet og relevans vurderes

På mine spørsmål om å sette ord på hvordan de vurderer informasjon ga informantene ganske sprikende svar. Ingen sa at dette var noe de hadde fått opplæring i som politikere, men noen hadde lært om det i studiesammenheng. Det er interessant å legge merke til at de allikevel syntes det var forholdsvis lett å vurdere hvem som hadde noe å komme med og ikke, og det ble trukket frem profesjonalitet og presentasjon som vurderingskriterier, men også det stikk motsatte: at et viktig budskap overskygget for eksempel kjedelig språk. Begge deler kan være sant samtidig. Men man kan også overvurdere egne evner til å se forbi form, og dermed la seg påvirke mest av dem som presenterer standpunktet sitt best, mens man overser viktige poenger som kommer i dårligere innpakning. Også forskningen til Marcella et al. (2007) viste at politikerne ofte brukte informasjonen som kom fra dem som formidlet den best og mest aktivt, altså typiske lobbyister og pressgrupper med en agenda.

Informantene mine viser høy bevissthet om at dårlig kildekritikk kan slå tilbake på en selv, og at man kan få negativ oppmerksomhet hvis man assosieres med grupper eller synspunkter som ikke

er stuerene eller som står langt fra en selv. Det kan understøtte en praksis der man bruker kildene man kjenner fra før, og i liten grad får satt seg inn i nye og relevante perspektiver. Samtidig er det en løpende vurdering av hva man skal bruke tiden på. Noen ganger gjør tidspresset at politikerne bare må ta det de har og som de kan stole på. Av Kuhlthaus (2005) fire kriterier for å avgjøre om noe er relevant eller ikke, fremstår tid og tilgjengelighet som de klart viktigste for mine informanter.

Samtidig vet de hvordan de kan bruke kildekritikk mot motstanderen i den politiske debatten. De påpeker at det er viktig å vite hvem som står bak tallene og faktaene som de politiske motstanderne viser til, for da vet de også hvordan de kan angripe argumentene deres. Det blir nesten på samme måte som når en av mine informanter sier at de jobber baklengs med forskning, først inntar de standpunktet, så finner de forskning som forsvarer det. På samme måte får de høre motstanderens fakta, og når de vet hvor det kommer fra vet de også hvordan de kan angripe det. Det kan tyde på at de egentlig har en ganske god innsikt i kildekritikk og hvordan det brukes, men at det er en form for taus kunnskap.

Interessegrupper har historisk sett hatt stor betydning i norsk politikk (Espeli, 1999; Rommetvedt, 2014), og dette forholdet fungerer begge veier. Mine informanter sier at organisasjonene i tillegg til å ha stor sakkunnskap om sine emner også vet hva slags informasjon politikerne trenger og når i prosessen de trenger det. I tillegg kjenner politikerne organisasjonene, de vet hva som er deres styrker og svakheter, og hvilken grad de tillegges stor vekt som troverdige kilder. Dette letter arbeidet med å vurdere informasjonen, organisasjonene blir det Savolainen (2016) kaller ”proxy information seekers” – stedfortredende informasjonssøkere. Innenfor det Choo (2006) kaller den politiske modellen, hvor åpenheten om posisjoner er uttalt, blir det en fordel å benytte seg av de kildene som du kjenner agendaen til. Men åpenhet om mål og interesser er det også lettere å vurdere hvilken troverdighet de ulike kildene har innad i eget parti og i offentligheten for øvrig. Man kan også tolke svarene de gir om tankesmier og PR- og kommunikasjonsbyråer i samme lys. Tankesmiene er åpne om sine agendaer og hvilket verdigrunnlag de bygger på, og tar ikke konkrete oppdrag på vegne av kunder. PR- og kommunikasjonsbyråene tar derimot betalt for å engasjere seg i saken og oppnå et definert resultat, og har ikke klare verdigrunnlag. Det er allikevel grunn til å tro at mine

resultater ikke nødvendigvis er representative når det kommer til vurderingen av PR- og kommunikasjonsbyrå. Steinsbekk (2017) viser i sin gjennomgang av mobilitet mellom ulike policyprofesjonelle[5] sektorer at så mange som 22 % av individene han undersøkte som jobbet med PR hadde bakgrunn fra politikken.

5.3 Hvorfor stortingspolitikerne søker andre kilder

Som det fremgår av kapittel 4 er den politiske saksbehandlingen en mangefasettert prosess når det kommer til informasjonsinnhenting, men i likhet med tidligere forskningsresultater (Orton et al., 2000; Marcella et al., 2007; Hossein et al., 2017) sier også mine informanter at det å søke etter informasjon gjennomsyrer arbeidet og er en grunnleggende del av det å være politiker. Tidlig i prosessen gjør de en politisk analyse, en vurdering av hvor viktig saken er, og denne analysen er med på å bestemme hvor mye arbeid man skal legge ned i å finne supplerende informasjon.

De fire informasjonstypene som Taylor (1991) skriver om er alle synlige i mine funn. De trenger *strategisk* informasjonen, om andre partier og representanters syn på en sak, om de mulige konsekvensene av vedtak og om sakens betydning for eget gjenvalg eller karrieremuligheter. Her er de uformelle kildene kanskje spesielt viktige, politikere i eget og andre partier, velgere, og de som er berørt av forslaget, noe som også er i tråd med tidligere forskning (Parsons, 1995; Thapisa, 1996; Marcella et al., 1999). De søker *politisk* informasjon, informasjonen om det faktiske forslagets politiske innehold, alternativer og muligheter, viktigheten av saken og sannsynlige effekter av forslaget. Informantene søker etter *evaluerende* informasjon, om status og effekt av det som allerede er gjennomførte vedtak, her er forskning og offisielle kilder utenfor regjeringsapparatet viktig. *Prosedyreinformasjonen* fremstår som en kunnskap de i stor grad besitter selv, og som noe de lærer gjennom praktisk erfaring.

[5] Policyprofesjonelle betegner personer som har tilhørighet til formelle organisasjoner hvor de er aktivt engasjert i å påvirke offentlige beslutninger (Steinsbakk, 2017).

I den politiske modellen kan man ifølge Choo (2006) utøve makt gjennom å ha kontroll på informasjonen, bygge koalisjoner, forbedre hvor profesjonelt man oppfattes og gjøre egne prioriteringer eksplisitte og vanskelige å argumentere mot. Siden regjeringen fremmer saker til Stortinget har de overtaket når det gjelder å legge premissene for utvalg og fremhevelse av relevant informasjon i saken. Opposisjonens rolle blir da å forsøke å gjøre egne prioriteringer vanskelig å argumentere mot gjennom å fremheve sin egen informasjon, mens man svekker motstanderens grunnlag.

Informantene har stor bevissthet om at saksdokumentene fra byråkratiet kan fungerer både problemorientert (til å beskrive situasjonen) og politikkorientert (for å overbevise om egen politikk), og slik sett fungerer de på samme måte som Brown et al. (2005) beskriver at forskingen gjør. Allikevel sier de fleste av mine informanter at sakspapirene fra departementene er gode. Når de søker annen informasjon er det for å utfylle bildet og utfordre regjeringen. Interessant nok er tidvis den informasjonen de søker andre steder enn i saksfremlegget ikke egentlig *supplerende*, men derimot primærinformasjonen de bruker for å forstå saken. Særlig der byråkratisk språkbruk eller "skjønnmalende" beskrivelser gjør at den politiske uenigheten vanskelig å få øye på, er det kritiske innvendingene til interesseorganisasjoner og andre partsinnlegg som bidrar til klargjøring og forståelse av de reelle politiske motsetningene. Dette stemmer overens med Marcella et al. (2007) sine funn om at parlamentarikerne ofte oppfatter informasjonen fra lobbyister som noe av det med høyest kvalitet, og Espeli (1999) sine funn om at organisasjonenes bidrar som motekspertise til regjeringen.

Slik saksbehandlingen er lagt opp i Stortinget skal den i stor grad nettopp sette opposisjonen i stand til å kontrollere regjeringen (Heidar, 2014). Det er særlig spørreinstituttet som brukes aktivt, men også om det tenkes det taktisk. Noen ganger skal man flombelyse en sak, andre ganger trenger man bare bistand til å gjøre beregninger eller vurderinger. Man kan også bruke representantforslag eller interpellasjoner til å kartlegge de andre partienes standpunkter.

5.4 Refleksjoner om betydningen av kunnskap i politiske prosesser

Mine informanter svarer på en måte som støtter opp under at kunnskap og forskning har en tvetydighet ved seg når den brukes i politiske beslutninger. Dette er i tråd med Taylor (1991), Choo (2006) og Brown et al. (2005). De vet at forskning kan være et godt argument, og de vet at de kan finne forskning til støtte for det de mener. Det skal allikevel ikke forveksles med et negativt syn på forskning og kunnskap, det er bare konsekvensen av at verdier og ideologi er det politikere styrer etter.

Forskning som grunnlag for politikkutforming har tradisjonelt hatt stor oppslutning i Norge (Colbjørnsen, 1988; Isaksen, 2015). Hos mine informanter fremstår det som hovedvekten av bruken av kunnskap er som Brown et al. (2005) beskriver, for å forankre og kommunisere de avgjørelsene man har tatt. De uttrykker klart at i veldig politiserte eller kontroversielle saker spiller det liten rolle hva høringer og lobbyister frembringer, standpunktene er allerede klare. Samtidig har selvsagt forskning er plass i politikken som ikke skal underkommuniseres, den har en problemorientert funksjon (Brown et al. 2005) hvor den identifiserer og skaper forståelse for et felt som senere kan bli regulert gjennom politiske vedtak. Mine informanter bruker både forskere og forskningsmiljøer for å få innspill i enkeltsaker, men også f.eks. ved å invitere forskere til seminarer når man ser et behov for å skolere partiet i et tema. I saksbehandlingen er det allikevel til argumentasjon og legitimering informantene bruker forskning mest. Som Brown et al. (2005) peker på kan dette føre med seg en politisering av forskning som på sikt kan svekke dens troverdighet.

Debatten om politisering av forskning har også blitt trukket frem i kjølvannet av de store konfliktene om Statistisk sentralbyrå høsten 2017. At politikere kan bestille forskning fra SSB for på den måten å låne deres troverdighet har blitt kritisert av ekspedisjonssjef i Finansdepartementet, Amund Holmsen (Oterholm, 2017). Det har også kommet frem at det er langt mer stridighet internt i SSB om kvaliteten på noe av forskningen som har vært viktig i politisk beslutningstaking, enn det som tidligere har vært kjent (Mosveen et al., 2017). Dette er eksempler på hvordan forskningen bidrar til den offentlige samtalen med ideer og kunnskap (Parsons, 1995), mens politikerne må velge løsningene, og også få kritikk når de bruker

forskning på en måte det ikke er grunnlag for eller når gjengivelsen av forskning oppfattes å være lite sannferdig og ikke i tråd med de vitenskapelige idealene.

5.5 Informasjonsrik og informasjonsfattig på samme tid

Som beskrevet i kapittel 2 er det bred enighet om at parlamentarikere jobber innenfor et særegent informasjonsmiljø, og jeg har forsøkt å beskrive dette gjennom mine forskningsfunn. I dette delkapittelet vil jeg gå over til en mer teoretisk diskusjon om hvordan man kan forstå sosiale strukturer innenfor det parlamentariske informasjonsmiljøet. Siden dette ikke var studieobjekt fra starten, men derimot har fremkommet som en underliggende faktor i intervjuene, kan det ikke beskrives fullt ut. Allikevel er det interessant å diskutere utfra noen mulige teoretiske perspektiver.

Mine informanter beskriver opplevelser av det politiske fellesskapet som stemmer overens med det Savolainen (2016) kaller sosiokulturelle faktorer som kan være barrierer mot informasjonssøking. I min undersøkelse beskriver informantene at de møter på hindre som:

1) Språklige barrierer: et byråkratisk og til dels ugjennomtrengelig språk i saksgrunnlaget gjør det vanskelig å forstå innholdet i saken.
2) Gruppetilhørighet (small-world): informantene har organisasjoner og kilder som de stoler på, og som har troverdighet innenfor gruppa. Tilsvarende er det kilder de ikke bruker fordi det kan svekke deres egen posisjon. De unngår risiko ved å kontrollere at informasjon fra ulike kilder kan bekreftes, fordi de vet at å bli kritisert for ”feil” kildebruk kan gi negative reaksjoner i gruppa og i offentligheten forøvrig.
3) Institusjonelle barrierer: som byråkrati og at manglende ressurser fører til et konstant tidspress. I tillegg er det noe usikkerhet om hvordan tilgjengelige ressurser som f.eks. partiarkivet er organisert. Politikerne har til dels stor avhengighet av rådgiverne sine for å orientere seg i informasjonsressurser.
4) Organisasjonsmessige barrierer: de har hierarkier innad i egen partigruppe, det er intern konkurranse om verv og posisjoner, og ofte en viss skepsis til forslag fra andre enn de allierte (not-invented-here-syndrom).

5) Barrierer på grunn av manglende sosial eller økonomisk kapital: de har eksempler på at de mangler ressurser som kan sikre faglig kvalitet i kompliserte saker, som for eksempel jurister.

Det eneste hinderet Savolainen (2016) beskriver som jeg ikke kan finne eksempler på å mitt materiale er barrierer som knytter seg til sosialt stigma eller kulturelle tabuer. Samtidig er det ikke vanskelig å finne eksempler på at å bryte med partiets linje møtes med sterke reaksjoner fra partifeller, som for eksempel når FrPs representant fra Aust-Agder, Ingebjørg Godskesen, stemte mot regjeringens forslag til kommunereform og etterpå ble forsøkt fratatt interparlamentariske verv i en prosess som ble oppfattet som et forsøk på å straffe henne. (Newth & Melgård, 2017).

Det skal sies at informantene mine har strategier for å forsøke å overvinne disse hindrene, men som Savolainen (2016) beskriver kan alle disse hindrene føre til at man unngår, begrenser eller forsinker informasjonssøking, i tillegg til at man kan få negative affektive reaksjoner som frustrasjon.

Jeg vil hevde at parlamentarikernes informasjonsmiljø passer inn i det Chatman (1996) beskriver i sin insider/outsider-analyse, som et fellesskap som definerer normer og oppførsel når man skal orientere seg i verden. Denne gruppetilhørigheten kan igjen begrense muligheten til å fritt søke informasjon, og man kan ta i bruk ulike former for selvbeskyttelse i informasjonssøkeprosessen.

Mine informanter fortalte om hvordan de særlig som ferske politikere var redd for å gjøre feil. Det store ansvaret var tyngende, fordi de på vegne av partiet skulle ta ansvar for et politikkområde de hadde liten kjennskap til fra før. Den manglende opplæringen kan bidra til at man opptrer med det Chatman beskriver som hemmelighold, at det anses som et personlig problem at man ikke håndterer den situasjonen der man har et informasjonsbehov, og at man derfor holder det for seg selv. For de fleste politikere er det alltid et konkurranseelement til stede i arbeidet man gjør. Man konkurrerer med andre partier om et mandat i valg, man konkurrerer internt i partiet om posisjoner og innflytelse over den politiske kursen, og man konkurrerer med alle om oppmerksomhet. Det kan gjøre det vanskelig å vise svakhet eller usikkerhet, og bygge

oppunder en atferd som den Chatman (1996) beskriver hvor man skjuler eller tildekker reelle informasjonsbehov.

At det heller ikke er klare kriterier for å vurdere kvaliteten på informasjon (Marcella et al., 1999) kan bygge opp under det kriteriet for informasjonsfattigdom som Chatman (1996) kaller risikotakning, der det oppstår usikkerhet om man kan stole på informasjon fra dem man oppfatter som outsidere. Som politiker kan man også få negativ offentlig oppmerksomhet om den som bidrar med informasjonen kan kompromittere politikeren, som for eksempel da statsråd Terje Søviknes (FrP) lenket til den ytterliggående britiske organisasjonen Britain First (Flatekvål, 2017). Det vil kunne oppfattes som enklere å unngå risiko ved å bare benytte seg av kildene man allerede vet er anerkjent.

Den situasjonelle relevansen (Chatman, 1996) ser ut til å ha stor betydning for informasjonsbruken, og det kommer spesielt godt til uttrykk i motsetningen der man utviser varsomhet med å bruke enkelthistorier fra presse eller organisasjoner, samtidig som nettverk og enkeltpersoner anses som noen av de viktigste kildene. Hva som legitimerer et standpunkt, og hva som svekker det, er ikke underlagt noen formelle regler, og kan derfor trolig bare forstås av insiderne i gruppa. Til sammen kan disse begrensningene betegnes som en situasjon med informasjonsfattigdom hvor man skjuler informasjonsbehovet sitt av frykt for å bli vurdert som dårligere enn kollegaene eller i verste fall inkompetent, eller at man unngår risiko ved å enten ikke søke informasjon som setter ens egen posisjon i gruppa i spill eller begrenser seg til det som har situasjonell relevans (Chatman, 1996).

Til sammen viser eksemplene på sosiokulturelle barrierer for informasjonssøking og faktorer for informasjonsfattigdom at disse teoriene også har relevans for studier av elitepersoner. De sosiale strukturene preger informasjonsmiljøet på en måte som ligner det Chatman (1996) har avdekket i sine studer av mer marginaliserte grupper.

5.6 Oppsummering og betydning for praksisfeltet

Mine funn viser at opposisjonspolitikerne på Stortinget har et informasjonsmiljø preget av informasjonsoverbelastning, skiftende informasjonsbehov og behov for strategisk, politisk og evaluerende informasjon (Taylor, 1991). Politikerne knytter kontakter og nettverk sosialt og samler informasjon fra kilder de har tillit til, og som anses å ha situasjonell relevans av andre politikere (Chatman, 1996). Samtidig er informasjonsatferden utpreget individuell og kontekstavhengig (Sonnenwald, 2005). Det er mange som ønsker å bli hørt av stortingspolitikere, og med en travel og uforutsigbar timeplan blir informasjonssøkingen ofte reaktiv, og preget av at man tar til takke med informasjon som er "bra nok" heller enn å sikre at man har fått med seg alt som er relevant (Choo, 2006). Mine funn er i tråd med det som tidligere er gjort av forskning på feltet (Thapisa, 1996; Mostert & Ocholla, 2005; Marcella et al., 1999, 2007; Orton et al., 2000; Shailendra & Prakash, 2008; Hossein et al., 2017). Det kan fremstå som motsetningsfullt at politikerne har stor tilgang på informasjon i saksbehandlingen, samtidig som informasjonsmiljøet ser ut til å være preget av til dels sterk sosialisering i forhold til hva som anses å være aksepterte kilder. Det fremkom eksempler på Savolainens (2016) sosiokulturelle barrierer for informasjonssøking, noe som kan føre til en atferd som den Chatman (1996) legger til grunn for å definere informasjonsfattigdom. Dette tydeliggjør hvor komplekst parlamentarikeres informasjonsmiljø er.

Når forskning på parlamentarikeres informasjonsatferd og informasjonsmiljøer skal brukes av dem som jobber med støttetjenester er det relevant å komme tilbake til Taylor (1991), som hevdet at i informasjonen selv finnes det bare en potensiell nytteverdi, det er i bevisstheten til brukeren eller i den konkrete bruken av informasjonen at verdien kommer frem (Palmqvist, 2005). Tjenester som ikke svarer til brukernes behov vil raskt bli stående ubrukt. Klarer man derimot å frembringe riktig informasjon til riktig tid og på riktig måte, kan man reelt bidra til å lette parlamentarikernes arbeid. Politisk nøytrale støttetjenester kan aldri erstatte en kilde som på bestilling gir den ønskede politiske vinklingen, men kan bidra til å utvide forståelsen av problemene, og bidra til å formidle kunnskap og bakgrunn til de politiske vedtakene. I tillegg bør man som nøytral tjeneste ha forståelse for den til tider vanskelige og stressende situasjonen det er å være folkevalgt, og vektlegge å være en frihavn der man kan være ærlig om sine reelle informasjonsbehov.

6. Avsluttende refleksjoner og mer forskning

I denne oppgaven har jeg undersøkt hvordan åtte informanter på Stortinget beskriver at de finner og bruker informasjon når de jobber med saker som er fremmet til politisk behandling. Undersøkelsen ble gjennomført med semistrukturerte intervjuer, og mens kvalitativ metode er nyttig for å komme i dialog med informantene og gi et rikt materiale basert på deres egne oppfatninger, er det altså ikke mulig å generalisere ut fra resultatene. Samtidig forteller informantene om mange av de samme opplevelsene, og resultatene er i tråd med tidligere forskning, noe som styrker overførbarheten. Intervjuer kan være en tidkrevende metode, og med disse informantene ikke bare fordi materialet senere skulle transkriberes og analyseres. Informantene mine var veldig travle, og datainnsamlingen strakk seg over to måneder på grunn av avtaler som måtte flyttes flere ganger. Kanskje betød dette også at jeg ikke egentlig kom i kontakt med dem som har den aller mest pressede arbeidshverdagen. Det kunne også vært interessant å intervju representanter fra posisjonen, partiene som er i regjering, for å undersøke hva som egentlig skiller opposisjon og posisjon mer i detalj og dermed kunne sammenligne gruppene.

Å bruke Chatmans teori om informasjonsfattigdom på en elitegruppe er uvanlig og jeg har ikke funnet at det har vært gjort i forskning på beslutningstakere på dette nivået. Jeg mener at mine funn viser at Chatmans teori har en verdi også når man studerer ikke-marginaliserte grupper, og at medlemmene i elitegrupper kan ha et behov for selvbeskyttelse som kan hindre dem i å være åpne om informasjonsbehovet sitt. I partiene er det mange sterke personligheter som møtes, men også internt er det uenigheter om hvor partiet skal gå. Medlemskapet i gruppa stortingspolitikere er i seg selv eksklusivt, og det kan skape en situasjon hvor det å beholde medlemskapet i gruppa og de andres annerkjennelse er viktig. Det er kanskje særlig viktig nettopp fordi det er mye som står på spill og et tilsvarende langt fall om man skulle bli ekskludert fra gruppa.

Som jeg har vært inne på er parlamentets oppgaver og informasjonsmiljø noe for seg selv, og som oftest unikt for én institusjon i hvert land. På tross av det er det flere sider ved dette forskingsprosjektet som er interessant også for andre enn de som jobber direkte med bibliotek- og kunnskapstjenester for parlamentarikere. Det er mulige overføringsverdier for andre arenaer

der deltakerne må sette seg raskt inn i store informasjonsmengder og håndtere stadig nye problemstillinger. Også i studier av elitepersoner er det interessant å se på hvilken betydning sosiokulturelle barrierer kan ha for informasjonssøking. Det kan også være relevant for andre organisasjoner som er av det Choo (2006) kaller politisk type, hvor det er åpen verdibasert uenighet. Ikke minst kan det jo være interessant for dem som selv ønsker å forstå eller påvirke politikere eller andre beslutningstakere hvis hverdag er preget av informasjonsoverbelastning, og for politikere selv som vil vite mer om hvordan andre jobber eller er interessert i forholdet mellom kunnskap og politikk.

Å finne måter å håndtere informasjonsoverbelastning er relevant for mange flere, og der det tas beslutninger er det viktig med bevissthet om hvordan deltakerne sorterer ut informasjon. Den politiske modellen gir et ryddig bilde fordi det er åpenhet om posisjoner (Choo, 2006), men også i organisasjoner med andre modeller vil trolig informasjonsoverbelastningen føre til at man sorterer og rydder vekk noen kilder til fordel for andre. Konsekvensene av partisk kildebruk kan være store, ikke minst når viktige beslutninger skal tas. Hvis informasjonsrikdom fører til at sortering og vurdering av informasjon overlates til tilfeldigheter og den enkeltes vurdering av hva som er viktig, kan det være bekymringsverdig for tilliten til at det tas kunnskapsbaserte beslutninger.

Denne masteroppgaven om informasjonsatferd hos opposisjonspolitikere på Stortinget er den første i sitt slag her til lands, og beveger seg egentlig på overflaten av et stort og interessant felt om hvordan informasjon påvirker beslutningene som tas på vårt høyeste folkevalgte nivå. Det er en rekke andre innfallsvinkler og aktører som med hell kunne blitt forsket på. Rollen og atferden til de politiske rådgiverne er en av dem, og hvorvidt deres makt også strekker seg til å være ”portvoktere” for informasjon. Det ville også vært interessant å vite mer om informasjonsatferden til byråkratene i departementene som utarbeider saksfremlegg til Stortinget, og hvordan idealet om det nøytrale byråkratiet fungerer i praksis. At organisasjonene er så viktige som leverandører av kunnskap og informasjon gjør også dem til interessante forskningsobjekter, og det samme gjelder ansatte i PR- og kommunikasjonsbyrå. Begge grupper jobber profesjonelt med å påvirke de pågående politiske prosessene, men vi vet lite om deres informasjonsatferd.

I mine funn ble jeg overrasket over at mediene ikke ble trukket frem som en viktigere kilde, og her ligger det muligens interessante forskningsideer om hvilken funksjon samspillet mellom presse og politikere egentlig har. Sosiale mediers betydning er et annet tema som også kan løftes inn i forskning på informasjonsatferd. Ingen av mine informanter var av de mest aktive på bruk av sosiale medier, men mye tyder på at dette blir en stadig viktigere kanal for politikere. Å se på om det virkelig er sosiale medier i ordets rette forstand med toveiskommunikasjon, kan avdekke nye veier til påvirkning av politiske prosesser som vi fortsatt vet forholdsvis lite om.

Til slutt vil jeg nevne at en utforskning av hvilke barrierer som finnes for informasjonssøking, enten de er sosiale eller institusjonelle, er et tema som fortjener å utdypes. Kanskje kunne det gitt ny innsikt i hvilke personer og hvilken kunnskap som er representert i våre folkevalgte organer.

7. Litteraturliste

Barker, A., & Rush, M. (1970). *The Member of Parliament and his information*. London: Allen and Unwin.

Brown, M. B., Lentsch, J., & Weingart, P. (2005). Representation, expertise, and the German parliament: a comparison of three advisory institutions. I S. Maasen and P. Weingart (Red.), *Democratization of expertise? Exploring novel forms of scientic advice in political decision- making: Vol. 24. Sociology of the Sciences* (s. 81–100). Dordrecht, Netherlands: Springer.

Bruce, H. (2005). The PAIN Hypothesis. I Fisher, K., Erdelez, S. & McKechnie, L. (Red.), *Theories of Information Behavior* (s. 270-274). Medford, N.J: Published for the American Society for Information Science and Technology by Information Today.

Burkeland, S., & Veiden, P. (1999). Gruppe. I *Samfunnsvitenskapelig ordbok*. Oslo: Spartacus.

Case, D. O., & Given, L. M. (2016). *Looking for information : a survey of research on information seeking, needs, and behavior*. 4.oppl. Studies in information

Chatman, E. A. (1996). The Impoverished Life-World of Outsiders. *Journal of the American Society for Information Science, 47*(3), 193-206.

Choo, C. W. (2006). The knowing organization : how organizations use information to construct meaning, create knowledge, and make decisions (2. Utg.). New York: Oxford University Press.

Direktoratet for forvaltning og ikt. (2016). *Utviklingen av antall ansatte i sentral statsforvaltning* (Difi-notat 2016:4). Hentet fra https://www.difi.no/sites/difino/files/difi-notat_2016_4_utviklingen_i_antall_ansatte_i_sentral_statsforvaltning._en_kartlegging_av_arsaker.pdf

Eide, M. (2014). Pressen, presset og parlamentet. I Narud, H. M., Heidar, K., Grønlie, T., & Svinningen, T. (2014). *Stortingets historie 1964-2014* (s. 505-526). Bergen: Fagbokforl.

Espeli, H. (1999). Lobbyvirksomhet på Stortinget : Lange linjer og aktuelle perspektiver med hovedvekt på næringsinteresser og næringspolitikk. Oslo: Tano Aschehoug.

Engelstad, F. (2010). Rom med utsikt: om å studere samfunnets toppsjikt. I Widerberg, K., Hansen, M. N., & Album, D. (2010). *Metodene våre : eksempler fra samfunnsvitenskapelig forskning* (s. 173-188). Oslo: Universitetsforl.

Flatekvål, B-L. S. (2017, 26. mars). Terje Søviknes får kjeft for spredning av høyreekstrem propaganda. *BA*. Hentet fra https://www.ba.no/os/miljopartiet-de-gronne/politikk/terje-soviknes-far-kjeft-for-spredning-av-hoyreekstrem-propaganda/s/5-8-543288

Fulton, C. (2005). Chatman's Life in the Round. I Fisher, K., Erdelez, S. & McKechnie, L. (Red.), *Theories of Information Behavior* (s. 79-82). Medford, N.J: Published for the American Society for Information Science and Technology by Information Today.

Heidar, K. (2014). Institusjon og arbeidsplass. I Narud, H. M., Heidar, K., Grønlie, T., & Svinningen, T. (2014). *Stortingets historie 1964-2014* (s. 359-383). Bergen: Fagbokforl.

Hirsti, K. (2017, 15. november). Klimasøksmålet: – Oljeutvinning i Barentshavet kan være direkte ulønnsomt. *NRK.no.* Hentet fra https://www.nrk.no/norge/klimasoksmalet_-_-oljeutvinning-i-barentshavet-kan-vaere-direkte-ulonnsomt-1.13779518

Hossain, U., Hossain, A. & Islam, S. (2017). An assessment of the information needs and information-seeking behaviour of Members of Parliament (MPs) in Bangladesh. (2017). *Information and Learning Science, 118*(1/2), 48-66.

Isaksen, T. R. (2015). Spenningen mellom forskning og politikk. *Nytt norsk tidsskrift, 32* (01/2015), 88-90.

Johannessen, A., Christoffersen, L., & Tufte, P. A. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5. utg. ed.). Oslo: Abstrakt.

Kuhlthau, C. (1999). Accommodating the User's Information Search Process: Challenges for Information Retrieval System Designers. *Bulletin of the American Society for Information Science and Technology, 25*(3), 12-16.

Kuhlthau, C. C. (2005). Kuhlthau's Information Search Process. I Fisher, K., Erdelez, S. & McKechnie, L. (Red.), *Theories of Information Behavior* (s. 230-234). Medford, N.J: Published for the American Society for Information Science and Technology by Information Today.

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg., 2. oppl.). Oslo: Gyldendal akademisk.

Marcella, R., Baxter, G., Davies, S., & Toornstra, D. (2007). The information needs and information-seeking behaviour of the users of the European Parliamentary Documentation Centre: A customer knowledge study. Journal of Documentation, 63(6), 920-934

Marcella, R., Baxter, G., & Moore, N. (2002). Theoretical and methodological approaches to the study of information need in the context of the impact of new information and communications technologies on the communication of parliamentary information. *Journal of Documentation, 58*(2), 185-210. doi:10.1108/00220410210425458

Marcella, R., Carcary and, I., & Baxter, G. (1999). The information needs of United Kingdom Members of the European Parliament (MEPs). Library management, 20(3), 168-178.

Mosveen, E. et al. (2017, 21. november). SSBs superveteran totalslakter kollegaens "innvandringsregnskap", *VG.* Hentet fra https://www.vg.no/nyheter/innenriks/ssb/ssbs-superveteran-totalslakter-kollegaens-innvandringsregnskap/a/24191020/

Mostert, B. J., & Ocholla, D. N. (2005). Information needs and information seeking behavior of parliamentarians in South Africa. *South African Journal of Libraries and Information Science, 71*(2). doi:10.7553/71-2-616

Newth, M. & Melgård, M. (2017, 20. juni) Slakter Frps forsøk på å vrake Godskesen: – Stortinget skal ikke være et straffetribunal, *VG*. Hentet fra https://www.vg.no/nyheter/innenriks/fremskrittspartiet/slakter-frps-forsoek-paa-aa-vrake-godskesen-stortinget-skal-ikke-vaere-et-straffetribunal/a/24077852/

Nordby, T. (2004). I politikkens sentrum : Variasjoner i Stortingets makt 1814-2004 (2. rev. utg. ed.). Oslo: Universitetsforl.

Norsk senter for forskningsdata (udatert). Forske på egen arbeidsplass. Hentet 9. mars 2017 fra http://www.nsd.uib.no/personvernombud/hjelp/forskningstema/egen_arbeidsplass.html

NOU 2003:19 (2003). *Makt og demokrati: Sluttrapport fra Makt- og demokratiutredningen.* Hentet fra https://www.regjeringen.no/contentassets/316f4765f7c44a2c8def9dcdb5da8f30/no/pdfs/nou200320030019000dddpdfs.pdf

Orton, R., Marcella, R., Baxter, G. (2000). An observational study of the information seeking behaviour of Members of Parliament in the United Kingdom, Aslib Proceedings, Vol. 52 Iss 6 pp. 207-217.

Oterholm, G. (2017, 16. november). Toppbyråkrat i Finansdepartementet: – SSB lånte sitt varemerke til noe som var "helt vilt", *VG.* Hentet fra https://www.vg.no/nyheter/innenriks/ssb/toppbyraakrat-i-finansdepartementet-ssb-laante-sitt-varemerke-til-noe-som-var-helt-vilt/a/24187580/

Palmqvist, R.A. (2005). Taylor's Information Use Enviroments. I Fisher, K., Erdelez, S. & McKechnie, L. (Red.), *Theories of Information Behavior* (s. 354-357). Medford, N.J: Published for the American Society for Information Science and Technology by Information Today.

Parsons, W. (1995). Public policy : An introduction to the theory and practice of policy analysis. Cheltenham: Edward Elgar.

Rasch, Bjørn Erik (2014a). Fagkomiteene – politiske verksteder? I Narud, H. M., Heidar, K., Grønlie, T., & Svinningen, T. (2014). *Stortingets historie 1964-2014* (s. 384-398). Bergen: Fagbokforl.

Rasch, Bjørn Erik (2014b). Opposisjonen. I Narud, H. M., Heidar, K., Grønlie, T., & Svinningen, T. (2014). *Stortingets historie 1964-2014* (s. 439-454). Bergen: Fagbokforl.

Rieh, Soo Young (2005) Cognitive Authority. I Fisher, K., Erdelez, S. & McKechnie, L. (Red.), *Theories of Information Behavior* (s. 83-87). Medford, N.J: Published for the American Society for Information Science and Technology by Information Today.

Rommetvedt, Hilmar (2014). Lobbyvirksomhet. I Narud, H. M., Heidar, K., Grønlie, T., & Svinningen, T. (2014). *Stortingets historie 1964-2014* (s. 457-478). Bergen: Fagbokforl.

Savolainen, R. (2016). Approaches to socio-cultural barriers to information seeking, In Library & Information Science Research, Volume 38, Issue 1, 2016, Pages 52-59, ISSN 0740-8188, https://doi.org/10.1016/j.lisr.2016.01.007.

Shailendra, K. & Prakash, H. (2008) A study of information needs of Members of the Legislative Assembly in the capital city of India, Aslib Proceedings, Vol. 60 Issue: 2, pp.158-179, https:// doi.org/10.1108/00012530810862482

Shepard, C. (1991). The Members' Need for Information. I Englefield, D., Menhennet, David, & Great Britain. Parliament. (1991). *Workings of Westminster : Essays in honour of David Menhennet, librarian of the House of Commons, 1976-1991.* (s. 25-30) Aldershot: Dartmouth.

Steinsbekk, G. (2017). Policyprofesjonelle i Norge: en analyse av tenketanker, PR-byråer og regjeringsrådgivere i et interstitielt policyprofesjonelt felt. (Masteroppgave, Universitetet i Bergen). Hentet fra http://bora.uib.no/handle/1956/16045

Sonnenwald, D. H. (2005). Information Horizons. I Fisher, K., Erdelez, S. & McKechnie, L. (Red.), *Theories of Information Behavior* (s. 191-197). Medford, N.J: Published for the American Society for Information Science and Technology by Information Today.

Stortinget (09.06.2012) Klimaforlik på Stortinget. Hentet 16. november fra https://www.stortinget.no/no/Hva-skjer-pa-Stortinget/Nyhetsarkiv/Hva-skjer-nyheter/2011-2012/Klimaforlik-pa-Stortinget/

Stortinget (udatert a). *Om Stortinget*. Hentet 29. august fra https://www.stortinget.no/no/Stortinget-og-demokratiet/

Stortinget (udatert b). *Internasjonalt samarbeid*. Hentet 24. november fra https://www.stortinget.no/no/Stortinget-og-demokratiet/Organene/Internasjonalt/

Sørensen, Øystein (1988). Colbjørnsen-tradisjonen i norsk historie 1770 - 1940. *Historisk tidsskrift 3*, 296-311.

Taylor, R.S. (1991). Information use environments. I Dervin, B & Voigt, M. J. (Red.), *Progress in Communication Sciences 10* (s. 217-255). Norwood, NJ : Ablex.

Thapisa, A. (1996). Legislative Information Needs of Indigenous Parliamentarians in Botswana and Impact on Effective Decision Making. *International Information and Library Review, 28*(3), 203-232.

Thune, H. (2015). Øyeblikkets triumf : Et oppgjør med den mediefikserte politikken. Oslo: Spartacus.

Tjernshaugen, K. (2015, 29. april). Frp-toppene er splittet om menneskeskapte klimaendringer. *Aftenposten.* Hentet fra https://www.aftenposten.no/norge/politikk/i/Gm7l/Frp-toppene-er-splittet-om-menneskeskapte-klimaendringer

Tynell, J. (2014). Mørkelygten : Embedsmænd fortæller om politisk tilskæring af tal, jura og fakta. Fredriksberg: Samfundslitteratur.

Utredningsinstruksen. (2016). *Instruks om utredning av statlige tiltak (utredningsinstruksen).* Hentet fra https://lovdata.no/dokument/INS/forskrift/2016-02-19-184?q=utredningsinstruksen

Watt, I. (2010). Members Use of Information and Changing Visions of the Parliamentary Library. *Library Trends, 58*(4), 434-458.

Weber, Max (2000). Klasse, stand, partier. I *Makt og byråkrati : Essays om politikk og klasse, samfunnsforskning og verdier* (3. utg. ed., Fakkel, s. 7-48). Oslo: Gyldendal. (1. utgivelse 1919)

Weber, Max (2000). Politikk som livskall. I *Makt og byråkrati : Essays om politikk og klasse, samfunnsforskning og verdier* (3. utg. ed., Fakkel, s. 49-64). Oslo: Gyldendal. (1. utgivelse 1922)

Wilson, T. D. (2000). Human information behavior.(Special Issue on Information Science Research). *Informing Science: the International Journal of an Emerging Transdiscipline, 3*, 49.

Wilson, T. D. (2005). Evolution in Information Behavior Modeling:Wilson's Model. I Fisher, K., Erdelez, S. & McKechnie, L. (Red.), *Theories of Information Behavior* (s. 31-36). Medford, N.J: Published for the American Society for Information Science and Technology by Information Today.

7.1. Figurliste

Figur 1 : Marcella et al., 2007, s. 931

Figur 2: Savolainen, 2016, s. 57

Figur 3: Parsons, 1995, s. 385

7.2. Vedlegg

Vedlegg 1: Informasjonsskriv til informantene inkl. samtykkeerklæring

Vedlegg 2: Intervjuguide

Vedlegg 3: Godkjenning fra NSD

Vedlegg 1: Informasjonsskriv til informantene

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet

"Informasjonsatferd i politisk saksbehandling"

Bakgrunn og formål
Prosjektet har til hensikt å undersøke *informasjonsatferden* til deltakerne i politisk saksbehandling. Med informasjonsatferd menes hvilke strategier og fremgangsmåter informantene bruker for å innhente og vurdere relevant informasjon i saksbehandlingen, men spesielt fokus på den informasjonen som supplerer det som kommer i regjeringens saksfremlegg. Prosjektet er en masteroppgave i bibliotek- og informasjonsfag ved Høgskolen i Oslo og Akershus, og gjennomføres i samarbeid med stortingets administrasjon. Det er tidligere lignende undersøkelser i blant annet House of Commons i Storbritannia, og i Europaparlamentet, men dette er første gangen man gjør en slik undersøkelse i Norge.

Vi ønsker din deltakelse i prosjektet fordi du som representant/politisk rådgiver har førstehånds kjennskap til informasjonsarbeid i politisk saksbehandling.

Hva innebærer deltakelse i studien?
I studien vil et utvalg informanter intervjues om deres arbeid med politiske saker. Datainnsamlingen vil foregå i form av intervjuer med ca. 1 times varighet. Intervjuene krever ikke forberedelse fra deg som informant, men samtalen gir en mulighet til å reflektere over egne arbeidsprosesser og bruk av kilder.

Formålet med samtalen er å avdekke strategier for informasjonsinnhenting, hvordan deltakerne vurderer ulike kilders troverdighet og kvalitet, og hvordan ulike typer informasjon brukes i ulike deler av prosessen. Undersøkelsen ønsker å kunne si noe om informantenes *informasjonsatferd*

med den hensikt å forstå behovene i politisk arbeid bedre, og dermed kunne vurdere hvordan administrasjonen i stortinget bør organisere sine kunnskapstjenester for å bistå representanter og rådgivere best mulig.

Hva skjer med informasjonen om deg?
Samtalen vil bli registrert som lydopptak, i tillegg til at det tas notater. Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt og oppbevares adskilt fra det innsamlede datamaterialet Det er kun masterkandidaten og veileder som vil ha tilgang til personopplysninger. Deltakerne anonymiseres og vil ikke kunne identifiseres i rapportering av resultatene.

Prosjektet skal etter planen avsluttes i desember 2017. Etter prosjektets ferdigstillelse vil alle personopplysninger og opptak av samtaler slettes.

Frivillig deltakelse
Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli slettet.

Dersom har spørsmål om studien, ta kontakt med Åse Garten Galtrud på tlf. 98 64 65 13, eller professor Katriina Byström ved Høgskolen i Oslo og Akershus (tlf. 67 23 80 36) som veileder oppgaven.

Studien er meldt til og godkjent av Personvernombudet for forskning, NSD - Norsk senter for forskningsdata AS.

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta

---
(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 2: Intervjuguide

Intervjuguide/temaliste for kvalitative intervjuer ifm. masteroppgave. Versjon per mars 2017.

Praktisk:

- Informere om lydopptak og at samtykke kan trekkes tilbake. Få signatur på samtykkeskjema!
- Litt om planen for samtalen
- Mål med samtalen: at de skal snakke om og reflektere rundt hva de trenger av supplerende informasjon og hvordan de får tak i den.
    - Bruk gjerne eksempler.
    - Snakk fritt, alle assosiasjoner og apropos er velkomne
    - Kanskje ikke reflektert over all praksis - automatisert – bare forsøk å beskriv så godt du kan.
    - Hva gjør vi hvis vi blir avbrutt? Snakk om dette før vi starter.

Litt om intervjuobjektets bakgrunn:

- Hvor lenge har du vært på stortinget/jobbet som politisk rådgiver?
- Hvor lenge har du jobbet med det aktuelle fagområdet som du gjør i dag?
- lett eller vanskelig å få tak i informasjonen du trenger - Hva kjennetegner en sak som er lett å finne relevant info til? Hva kjennetegner en vanskelig sak?

Fremgangsmåte i møte med en ny sak (ta med relevante eksempler på behandlede saker)

- Hva gjør du når du får en ny prop./melding?
- Diskuterer du saken med andre før du begynner arbeidet med den? Etter?
- Hvem diskuterer du i såfall med?
- Hva ser du etter i gjennomlesningen av en sak?

- Hvor mye av informasjonen du trenger får du i saken? Må du vanligvis finne mye eller lite supplerende informasjon? Hva avgjør det?
- Kan du beskrive forskjeller på å jobbe med et tema du er kjent med og noe som oppleves som helt nytt? (eksempler på ulike saker her?)
- Når er du mest interessert i komprimert informasjon, og når vil du ha en bredere bakgrunn å vurdere saken utfra?

Andre kilder til informasjon. Du har fått en sak, og skal se etter supplerende informasjons. Hvem/hva bruker du? Når? Hvorfor? (Først svare fritt, deretter sjekke opp mot lista under).

- Google
- Egne erfaringer/arkiver og partiarkiver
- Biblioteket/bøker
- Utredningstjenesten
- Jurister
- Forskere
- Sosiale medier/nettverk
- Kontakt med interesseorganisasjoner/ressurspersoner
- Kontakt med søsterpartier/andre land
- Andre partier i stortinget
- Andre

Opplever du en endring i informasjonsbehovet i løpet av prosessene
Hvordan avgjør du hva som trengs til saken?

- Hvordan (hvis den gjør det) endrer informasjonsbehovet ditt seg fra når du starter med en sak, til når du er i innspurten?
- Søker du i såfall ny informasjon, eller går du gjennom det du alt har jobbet frem?
- Endrer det seg hvor mye du involverer andre?
- Hvordan/når vet du at du har nok informasjon?
- Har du opplevd å måtte "ta det du har"? Altså at du ikke har funnet det du har lett etter?
- Kan du anslå et ca. antall timer du bruker på å finne informasjon til behandlingen av en sak? Et gjennomsnitt eller en typisk sak.

Har du erfaring med å sitte/jobbe på stortinget mens ditt eget parti har vært i regjering?

- Hvordan opplevdes det å jobbe med prop.er da sammenlignet med nå?

Vurdering av supplerende informasjon. Når du har gjort et arbeid for å finne supplerende informasjon fra noen av ressurserne over, hvordan vurdere du dem?

- Etter etterlatt inntrykket fra muntlige presentasjoner i f.eks. høringer?

- Etter etterlatt inntrykk fra skriftlig materiale?
- Etter å ha gjort en sjekk av kildene som oppgis?
- Etter kjennskap til avsender?
- Er det noen kilder du stoler mer på enn andre? Er det noen du unngår å bruke?
- Er det noen forskjell på om informasjonen er i trykket form eller funnet på internett?
- Hva gjør at du eventuelt er usikker på troverdigheten eller nytten av en kilde?
- Hvordan har du lært å vurdere informasjon? (Fra egne erfaringer, tips og vurderinger fra andre, formell opplæringer/studier i kildekritikk?)

Avsluttende spørsmål:

- Hva tenker du om forholdet mellom forskning og politikk?
- Hvor mye enighet eller uenighet er det med andre partier om fakta du finner?
- Har du noe mer du ønsker å si om disse temaene, som vi ikke har snakket om?
- Tusen takk for samtalen.

Vedlegg 3: Godkjenning fra NSD

Katriina Byström
Institutt for arkiv, bibliotek- og informasjonsfag Høgskolen i Oslo og Akershus
Pilestredet 48
0167 OSLO

Vår dato: 19.01.2017 Vår ref: 51539 / 3 / ASF Deres dato: Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 12.12.2016. Meldingen gjelder prosjektet:

51539	*Hvordan går tillitsvalgte og ansatte i opposisjonspartier frem for å finne og vurdere informasjon som kan supplere det som fremlegges i stortingsproposisjoner?*
Behandlingsansvarlig	*Høgskolen i Oslo og Akershus, ved institusjonens øverste leder*
Daglig ansvarlig	*Katriina Byström*
Student	*Åse Garten Galtrud*

Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Behandlingen tilfredsstiller kravene i personopplysningsloven.

Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, http://pvo.nsd.no/prosjekt.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 21.12.2017, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Kjersti Haugstvedt

Amalie Statland Fantoft

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Kontaktperson: Amalie Statland Fantoft tlf: 55 58 36 41
Vedlegg: Prosjektvurdering
Kopi: Åse Garten Galtrud a.g.galtrud@gmail.com

Personvernombudet for forskning

Prosjektvurdering - Kommentar

Prosjektnr: 51539

INFORMASJON OG SAMTYKKE

I følge meldeskjemaet skal deltakerne i studien informeres skriftlig og muntlig om prosjektet og samtykke til deltakelse. Informasjonsskrivet er godt utformet.

VIDEO- OG BILDEOPPTAK

I meldeskjemaet krysset dere opprinnelig av for at dere skal registrere personopplysninger ved hjelp av video- og bildeopptak. Vi kan imidlertid ikke finne informasjon om dette i dokumentene som er vedlagt eller i andre deler av meldeskjemaet, og har derfor endret dette punktet.

INFORMASJONSSIKKERHET

Personvernombudet legger til grunn at dere behandler alle data og personopplysninger i tråd med Høgskolen i Oslo og Akershus sine retningslinjer for innsamling og videre behandling av forskningsdata og personopplysninger.

PROSJEKTSLUTT OG ANONYMISERING

I meldeskjemaet har dere informert om at forventet prosjektslutt er 21.12.2017. Ifølge prosjektmeldingen skal dere da anonymisere innsamlede opplysninger. Anonymisering innebærer at dere bearbeider datamaterialet slik at ingen enkeltpersoner kan gjenkjennes. Det gjør dere ved å slette direkte personopplysninger, slette eller omskrive indirekte personopplysninger og slette digitale lydopptak.